

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงและวางรูปแบบการป้องกัน
ความเสี่ยงในการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอน
ศาสนาอิสลามภายในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้
ของจังหวัดสงขลา

โดย อ.นุรชีตา เพอสะละ และคณะ

13 ตุลาคม พ.ศ.2558

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงและวางรูปแบบการป้องกัน
ความเสี่ยงในการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอน
ศาสนาอิสลามภายในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้
ของจังหวัดสงขลา

คณะผู้วิจัย

1. อ.นุรชีตา เพอแกละ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
2. อ.ดร.นิวัฒน์ สวัสดิ์แก้ว มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
3. อ.ดร.จุฑารัตน์ คชรัตน์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
4. นายยะมิน แหละดี โรงเรียนดarulmujaahidinวิทยามูลนิธิ

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (ว.ช.)

และกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	8
บทสรุปผู้บริหาร	9
บทคัดย่อ	17
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	19
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	25
1.3 ประโยชน์ของการวิจัย	26
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	26
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	27
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความเสี่ยงและการบริหารความเสี่ยง	28
2.2 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการออกกลางคัน	34
2.3 ปัจจัยความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อการออกกลางคันของนักเรียน	35
2.4 รูปแบบหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน	39
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	41
2.6 กรอบแนวคิดของการวิจัย	45
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	47
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	48
3.3 ขั้นตอนการดำเนินงาน	49

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 4 ผลการดำเนินงานและอภิปรายผลการศึกษา	
4.1 เขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา	50
4.2 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา	53
4.3 สถานการณ์การออกกลางคันของนักเรียนในประเทศไทยในปัจจุบัน	69
4.4 สถานการณ์การออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา	76
4.5 เรื่องราวของนักเรียนที่ออกกลางคันในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ที่ศึกษา และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาจากผู้ที่เกี่ยวข้อง	84
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา	
5.1 ภาพรวมการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา	105
5.2 ปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา	107
5.3 รูปแบบการป้องกันความเสี่ยงในการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา	118
บรรณานุกรม	122
ภาคผนวก ก แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ	125

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 1-1 สถิติเหตุรุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ มกราคม 2547 มกราคม 2557	21
ตารางที่ 1-2 สถิติการจบการศึกษาของประชาชนตำบลสะกอม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา	24
ตารางที่ 1-3 สถิติโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภोजะนะ นาทวี เทพา สะบ้าย้อย ประจำปี 2556	25
ตารางที่ 3-1 แสดงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	28
ตารางที่ 4-1 แสดงจำนวนประชากรและอัตราส่วนประชากรจำแนกตามศาสนา	51
ตารางที่ 4-2 สถิติโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่อำเภोजะนะ นาทวี เทพา สะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา 2556	54
ตารางที่ 4-3 แสดงรายละเอียดของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่อำเภोजะนะ นาทวี เทพา สะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ประจำปี 2556	56
ตารางที่ 4-4 แสดงสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา	60
ตารางที่ 4-5 แสดงโครงสร้างเวลาเรียนของการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	62
ตารางที่ 4-6 แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนออกกลางคัน จำแนกรายชั้นปี ปีการศึกษา 2552 – 2556	70
ตารางที่ 4-7 แสดงร้อยละของนักเรียนออกกลางคัน จำแนกตามสาเหตุและระดับชั้น ปีการศึกษา 2548 – 2555	71
ตารางที่ 4-8 แสดงผลที่ได้จากการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานในหมวดที่ 3 พื้นที่อำเภोजะนะ นาทวี เทพา สะบ้าย้อย	74
ตารางที่ 4-9 แสดงข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม	77
ตารางที่ 4-10 แสดงสัดส่วนการอยู่ในระบบการศึกษาของเพศชายและเพศหญิง	78
ตารางที่ 4-11 แสดงสัดส่วนของประเภทโรงเรียนที่ผู้อยู่ในระบบการศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาได้เข้าศึกษา	78

ตารางที่ 4-12	แสดงสัดส่วนของเด็กออกกลางคันจำแนกตามปัจจัยต่างๆ	79
ตารางที่ 4-13	แสดงสัดส่วนของเด็กออกกลางคันจำแนกตามเพศและระดับการศึกษาสุดท้าย	81
ตารางที่ 4-14	แสดงสัดส่วนของเด็กออกกลางคันจำแนกตามระดับการศึกษาสุดท้าย	84
ตารางที่ 5-1	แสดงปัจจัยเสี่ยงและแหล่งของปัจจัยเสี่ยงในการออกกลางคันของนักเรียนฯ	108

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
ภาพที่ 4-1	แผนที่จังหวัดสงขลา 51
ภาพที่ 4-2	แสดงตัวอย่างของปรัชญา คำขวัญ อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม 59
ภาพที่ 4-3	แสดงตัวอย่างตารางเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่งในพื้นที่ที่ศึกษา 63
ภาพที่ 4-4	แสดงตัวอย่างแบบเรียนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม 63
ภาพที่ 4-5	แสดงตัวอย่างแบบเรียนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามบางแห่ง 64
ภาพที่ 4-6	แสดงตัวอย่างสถานที่ภายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (1) 65
ภาพที่ 4-7	แสดงตัวอย่างสถานที่ภายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (2) 66
ภาพที่ 4-8	แสดงผลงานของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้นทั้งในและนอกพื้นที่ 67
ภาพที่ 4-9	แสดงตัวอย่างกิจกรรมการแข่งขันทักษะวิชาการอิสลามของ นักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม 68
ภาพที่ 4-10	ตัวอย่างของ “ชนา” ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่นัดหมายของวัยรุ่นบางส่วนในหมู่บ้าน 87
ภาพที่ 4-11	แสดงการใช้ชีวิตในปอเนาะญาลันนันบารู 1 89
ภาพที่ 4-12	แสดงการใช้ชีวิตในปอเนาะญาลันนันบารู 2 90
ภาพที่ 4-13	โครงการช่วยน้องด้านยาเสพติดของหมู่บ้านเกาะทาก อำเภोजะนะ (1) 91
ภาพที่ 4-14	โครงการช่วยน้องด้านยาเสพติดของหมู่บ้านเกาะทาก อำเภोजะนะ (2) 91
ภาพที่ 4-15	โครงการช่วยน้องด้านยาเสพติดของหมู่บ้านเกาะทาก อำเภोजะนะ (3) 92
ภาพที่ 4-16	ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่และการเข้ามามีส่วนร่วมของเยาวชน ในการประกอบอาชีพกับผู้ปกครอง (1) 94
ภาพที่ 4-17	ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่และการเข้ามามีส่วนร่วมของเยาวชน ในการประกอบอาชีพกับผู้ปกครอง (2) 94
ภาพที่ 4-18	ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่และการเข้ามามีส่วนร่วมของเยาวชน ในการประกอบอาชีพกับผู้ปกครอง (1) 95

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีโดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ในงบวิจัยมุ่งเป้ากลุ่มประเด็น “การศึกษาและสร้างสรรค์การเรียนรู้” ประจำปีงบประมาณ 2557 ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติที่สนับสนุนงบประมาณและเอื้ออำนวยในการดำเนินโครงการวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ได้กำหนดไว้

ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ พลตรี ดร.สมคิด ทับทิม รองศาสตราจารย์ ดร.สมจิต แดนสีแก้ว คณะทำงานสังเคราะห์งานวิจัยภายใต้กรอบการวิจัยความเท่าเทียมด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์อันมีค่ายิ่งแก่คณะผู้วิจัย ตลอดจนข้อเสนอแนะเพื่อปรับใช้กับงานวิจัยชิ้นนี้ ขอขอบคุณหน่วยงานต้นสังกัดของคณะผู้วิจัย อันได้แก่ มหาวิทยาลัยมหิดลและโรงเรียนดารุลมูญฮิดีนที่ได้เอื้ออำนวยการดำเนินโครงการวิจัยต่อผู้วิจัยเป็นอย่างดีตลอดโครงการ ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลจากทุกภาคส่วน อันได้แก่ คณะผู้บริหาร คณะครูและนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ที่ศึกษา ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ประชาชนในชุมชนต่างๆในพื้นที่ที่คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อไปศึกษา ตลอดจนผู้แทนหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องที่กรุณาให้ข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อผู้วิจัย การให้ความร่วมมือและการช่วยอำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยได้รับเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาการทำงาน

คณะผู้วิจัยได้ใช้ความพยายามและความทุ่มเทที่จะดำเนินโครงการวิจัยชิ้นนี้ให้สำเร็จไปได้ดีที่สุด และคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อมูลจากการวิจัยชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตลอดจนเป็นอีกหนึ่งส่วนเล็กๆที่จะช่วยเสริมสร้างให้ระบบการศึกษาของประเทศไทยสามารถผลิตเยาวชนที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติต่อไป หากมีข้อผิดพลาดประการใดในปรากฏในงานวิจัยชิ้นนี้ถือเป็นความผิดพลาดของผู้วิจัยเองทั้งสิ้นและขออภัยมา ณ ที่นี้

ผู้วิจัย

14 ตุลาคม 2558

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการ “การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงและวางรูปแบบการป้องกันความเสี่ยงในการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภายในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา” มีที่มาจาก การสำรวจข้อมูลเชิงเอกสารแล้วพบว่าในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีปัญหาด้านการศึกษาเกี่ยวกับการออกจากการศึกษาขณะยังไม่สำเร็จการศึกษา โดยเฉพาะผลการสำรวจของสำนักงานการศึกษาเอกชนระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในปีพุทธศักราช 2552 ที่ได้สำรวจจำนวนเด็กที่ตกหล่นจากระบบโรงเรียนที่ยังไม่จบ การศึกษาภาคบังคับในเขตพัฒนาพื้นที่พิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 9,805 คน แยกเป็นตกหล่นจากระบบโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3,331 คน ตกหล่นจากระบบโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 185 คน และตกหล่นจากระบบโรงเรียนสังกัดโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม/สถาบันการศึกษาปอเนาะ จำนวน 6,289 คน สำหรับจังหวัดที่มีกลุ่มเด็กที่ยังไม่จบ การศึกษาภาคบังคับสูงสุด คือ 5 อำเภอใน จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย อำเภोजะนะ อำเภอนาทวี อำเภอกเทพา อำเภอสะบ้าย้อย และอำเภอสะเดา ซึ่งมีทั้งสิ้นจำนวน 2,632 คน รองลงมา คือ จังหวัดปัตตานี 2,461 คน จังหวัดยะลา 2,408 คน จังหวัดนราธิวาส 1,848 คน ส่วนที่น้อยที่สุด คือ จังหวัดสตูล 456 คน (ศธ.เดินทางจัดการศึกษาภาคใต้ มอบ กศน.ตามเก็บเด็กตกหล่นในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ เข้าเรียน ม.ต้นสายสามัญ, 2552) งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นประเภทของโรงเรียนที่ผลการสำรวจดังกล่าวชี้ให้เห็นว่ามีเด็กตกหล่นจากระบบการศึกษามากที่สุด โดยมีพื้นที่ที่ศึกษาคือเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา ซึ่งหมายความถึงอำเภोजะนะ อำเภอนาทวี อำเภอกเทพา และอำเภอสะบ้าย้อย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ที่ผลสำรวจข้างต้นชี้ให้เห็นว่ามีเด็กตกหล่นจากระบบการศึกษามากที่สุดเช่นกัน

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 3 วัตถุประสงค์ ได้แก่ การสำรวจภาพรวมของการออกกลางคัน การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงในการออกกลางคัน และการวางรูปแบบการป้องกันความเสี่ยงในการออกกลางคัน โดยเป็นการศึกษาเชิงปริมาณควบคู่กับเชิงคุณภาพ สำหรับการสำรวจภาพรวมของการออกกลางคันทันทีศึกษาในเชิงปริมาณโดยใช้กรณีศึกษาจากหมู่บ้านตัวอย่าง ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณได้ทำการเก็บข้อมูลจากทุกครัวเรือนของหมู่บ้านที่ใช้เป็นกรณีศึกษาเพื่อสรุปภาพรวมของการออกกลางคันเป็นเชิงปริมาณ สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงและวางรูปแบบการป้องกันความเสี่ยงในการออกกลางคันทันทีได้ศึกษาในเชิงคุณภาพ มีการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องหลากหลายกลุ่มและกระจายทั่วพื้นที่ของการวิจัย

จากการสำรวจโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ศึกษา พบว่าในพื้นที่ 4 อำเภอนี้มีจำนวนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามทั้งสิ้น 26 โรงเรียน มากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนโรงเรียนดังกล่าวทั้งหมดเป็น

โรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่อำเภอจะนะ ซึ่งสอดคล้องกับสัดส่วนระหว่างประชากรไทยพุทธและมุสลิมของแต่ละพื้นที่ ที่น้ำหนักสัดส่วนของชาวมุสลิมในอำเภอจะนะมากกว่าในอำเภออื่นๆ โดยอำเภอจะนะมีสัดส่วนชาวพุทธ : มุสลิม อยู่ที่ประมาณ 25 : 75 ในขณะที่ อำเภอเทพาอยู่ที่ 30 : 70 อำเภอนาทวี 70 : 30 และอำเภอสะบ้าย้อย 70 : 30 โดยประมาณ เมื่อสำรวจนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ 4 อำเภอนี้พบว่า นอกจากเป็นนักเรียนชาวมุสลิมในพื้นที่แล้ว อีกส่วนหนึ่งที่นับว่ามีอยู่จำนวนไม่น้อยคือนักเรียนชาวมุสลิมจาก ภาคใต้ตอนบน โดยเฉพาะจากจังหวัดภูเก็ต กระบี่ พังงา ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ชาวมุสลิมในบริเวณดังกล่าว ต้องการให้บุตรหลานได้ศึกษาสามัญควบคู่กับศาสนา ในขณะที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ของตนเองนั้นมีจำนวนไม่มากนัก จึงมองหาพื้นที่ที่เป็นแหล่งของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ประกอบกับ สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงทำให้ประชาชนบางส่วนเกิดความกลัวที่จะส่ง บุตรหลานเข้าไปอยู่ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส และถึงแม้ว่าพื้นที่ 4 อำเภอนี้จะมีเหตุการณ์ ความไม่สงบเกิดขึ้นอยู่บ้างนั้น แต่ในการรับรู้ของคนทั่วไป โดยเฉพาะคนนอกพื้นที่แล้วความหวาดกลัวต่อ สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่นี้ยังมีน้อยกว่าในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัจจุบันโรงเรียนเอกชนสอน ศาสนาอิสลามในพื้นที่ทั้ง 4 อำเภอนี้จึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่น่าสนใจต่อชาวมุสลิมในพื้นที่อื่น

จากการรวบรวมข้อมูลพบว่าการสำรวจเชิงสถิติจากหน่วยงานต่างๆมากมายที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษา และสถานการณ์การออกกลางคันในปัจจุบัน เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรมพัฒนาชุมชน เป็นต้น สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาสถานการณ์การออก กลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ที่ศึกษาซึ่งได้ทำการศึกษาในเชิงปริมาณ โดยการศึกษา จากหนึ่งหมู่บ้านตัวอย่างและเก็บข้อมูลจากทุกตัวอย่างในหมู่บ้านดังกล่าว โดยถือว่าในหนึ่งหมู่บ้านจะมีประชากรใน ลักษณะต่างๆที่ครอบคลุมทุกลักษณะ อีกทั้งการเก็บข้อมูลในลักษณะนี้จะสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ ได้จากการสำรวจได้ง่ายกว่าการเก็บข้อมูลที่กระจายในทุกพื้นที่ ทั้งนี้การเก็บข้อมูลจากหนึ่งหมู่บ้านมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อการหาสัดส่วนเชิงปริมาณในประเด็นต่างๆเกี่ยวกับภาพรวมการออกกลางคันเท่านั้น แต่สำหรับการศึกษาเพื่อตอบ วัตถุประสงค์อื่นนั้นคณะผู้วิจัยมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพกระจายในหลายชุมชน หลายพื้นที่ ในพื้นที่ได้เลือกหมู่บ้าน บ่อโชน หมู่ที่ 7 ตำบลสะกอม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่ที่ศึกษาในเชิงปริมาณ

หมู่บ้านบ่อโชนเป็นหมู่บ้านขนาดกลางมีพื้นที่ติดทะเล ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 12 กิโลเมตร ประชากร ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ทั้งหมู่บ้านมีทั้งสิ้น 258 ครัวเรือน มีโรงเรียนประจำหมู่บ้านคือโรงเรียนบ้านบ่อโชน ซึ่งมี การเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล – ประถมศึกษาปีที่ 6 มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำหมู่บ้าน เมื่อสำรวจภายในรัศมี 5-7 กิโลเมตรของหมู่บ้านบ่อโชน พบว่ามีโรงเรียนตั้งอยู่มากมายและครอบคลุมการศึกษาตั้งแต่ระดับ อนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีทั้งโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบสามัญเพียงอย่างเดียวซึ่งมีทั้งสิ้น 14 โรงเรียน และ โรงเรียนที่จัดการศึกษาศาสนาควบคู่สามัญ (โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม) จำนวน 3 โรงเรียน ถนนภายใน

หมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยาง 2 เลน การเดินทางเข้าและออกจากหมู่บ้านมีความสะดวกพอสมควร โดยมีรถสี่ล้อประกอบหลังคาเป็นรถโดยสารประจำทางด้วยค่าโดยสารประมาณ 5-20 บาทขึ้นอยู่กับระยะทาง เมื่อเก็บข้อมูลของทุกครัวเรือนในหมู่บ้านบ่อโชน ทั้ง 258 ครัวเรือนพบว่า ทั้งหมู่บ้านมีเยาวชนที่อายุระหว่าง 5 – 25 ปี จำนวน 367 คน โดยสามารถนำมาสรุปผลได้ว่า จากในจำนวนผู้ที่มีอายุระหว่าง 5-25 ปี จำนวน 367 คนในหมู่บ้านตัวอย่างพบว่ามีผู้ที่กำลังศึกษาหรือจบการศึกษาแล้วจำนวน 270 คน (73.6%) และมีผู้ที่ไม่อยู่ในระบบการศึกษาโดยยังไม่จบการศึกษาทั้งสิ้นจำนวน 97 คน (26.4%) เมื่อพิจารณาตามเพศพบว่าสัดส่วนผู้ที่ไม่จบการศึกษาในแต่ละเพศมีสัดส่วนที่ต่างกันเล็กน้อย โดยจากเพศหญิงทั้งสิ้น 191 คน มีผู้ที่ไม่จบการศึกษาและไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาทั้งสิ้น 39 คน (20.4%) ในขณะที่เพศชายทั้งสิ้น 176 คน มีผู้ที่ไม่จบการศึกษาและไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาทั้งสิ้น 58 คน (33%)

เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาสุดท้ายก่อนออกจากระบบการศึกษา (ก่อนออกกลางคัน) พบว่าโดยรวมมีสถิติการออกกลางคันสูงที่สุดในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (58.82%) โดยสูงสุดคือระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (21.18%) และน้อยที่สุดคือระดับประถมศึกษา (20.0%) แต่เมื่อนำข้อมูลระดับการศึกษาสุดท้ายก่อนออกกลางคันโดยจำแนกตามเพศได้พบข้อมูลที่น่าสนใจคือ นอกจากในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีสถิติการออกกลางคันที่สูงสุดในทั้งสองเพศแล้ว อัตราการออกกลางคันของเพศชายจะสูงรองลงมาในระดับประถมศึกษา ในขณะที่อัตราการออกกลางคันของเพศหญิงจะสูงรองลงมาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งสัดส่วนการออกกลางคันของทั้งสองเพศในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลายนั้นมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน สำหรับประเด็นเกี่ยวกับสถานศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ก่อนออกกลางคัน (หรือสถาบันการศึกษาสุดท้ายก่อนออกกลางคัน) พบว่าคนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านตัวอย่างศึกษาอยู่ในโรงเรียนทั่วไปที่จัดการศึกษาสามัญ (53.03%) รองลงมาคือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (39.40%) และส่วนใหญ่ศึกษาในสถานศึกษาภายในจังหวัด (92.05%) มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ศึกษาในสถานศึกษาในต่างจังหวัด (7.95%) แต่เมื่อนำข้อมูลเฉพาะของผู้ที่ออกกลางคันมาวิเคราะห์ร่วมกันสถานศึกษาที่ศึกษาอยู่ก่อนออกกลางคันกลับพบข้อมูลที่น่าสนใจ โดยพบว่าผู้ออกกลางคันส่วนใหญ่กลับมีสถานศึกษาสุดท้ายเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (65.26%) ซึ่งจากสถิติตรงนี้มีผลสอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในปีพุทธศักราช 2552 ที่ได้สรุปว่าเด็กตกหล่นเกินครึ่งของนักเรียนในเขตพื้นที่พัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเด็กตกหล่นจากโรงเรียนสังกัดโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและสถาบันการศึกษาปอเนาะ และเมื่อนำข้อมูลเฉพาะผู้ที่ออกกลางคันมาวิเคราะห์ตามปัจจัยต่างๆเบื้องต้นก่อนที่จะลงไปสำรวจข้อมูลเชิงลึกด้วยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าผู้ที่ออกกลางคันส่วนใหญ่มีสถาบันสุดท้ายก่อนออกกลางคันเป็นสถาบันภายในจังหวัด (98.95%) มากกว่าสถาบันนอกจังหวัด

(1.05%) อย่างชัดเจน เมื่อจำแนกตามการประกอบอาชีพปัจจุบันของเด็กที่ออกกลางคันพบว่าส่วนใหญ่มีการรับจ้างทั่วไปและประมง (70.0%) และผู้ปกครองของเด็กที่ออกกลางคันส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มิอาชีพรับจ้างทั่วไปและประมงเช่นกัน (87.7%)

เมื่อเก็บข้อมูลนักเรียนที่ออกกลางคันจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ 4 อำเภอ ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์บุคลากรในโรงเรียนโดยเฉพาะกลุ่มครูประจำชั้น ผู้นำชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มสตรีภายในหมู่บ้าน กลุ่มนักเรียนหรือผู้ปกครองของนักเรียนที่ออกกลางคัน ถึงเรื่องราวของเด็กที่ออกกลางคัน จากการเก็บข้อมูลดังกล่าวสามารถรวบรวมข้อมูลและเรื่องราวของเด็กที่ออกกลางคันได้ 60 เรื่องราว จากเด็กที่ออกกลางคัน และ/หรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็ก และพบว่าเรื่องราวของเด็กที่ออกกลางคันมีรูปแบบที่มีความคล้ายคลึงกันเป็นกลุ่มๆ โดยปัจจัยความเสี่ยงที่ทำให้นักเรียนแต่ละคนตัดสินใจที่จะออกจากระบบการศึกษากลางคันนั้น เกิดจากปัจจัยมากกว่าหนึ่งปัจจัยเกือบทุกกรณี โดยปัจจัยที่เกิดขึ้นมีดังนี้ **ปัญหาการมีว่สุม เกร ไม่อยากเรียน และติดยาเสพติด** ซึ่งจาก 60 เรื่องราวของเด็ก 60 คนพบว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนนี้ ทั้งผู้ปกครอง สังคมรอบข้างเด็ก รวมทั้งตัวเด็กเองมีความเห็นต่อการออกของเด็กว่าเป็นเพราะ “เกร น้ำกระท่อม และ/หรือยาเสพติดประเภทอื่นๆ” ซึ่งการเกรในที่นี้ความหมายของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่หมายความว่า การแต่งรถหรือขับซิ่งมอเตอร์ไซด์เที่ยวเล่นแทนการไปโรงเรียน การมีว่สุมกันในขนากลางป่า นามาสซึ่งการยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติดโดยเฉพาะน้ำกระท่อม เนื่องจากเป็นสารเสพติดที่มีราคาถูกกว่าสารเสพติดชนิดอื่น และสามารถหาได้ง่าย ทั้งการซื้อหรือการแอบปลูกกันในพื้นที่ส่วนบุคคลของผู้รู้จัก เด็กกลุ่มนี้จะถูกสิ่งต่างๆชักนำ จนมีความรู้สึกว่าการตื่นตอนเช้าเพื่อแต่งตัวเตรียมตัวไปโรงเรียนเป็นเรื่องที่น่าเบื่อ การอยู่ในโรงเรียนที่มีกฎระเบียบเป็นเรื่องที่น่าเบื่อ ในขณะที่ทางฝั่งโรงเรียนได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดที่เกิดการเฝียวยาในเด็กบางกลุ่มถึงแม้ว่าทางโรงเรียนจะมีกฎเกณฑ์และบทลงโทษเกี่ยวกับเรื่องนี้แล้วก็ตาม เมื่อพิจารณาในอีกมุมมองจะเห็นว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนที่ให้โอกาสแก่เด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกันแล้วในการเปิดโอกาสให้เข้ามาศึกษาเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่ประเภทอื่นๆที่มีการคัดเลือกเด็กที่ผ่านเกณฑ์ให้เข้ามาศึกษาเท่านั้น การเผชิญปัญหาดังกล่าวของโรงเรียนตามลำพังจึงเป็นสิ่งที่ไม่สมควรนัก โดยหน่วยงานภาครัฐภาคส่วนต่างๆจึงควรสนับสนุนและเข้ามาร่วมมือแก้ไขไปพร้อมกับโรงเรียนด้วย สำหรับปัจจัยอันเกี่ยวกับการมีว่สุม เกร ไม่อยากเรียน และยาเสพติดนั้น มีผู้เกี่ยวข้องให้ข้อเสนอแนะในมุมมองต่างๆเพื่อการแก้ไขปัญหาลากหมายมุมมอง เช่น การผลักดันให้มีการบำบัดสารเสพติดแก่เยาวชนมุสลิมตามแนวทางของศาสนาอิสลามอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จากการสำรวจพบว่ามี “ปอเนาะบำบัดสารเสพติดโดยใช้ศาสนาบำบัด” หรือ ปอเนาะญาลันนันบารู” ซึ่งเป็นโครงการจากความร่วมมือของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค 9 สำนักงานคณะกรรมการ

ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม และสถาบันธัญญารักษ์ ผู้นำชุมชนและภาคประชาชนในพื้นที่ ซึ่งคำว่า “ญาลันนันบารู” นั้นเป็นภาษามลายูที่มีความหมายว่า “ทางสายใหม่” โดยปอเนาะญาลันนันบารูนันมีจุดมุ่งหมายไปที่เด็กและเยาวชนที่พลั้งพลาดหรือมีความเสี่ยงที่จะพลั้งพลาดไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด “ให้มีความศรัทธาต่อศาสนาของตนเอง รักแม่และพ่อที่สุด และเกลียดยาเสพติดที่สุด” โดยเยาวชนที่เข้ามาอยู่ในปอเนาะญาลันนันบารูนี้จะเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในปอเนาะ ซึ่งถูกสร้างอยู่บนเกาะปากแม่น้ำของหมู่บ้านเกาะแลหนัง ตำบลปากบาง อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา ซึ่งมีระยะทางไม่ไกลจากชายฝั่งมากนัก แต่ในการเดินทางนั้นต้องเดินทางด้วยเรือเท่านั้น การใช้ชีวิตในปอเนาะเป็นลักษณะของการให้ผู้รู้ศาสนาอิสลามหรือที่เรียกกันว่า “บาบอ” เข้ามาอบรมสั่งสอนนำศรัทธาแห่งศาสนามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ รวมไปถึงการจัดวางกิจวัตรประจำวันให้มีความเคร่งครัดเพื่อให้จิตใจมุ่งสู่การดำเนินชีวิตทางบวก ห่างไกลจากยาเสพติดเพื่อเตรียมความพร้อมในการกลับสู่สังคมปกติ นอกจากนี้ป้องกันความเสี่ยงเรื่องยาเสพติดแก่เด็ก ยังสามารถใช้การจัดกิจกรรมในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ดังเช่น โครงการช่วยน้องต้านยาเสพติดของหมู่บ้านเกาะทาก ซึ่งมีการจัดแข่งขันฟุตบอลระหว่างหมู่บ้าน มีการเข้าแคมป์เก็บตัวนักกีฬา มีการแข่งขันในช่วงกลางคืนของทุกวันทั้งเดือน มีเงินอัดฉีดและเงินรางวัลมากพอจะดึงดูดให้เยาวชนแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วม ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวในทางเดียวกันว่าในช่วงกิจกรรมดังกล่าวเยาวชนไม่กล้าเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเนื่องจากใครถูกจับได้จะถูกคัดออกจากการแข่งขันทันที อีกทั้งยังมีการเสนอแนะเกี่ยวกับการให้ผู้ปกครองแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่างที่ดี การให้หน่วยงานเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบเข้ามามีบทบาทในชุมชนเพื่อดึงเด็กที่ออกกลางคันแล้วกลับเข้ามาศึกษา การให้ผู้รู้ศาสนา ผู้นำชุมชน ช่วยกันรณรงค์ ให้ข้อมูล ประชาสัมพันธ์เรื่องการศึกษาให้แก่เยาวชนในชุมชน เป็นต้น

ปัญหาผู้ปกครองเสนอทางเลือกและนำไปสู่การเป็นผู้ใช้แรงงานก่อนวัยอันควร จากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์เชิงลึกของเด็กที่ออกกลางคันทั้ง 60 คน พบว่า ถึงแม้ว่าส่วนหนึ่งที่ได้ก็ออกจากระบบการศึกษา กลางคันเพราะใจเด็กไม่อยากจะเรียนแล้วนั้น การคล้อยตามของผู้ใหญ่ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การออกกลางคันของเด็กเป็นไปอย่างสมบูรณ์ด้วย สิ่งเหล่านี้ถูกสะท้อนออกมาจากคำให้สัมภาษณ์จากหลายกรณี เช่น “หากไม่เรียนก็ออกมาทำงาน” “ที่บ้านมีเรือหลายลำแต่ไม่มีใครออก ถ้าไม่อยากจะเรียนก็ออกมาช่วยกัน” “ประมุขลือกขายของได้อยากจะเรียนหรืออยากออกมาช่วยกันขายของ” เป็นต้น โดยทางแก้ปัญหาลำนี้ควรเน้นไปยังการปลูกฝังทัศนคติที่เห็นความสำคัญของการศึกษาให้ผู้ปกครอง ปัญหาสถานการณ์ทางครอบครัวและเศรษฐกิจบังคับ สำหรับเด็กบางคนความไม่เอื้ออำนวยในประเด็นต่างๆทำให้การใช้ชีวิตในวัยเรียนของเด็กไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างเป็นปกติสุข เด็กกลุ่มนี้จึงสามารถเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มที่ขาดโอกาสทางการศึกษาอย่างแท้จริง โดยใน 60 กรณีของเด็กที่ออกกลางคันจำนวน 60 คน พบว่าเด็กที่ออกกลางคันด้วยสถานการณ์ทางครอบครัวและเศรษฐกิจบังคับทั้งสิ้น 6 กรณี ซึ่งการแก้ปัญหาลำนี้เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงของการหลุดออก

จากระบบการศึกษา คือ การเปิดเผยข้อมูลจากระดับครัวเรือน ระดับชุมชน ระดับโรงเรียนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเสนอขอรับการช่วยเหลือ อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีระบบการเข้าถึงและรวบรวมข้อมูลของเยาวชนที่ประสบปัญหาเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาการทะเลาะวิวาทแล้วขาดพวก ปัญหานี้พบว่ามี 2 เรื่องราวจาก 60 เรื่องราวของเด็กออกกลางคัน ส่วนหนึ่งของปัญหาเกิดจากนักเรียนในพื้นที่นี้จำนวนหนึ่งที่มาจากจังหวัดอื่นๆ โดยเฉพาะบริเวณภาคใต้ตอนบนและสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และมักตามกันมาศึกษาที่เดียวกันเป็นหมู่บ้านซึ่งเป็นผลมาจากระบบการประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน เมื่อมีการทะเลาะวิวาทเกิดขึ้น หากรุ่นพี่ที่มาจากหมู่บ้านเดียวกับตนสำเร็จการศึกษาไปจนหมดแล้ว ในบางกรณีจะส่งผลให้รุ่นน้องที่ยังศึกษาอยู่เกิดความไม่มั่นใจในความปลอดภัยของตนจึงแก้ปัญหาโดยการย้ายกลับไปศึกษาต่อในจังหวัดของตนหรือออกจากระบบการศึกษากลางคันในที่สุด โดยการแก้ปัญหาควรเพิ่มการแลกเปลี่ยนระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง ควรสนับสนุนให้เรียนใกล้บ้านและอยู่ใกล้ความดูแลของผู้ปกครอง

ปัญหาการแต่งงานแล้วหลุดจากระบบการศึกษา / วัฒนธรรมการแต่งงานเพื่อเพิ่มความรับผิดชอบ
 เนื่องจากนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา รวมทั้งบุคลากรทั้งหมดเป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม โดยการศึกษาหาความรู้นั้นไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในสายใด ไม่ได้เป็นสิ่งต้องห้ามในศาสนาอิสลาม ในขณะเดียวกัน การศึกษาหาความรู้ยังเป็นสิ่งที่อิสลามส่งเสริมอีกด้วย แต่สำหรับศาสนาอิสลามนั้นการที่ชายหนุ่มและหญิงสาวมีความสัมพันธ์กันเป็นเรื่องที่ผิดต่อหลักศาสนา เรื่องราวของเด็กออกกลางคันเกือบครึ่งหนึ่งจึงมีความเกี่ยวข้องกับการมีความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาว โดยเมื่อมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการมีความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาวจึงก่อให้เกิดการผลักดันให้มีการแต่งงานให้ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม และจากการสัมภาษณ์พบว่าเมื่อนักเรียนแต่งงานแล้วส่วนใหญ่จะเลือกที่จะไม่ศึกษาต่อเองในขณะเดียวกันจากการสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ปกครองเด็กที่ออกกลางคันหลายคนที่มีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการแต่งงาน พบว่า มีผู้ปกครองบางส่วนใช้การแต่งงานเป็นการแก้ปัญหาของลูกในด้านอื่นด้วย เช่น ปัญหาการขาดความรับผิดชอบของลูก ต่อเนื่องไปยังปัญหาการกระทำความผิดต่อกฎระเบียบของโรงเรียนและผิดต่อหลักศาสนาอิสลามอันนำไปสู่การถูกล้อออกจากโรงเรียน จากเรื่องราวของนักเรียนที่ออกกลางคัน 60 คนนั้น พบว่ามีนักเรียนที่ถูกไล่ออกจากโรงเรียนด้วยความผิดเกี่ยวกับการมีความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาวในระหว่างเรียน จำนวน 2 ราย ซึ่งการมีความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาวระหว่างชายหญิงที่ยังมิได้แต่งงานตามหลักการของอิสลามนั้น ถือเป็นความผิดตามหลักศาสนาเป็นอย่างยิ่งสำหรับในฝั่งของโรงเรียนนั้นพบว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามยืนอยู่บนความถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลาม ดังนั้นเมื่อนักเรียนที่มีความประพฤติที่ผิดต่อหลักศาสนาในด้านความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาวส่วนใหญ่มีจุดยืนที่จะให้นักเรียนทำตามหลักศาสนาให้ถูกต้อง คือการนิกะห์หรือการแต่งงานตามหลักศาสนานั้นเอง หลังจากนั้นทางโรงเรียนส่วนใหญ่มีความยืดหยุ่นที่จะให้นักเรียนที่แต่งงานตามหลักศาสนาแล้วเข้าเรียนได้ แต่

ทั้งนี้ในสภาพความเป็นจริง นักเรียนส่วนใหญ่เลือกที่จะไม่เรียนต่อเองมากกว่า อย่างไรก็ตามสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามนั้นเป็นโรงเรียนศาสนาที่การจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามบทบัญญัติของอิสลาม ดังนั้นกฎระเบียบเกี่ยวกับการกระทำความผิดด้านความสัมพันธ์ฉันท์คู่สาวระหว่างชายหญิงนั้นจึงเป็นกฎระเบียบอันเกิดจากการฝ่าฝืนบทบัญญัติของอิสลาม ซึ่งกฎระเบียบด้านนี้จะมีความเข้มงวดมากกว่าโรงเรียนสามัญทั่วไป นอกจากนี้จาก 60 เรื่องราวของเด็กที่ออกกลางคันยังมีอีก 2 เรื่องราวที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจนนำไปสู่การถูกล่อออกจากโรงเรียน สำหรับในมุมมองของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามนั้น พบว่าโรงเรียนแต่ละแห่งยืนยันถึงความพยายามที่จะดึงนักเรียนให้อยู่ในกรอบและกฎระเบียบของโรงเรียนรวมทั้งตามหลักศาสนาอิสลามอย่างเต็มที่ แต่อาจเกิดจากปัจจัยหลายปัจจัยในบริบทของโรงเรียนประเภทนี้ ที่ทำให้เกิดปัจจัยบางปัจจัยที่ทางโรงเรียนไม่สามารถควบคุมได้จนนำไปสู่การล่อออกจากโรงเรียน

นอกจากนี้ยังพบปัญหา ความเข้าใจผิดระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียนที่ไม่เอื้อต่อการศึกษาต่อของเด็ก ประเด็นสำคัญที่คณะผู้วิจัยได้พบเจอจากการลงพื้นที่ประเด็นหนึ่งคือความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียนอันเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดการผลักดันให้เด็กต้องออกกลางคัน ในที่นี้จะเกิดขึ้นในกรณีที่นักเรียนมีความจำเป็นด้วยเหตุผลต่างๆ ที่ทำให้ต้องย้ายโรงเรียนกลางคัน เช่น ย้ายตามผู้ปกครอง มีปัญหาทะเลาะวิวาทกับเพื่อนในโรงเรียน มีความอับอายที่จะต้องเรียนต่อในโรงเรียนเดิมจากการกระทำต่างๆ เป็นต้น โดยเฉพาะเมื่อเป็นการย้ายระหว่างที่ยังไม่จบในระดับการศึกษาในช่วงชั้นหนึ่งๆ เช่น ย้ายระหว่างมัธยมศึกษาปีที่ 1 ขึ้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 , ย้ายระหว่าง มัธยมศึกษาปีที่ 2 ขึ้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 , ย้ายระหว่างมัธยมศึกษาปีที่ 4 ขึ้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นต้น ในกรณีนี้ เด็กที่ไม่มีปัญหาด้านผลการเรียนจะไม่เกิดปัญหา แต่กรณีที่เด็กมีปัญหาด้านผลการเรียน คือ ติด 0 ร. มส. มักจะเกิดปัญหา ในการเอาผลการเรียนเพื่อเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น จากบทสัมภาษณ์ของผู้นำชุมชนที่ได้กล่าวถึงคนในชุมชนของเขาหลายคนที่เผชิญปัญหาในลักษณะเดียวกัน แต่ในขณะเดียวกันเมื่อลงพื้นที่ไปยังโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลายแห่ง จึงพบว่าโรงเรียนไม่ได้มีเจตนาดังที่ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนได้กล่าวอ้าง แต่อันที่จริงแล้วเกิดจากการดำเนินการจัดการเรื่องการแก้ผลการเรียน 0 , ร , มส. ของเด็กที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง และเอื้อต่อการตัดสินใจไม่เรียนต่อของเด็ก โดยนักเรียนที่พบปัญหาในการขอรับเอกสารเพื่อย้ายโรงเรียนกลางคันนั้นเกิดจากมีบางรายวิชาที่ได้ศึกษาผ่านไปแล้วแต่ผลการเรียนที่ได้รับยังไม่อยู่ในเกณฑ์ผ่าน ซึ่งอาจติด 0, ร, มส. ทางโรงเรียนจึงเปิดโอกาสให้นักเรียนสอบหรือทำงานเพื่อแก้ผลการเรียนที่มีปัญหา แต่ความเข้าใจคลาดเคลื่อนประกอบกับความต้องการลดความยุ่งยาก ผู้ปกครองและนักเรียนบางส่วนจึงเลือกที่จะยอมไม่รับเอกสารเพื่อไปศึกษาต่อยังโรงเรียนอื่นและออกจากระบบการศึกษาอย่างถาวรในที่สุด สำหรับประเด็นอื่นๆ พบว่ามีกรณีของเด็กเจ็บป่วย จนไม่สามารถมาเรียนได้ เด็กต้องคดี เด็กติดยาเสพติดจน

ต้องเข้ารับการบำบัด ตั้งครรภ์ แต่ไม่มากนัก โดยจาก 60 เรื่องราวของเด็กออกกลางคัน 60 คน พบว่า กรณีเด็ก
เจ็บป่วย 2 คน ดิทยาเสพติดจนต้องรับการบำบัดด้วยความสมัครใจของผู้ปกครองและเด็กเอง 1 คน และ
ตั้งครรภ์จึงต้องลาออกด้วยความสมัครใจของผู้ปกครองและเด็กเอง 2 คน

บทคัดย่อ

สัญญาเลขที่ RDG5740024

หัวหน้าโครงการ อาจารย์นุรซีตา เพอแผละ

E-mail Nurseeta_ph@hotmail.com

ระยะเวลาดำเนินงาน กรกฎาคม 2557 ถึง ตุลาคม 2558

งานวิจัยชิ้นนี้เกี่ยวข้องกับการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภายในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 3 วัตถุประสงค์ ได้แก่ การสำรวจภาพรวมของการออกกลางคัน การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงในการออกกลางคัน และการวางรูปแบบการป้องกันความเสี่ยงในการออกกลางคัน โดยเป็นการศึกษาเชิงปริมาณควบคู่กับเชิงคุณภาพ สำหรับการสำรวจภาพรวมของการออกกลางคันทันที ศึกษาในเชิงปริมาณโดยใช้กรณีศึกษาจากหมู่บ้านตัวอย่าง ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณได้ทำการเก็บข้อมูลจากทุกครัวเรือนของหมู่บ้านที่ใช้เป็นกรณีศึกษาเพื่อสรุปภาพรวมของการออกกลางคันเป็นเชิงปริมาณ สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงและวางรูปแบบการป้องกันความเสี่ยงในการออกกลางคันทันทีได้ศึกษาในเชิงคุณภาพ มีการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องหลากหลายกลุ่มและกระจายทั่วพื้นที่ของการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าหมู่บ้านที่ตกเป็นตัวอย่างมีทั้งสิ้น 258 ครัวเรือน มีผู้ที่มีอายุระหว่าง 5-25 ปี จำนวน 367 คน ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่ออกกลางคันจำนวน 97 คน (26.4%) เมื่อพิจารณาตามเพศพบว่า มีเพศหญิงออกกลางคันคิดเป็นร้อยละ 20.4 จากเพศหญิงทั้งหมด และมีเพศชายออกกลางคันคิดเป็นร้อยละ 33.0 จากเพศชายทั้งหมด ในจำนวนผู้ออกกลางคันทั้งหมดพบว่าส่วนใหญ่มีระดับการสุดท้ายคือมัธยมศึกษาปีที่ 2 (28.24%) โดยสถานศึกษาสุดท้ายส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนประเภทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (65.26%) อาชีพปัจจุบันของผู้ที่ออกกลางคันเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นผู้รับจ้างทั่วไปและการประมง (80.01%) โดยประเด็นหลักอันเป็นปัจจัยเสี่ยงในการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่รวบรวมได้จากเรื่องราวของเด็กที่ออกกลางคันทั้งสิ้น 60 เรื่องราว ได้แก่ (1) ปัญหาการมีวามไม่สบายใจ ไม่อยากเรียน และยาเสพติด (2) ผู้ปกครองเสนอทางเลือกและนำไปสู่การเป็นผู้ใช้แรงงานก่อนวัยอันควร (3) สถานการณ์ทางครอบครัวและเศรษฐกิจบังคับ (4) ทะเลาะวิวาทแล้วขาดพวก (5) การแต่งงานแล้วหลุดจากระบบการศึกษาและวัฒนธรรมการแต่งงานเพื่อเพิ่มความรับผิดชอบ (6) การกระทำความผิดต่อกฎระเบียบของโรงเรียนและผิดต่อหลักศาสนาอิสลามอันนำไปสู่การถูกไล่ออกจากโรงเรียน (7) ความเข้าใจผิดระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียนที่ไม่เอื้อต่อการเรียนต่อของเด็กนักเรียน (8) ประเด็นอื่นๆ สำหรับรูปแบบการป้องกันความเสี่ยงในการออกกลางคันจากประเด็นต่างๆข้างต้นนั้น ได้สรุปผลและนำเสนอโดยจำแนกตามแหล่งของปัจจัยเสี่ยง ได้ทั้งสิ้น 5 แหล่ง ได้แก่ ปัจจัยเสี่ยงอันเกิดจากตัวนักเรียน ปัจจัยเสี่ยงอันเกิดจากครอบครัว ปัจจัยเสี่ยงอันเกิดจากสถานศึกษา ปัจจัยเสี่ยงอันเกิดจากชุมชนและสังคม และปัจจัยเสี่ยงอันเกิดจากหน่วยงานภาครัฐ

Abstract

This research is about the dropouts of Islamic private school's students in the special economic border zones of Songkhla. There are 3 objectives ; to survey the overall dropouts, to analyse the risk factors of dropouts and to make a plan to prevent the risk factors of dropouts. This research studied from both a quantitative research and a qualitative research. For doing a survey of the overall dropouts, we studied from the quantitative research by using a case study of the sample villages. We collected all the information from every household in the sample villages to summarise the overall dropouts as the quantitative data. For analysing the risk factors and making the plan to prevent the risk factors of dropouts, we studied from the qualitative research by collecting the depth information from the different sample groups who live all around the research area.

The study from 258 sample households with the ages ranging from 5-25 years old, found that there are 97 out of 367 people or 26.4% who dropped out from school. Considering the gender, there are 20.4% of female students and 33.0% of male students who dropped out from school. According to the overall number of the dropouts, they mostly finished grade 8 (28.24%) and mostly studied in Islamic private school (65.26%). Their previous occupations mostly are contract workers and fishery (80.01%). According to 60 stories of the dropouts, there are 8 main issues which are the risk factors ; (1) The problems of mingling and using drugs (2) The parent's advice to be a contract worker before finishing school (3) The family and economic problems (4) The conflict between friends (5) The effect from an early marriage and the culture of marriage for more responsibilities (6) The expulsion from school by doing something against the school and religion rules (7) The misunderstanding between the parents and school which leads to the problems about studies (8) Other issues. To prevent the risk factors of dropouts, there are 5 different factors according to different sources ; (1) The risk factors from the students (2) The risk factors from the families (3) The risk factors from schools (4) The risk factors from the community and society and (5) The risk factors from the government.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วยสถาบันการศึกษาน้อยใหญ่มากมาย ทั้งสถาบันการศึกษาสามัญ สถาบันการศึกษาศาสนาควบคู่สามัญ สถาบันอาชีวศึกษา ตลอดจนสถาบันการศึกษานานาชาติ เป็นต้น แต่ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถาบันการศึกษาศาสนาควบคู่สามัญ ดังที่ ชิดติก (2554) กล่าวว่า ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้นิยมให้บุตรหลานศึกษาทั้งวิชาการทางโลกและวิชาการศาสนา แม้จะมีโรงเรียนของรัฐทุกระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาครอบคลุมทุกพื้นที่แต่ชาวไทยมุสลิมยังนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในปอเนาะมากกว่าโรงเรียนรัฐบาลเพราะสถาบันการศึกษาดังกล่าวได้ยกระดับขึ้นมาเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีความก้าวหน้ามาก เปิดสอนหลักสูตรควบคู่กันทั้งภาคศาสนาและภาคสามัญ เมื่อเรียนจบแล้วจะสามารถศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ นักเรียนจึงได้รับประโยชน์ทั้งสองทางคือทางโลกและทางธรรม

จากโครงการสำรวจคุณภาพชีวิตของประชาชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2552 (ปราโมทย์, 2553) พบว่าประชากรวัยเรียนอายุระหว่าง 3-24 ปี มีอัตราการเรียนหนังสือแตกต่างกันไปในแต่ละช่วงอายุ โดยประชากรอายุระหว่าง 7-12 ปี ทั้งชายและหญิงมีอัตราการเรียนสูงที่สุด คือ ประชากรเกือบทุกคนในกลุ่มนี้ กำลังเรียนหนังสืออยู่ แต่อัตราการเรียนหนังสือได้ลดลงในกลุ่มประชากรอายุ 13-18 ปี และ 19-24 ปี ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประชากรวัยเรียนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่เรียนจบชั้นประถมศึกษาเป็นอย่างน้อย แต่การเรียนต่อในชั้นสูงขึ้นไปจะลดลงเรื่อยๆทั้งในระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประชากรที่นับถือศาสนาอิสลาม

ผลการสำรวจข้างต้นทำให้เห็นว่า ปัญหาการศึกษาของประชาชนชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงมีอยู่ ถึงแม้ว่ามีสถาบันการศึกษาศาสนาควบคู่สามัญเปิดขึ้นอย่างมากมายทั่วพื้นที่ โดยบางแห่งจัดได้ว่าเป็นสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพและได้รับความนิยมจากประชาชนในพื้นที่สูง ดังที่ เดชา (2553) กล่าวว่า โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามควบคู่วิชาสามัญมีโรงเรียนที่มีชื่อเสียงมากมาย เช่น โรงเรียนธรรมวิทยามูลนิธิ โรงเรียนพัฒนาวิทยา โรงเรียนดาร์ลุสลามอัตตริกีเยห์ เป็นต้น โดยนักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนดังกล่าวนี้สามารถเข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยในประเทศทุกสาขาวิชา รวมทั้งมหาวิทยาลัยในต่างประเทศหลายแห่ง อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ในปีพุทธศักราช 2552 ที่ได้สำรวจจำนวนเด็กที่ตกหล่นจากระบบโรงเรียนที่ยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับในเขตพัฒนาพื้นที่พิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 9,805 คน แยกเป็นตกหล่นจากระบบโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3,331 คน ตกหล่นจากระบบโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 185 คน และตกหล่นจากระบบโรงเรียนสังกัดโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม/สถาบันการศึกษาปอเนาะ จำนวน 6,289 คน สำหรับจังหวัดที่มีกลุ่มเด็กที่ยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับสูงสุดคือ 5 อำเภอใน จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย อำเภอจะนะ อำเภอนาทวี อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย และอำเภอสะเดา ซึ่งมีทั้งสิ้นจำนวน 2,632 คน รองลงมา คือ จังหวัดปัตตานี 2,461 คน จังหวัดยะลา 2,408 คน จังหวัดนราธิวาส 1,848 คน ส่วนที่น้อยที่สุด คือ จังหวัดสตูล 456 คน (ศธ.เดินทางจัดการศึกษาภาคใต้ มอบ กศน.ตามเก็บเด็กตกหล่นในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ เข้าเรียน ม.ต้นสายสามัญ, 2552) จากผลสำรวจดังกล่าวทำให้ตระหนักได้ว่าประเด็นด้านการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงเป็นประเด็นที่น่าเป็นห่วง โดยเฉพาะการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาที่จำนวนผู้เรียนมีแนวโน้มลดลงเมื่อระดับการศึกษาสูงขึ้น ดังนั้นการหาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการตัดสินใจยุติการศึกษาก่อนที่จะสำเร็จการศึกษาหรือการออกกลางคัน ตลอดจนการหารูปแบบการป้องกันความเสี่ยงในการยุติการศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาหลักของเยาวชนมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรให้ความสนใจจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น เหตุการณ์ความรุนแรงอันเนื่องมาจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดอยู่อย่างต่อเนื่องทั่วทุกพื้นที่ หากแต่คดีและความรุนแรงของเหตุการณ์มีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่ ดังตารางที่ 1-1 ซึ่งเป็นการรวบรวมสถิติการเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงอันเนื่องมาจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่เดือนมกราคม 2547 ถึงเดือนมกราคม 2557 ด้วยเหตุนี้จึงนำมาสู่การทำให้พื้นที่จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และอีก 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอเทพา อำเภอจะนะ อำเภอนาทวี อำเภอสะบ้าย้อย เป็นพื้นที่ที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความมั่นคงเพื่อการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวจนถึงปัจจุบัน

จังหวัดนราธิวาส		จังหวัดปัตตานี	
อำเภอ	รวม	อำเภอ	รวม
ตากใบ	419	ยะหริ่ง	419
สุไหงปาดี	495	ยะรัง	891
เจาะไอร้อง	427	โคกโพธิ์	531
รือเสาะ	856	หนองจิก	677
สุไหงโกลลก	349	เมือง	710
ระแงะ	922	สายบุรี	762
เมือง	476	ปะนาเระ	346
ยี่งอ	267	ทุ่งยางแดง	233
บาเจาะ	573	กะพ้อ	241
จะแนะ	373	ไม้แก่น	133
แว้ง	168	มายอ	339
ศรีสาคร	371	แม่ลาน	85
สุคิริน	93		

จังหวัดยะลา		จังหวัดปัตตานี	
อำเภอ	รวม	อำเภอ	รวม
เมือง	1,229	เทพา	270
บันนังสตา	788	จะนะ	136
รามัน	845	สะบ้าย้อย	222
เบตง	144	นาทวี	59
ยะหา	355	นาหม่อม	6
กรงปินัง	234	หาดใหญ่	26
กาบัง	136	เมือง	8
ธารโต	377		

ตารางที่ 1-1 : สถิติเหตุการณ์รุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่มกราคม 2547 ถึงมกราคม 2557

ที่มา : ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)

จากสถิติการเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่บางส่วนของจังหวัดชายแดนภาคใต้ตลอดจนการที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความมั่นคงเพื่อการดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ทุกอำเภอของจังหวัดปัตตานี ทุกอำเภอของจังหวัดยะลา ทุกอำเภอของจังหวัดนราธิวาส รวมทั้งอำเภอจะนะ อำเภอนาทวี อำเภอเทพา และอำเภอสะบ้าย้อยของจังหวัดสงขลานั้น ได้ทำให้หลายภาคส่วนได้ออกแนวนโยบายหลายต่อหลายนโยบายในการปฏิบัติหน้าที่ทั่วทุกพื้นที่เพื่อการร่วมกันแก้ปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่เหล่านี้ทั้งการแก้ปัญหาทางตรง การแก้ปัญหาทางอ้อม การแก้ปัญหาในระยะสั้นและการแก้ปัญหาในระยะยาว แต่หากพิจารณาแล้วพื้นที่ดังกล่าวต่างก็มีบริบทของพื้นที่ที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนที่สุดคือความแตกต่างที่มีระหว่างพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) กับพื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา (จะนะ นาทวี เทพา สะบ้าย้อย) แต่แนวนโยบายต่างๆ ที่ออกมาจากหลายภาคส่วนเพื่อแก้ปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น โดยมากมักจะยึดเอาบริบทพื้นที่ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นฐานหลัก แต่จากความแตกต่างที่มีอย่างเห็นได้ชัดของพื้นที่ทั้ง 2 ส่วนนั้นหากมีการพิจารณาเพื่อการกำหนดแนวนโยบายให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่แล้วนั้นอาจส่งผลให้การนำแนวนโยบายไปปฏิบัติได้ผลดีมากยิ่งขึ้น

ความแตกต่างระหว่างพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) กับพื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา (จะนะ นาทวี เทพา สะบ้าย้อย) นั้นมีอยู่ด้วยกันหลายด้าน ความแตกต่างด้านหนึ่งที่เราเห็นได้อย่างชัดเจนคือ ความแตกต่างในด้านสัดส่วนของผู้นับถือศาสนาต่างๆ ในพื้นที่ ทั้งนี้ในภาพรวมของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตลอดจนแต่ละจังหวัดของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นสามารถกล่าวได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีประชากรชาวไทยมุสลิมเป็นสัดส่วนหลักอย่างเห็นได้ชัด ในทางกลับกันสำหรับจังหวัดสงขลาจะพบว่าภาพรวมของจังหวัดสงขลานั้นมีสัดส่วนของผู้นับถือพุทธศาสนาเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าสัดส่วนของผู้นับถือศาสนาอิสลาม และเมื่อพิจารณาในรายอำเภอจะพบว่ามีเพียง 3 อำเภอที่มีสัดส่วนของผู้นับถือศาสนาอิสลามสูงกว่าผู้นับถือศาสนาอื่น ซึ่งได้แก่ อำเภอจะนะ อำเภอนาทวี และอำเภอเทพา อย่างไรก็ตามในพื้นที่สามอำเภอดังกล่าว ถึงแม้จะมีสัดส่วนของผู้นับถือศาสนาอิสลามสูงกว่าในอำเภออื่นของจังหวัดสงขลาแต่สัดส่วนนั้นมีความใกล้เคียงกันมากโดยไม่ได้มีความแตกต่างกันอย่างเห็นชัดเจนเหมือนในพื้นที่ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนั้นความแตกต่างอีกประการหนึ่งที่เราเห็นได้อย่างชัดเจนคือความแตกต่างทางด้านภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ กล่าวคือ ประชาชนชาวมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) ส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูปัตตานี (ภาษายาวี) เป็นภาษาหลัก และใช้ภาษาไทยกลางเป็นภาษารอง ในทางกลับกันประชาชนชาวไทยมุสลิมในสี่อำเภอข้างต้นของจังหวัดสงขลา (จะนะ นาทวี เทพา สะบ้าย้อย) นั้นส่วนใหญ่นิยมใช้ภาษาไทยได้เป็นภาษาหลัก สำเนียงอาจจะแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่โดยในบางพื้นที่มีสำเนียงที่แตกต่าง

จากพื้นที่อื่นอย่างมีเอกลักษณ์ ซึ่งมีหมู่บ้านจำนวนมากที่ใช้ภาษามลายูปัตตานี (ภาษายาวี) เป็นภาษาหลักเหมือนพื้นที่อื่นๆในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

นอกจากความแตกต่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนระหว่างพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้กับพื้นที่สี่อำเภอที่ได้กล่าวมาข้างต้นของจังหวัดสงขลาทั้งในด้านของสัดส่วนของการนับถือศาสนาต่างๆรวมถึงความแตกต่างด้านภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวไทยมุสลิมในพื้นที่แล้ว ยังมีความแตกต่างในรายละเอียดด้านอื่นๆที่เสมือนเป็นแรงที่เสริมสร้างเกิดความแตกต่างในภาพรวมระหว่างพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้กับพื้นที่สี่อำเภอของจังหวัดสงขลาอีกหลายด้าน เช่น ความแตกต่างด้านการแต่งกาย ความแตกต่างด้านปฏิสัมพันธ์กับผู้ต่างศาสนิก ความแตกต่างด้านอาหารการกิน และความแตกต่างด้านวัฒนธรรมต่างๆ เป็นต้น จึงสามารถกล่าวได้ว่าพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และเอกลักษณ์เฉพาะตัวของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ได้ก่อให้เกิดความแตกต่างกับพื้นที่อื่นอย่างชัดเจนไม่เว้นแม้แต่พื้นที่ใกล้เคียงที่ต่างก็ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบดังเช่นพื้นที่อำเภอจะนะ นาหวี เทพา และสะบ้าย้อย ของจังหวัดสงขลา นั่นเอง และจากความแตกต่างดังกล่าว งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาบริบทของพื้นที่อำเภอจะนะ นาหวี เทพา สะบ้าย้อย เพื่อการกำหนดนโยบายที่จะใช้ในการปกป้องประชาชนในพื้นที่นี้ให้มีความการดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอย่างสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ให้มากขึ้น

ปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งที่เป็นเสมือนอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้พื้นที่อำเภอจะนะ อำเภอ นาหวี อำเภอ เทพา และอำเภอสะบ้าย้อยของจังหวัดสงขลา ยังคงมีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันนั้นคือปัจจัยในด้านของการที่ประชาชนในพื้นที่ขาดการศึกษา ทั้งนี้จากการสำรวจของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ตำบลสะกอม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ในปี 2556 ที่ได้สำรวจข้อมูลการจบการศึกษาของประชาชน ตำบลสะกอม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นตำบลที่มีประชาชนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม พบว่ามีประชาชนจำนวนมากกว่าครึ่งที่จบการศึกษาเพียงแค่ในระดับประถมศึกษา ดังตารางที่ 1-2

ระดับชั้นที่จบการศึกษา	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	5.3
ประถมศึกษา	54.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	25.7
มัธยมศึกษาตอนปลาย	8.6
อนุปริญญา	3.7
ปริญญาตรี	2.3
ปริญญาโท	0.1

ตารางที่ 1-2 : สถิติการจบการศึกษาของประชาชนตำบลสะกอม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

ที่มา : โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ตำบลสะกอม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

จากผลการสำรวจของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในปีพุทธศักราช 2552 ดังที่ได้กล่าวถึงข้างต้น ได้ให้ผลของการศึกษาส่วนหนึ่งไว้ว่า พื้นที่ที่มีอัตราเด็กตกหล่นจากระบบการศึกษาสูงที่สุด คือ อำเภोजะนะ อำเภอเทพา อำเภอนาหวี อำเภอสะบ้าย้อย และอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา โดยโครงการวิจัยชิ้นนี้เลือกศึกษาในพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภोजะนะ อำเภอเทพา อำเภอนาหวี และอำเภอสะบ้าย้อย ซึ่งเป็นอำเภอที่เป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างจังหวัดสงขลา กับจังหวัดปัตตานีและยะลา และยังเป็นเพียง 4 อำเภอในจังหวัดสงขลาที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความมั่นคงเหมือนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้ผลการศึกษาส่วนหนึ่งของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ยังระบุถึงประเภทของโรงเรียนที่มีอัตราการออกกลางคันของเด็กนักเรียนมากที่สุด ได้แก่ โรงเรียนประเภทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และ/หรือ สถาบันปอเนาะ งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาโรงเรียนประเภทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ดังกล่าว โดยโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่อำเภोजะนะ เทพนา หาวี และสะบ้าย้อย มีทั้งสิ้นจำนวน 26 โรงเรียน ซึ่งสามารถจำแนกเป็นรายอำเภอได้ดังตารางที่ 1-3

อำเภอ	โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม	
	โรงเรียน (โรง)	นักเรียน (คน)
จะนะ	16	9,035
เทพา	5	1,802
นาทวี	3	1,966
สะบ้าย้อย	2	2,288
รวม	26	15,091

ตารางที่ 1-3 สถิติโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอจะนะ นาทวี เทพา สะบ้าย้อย ประจำปี 2556

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลด้านการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากปัญหาด้านการศึกษาของประชาชนในพื้นที่ อำเภอจะนะ อำเภอนาทวี อำเภอเทพา และอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลานั้น คณะผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคคลที่อยู่ในสถาบันการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในส่วนของจังหวัดสงขลาจึงสนใจศึกษาการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงและวางรูปแบบการป้องกันความเสี่ยงในการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภายในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลาเพื่อนำผลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการรณรงค์ทั้งทางตรงและการอ้อมเพื่อลดปัจจัยที่ก่อให้เกิดการออกกลางคัน และสามารถนำรูปแบบการป้องกันความเสี่ยงในการออกกลางคันไปประยุกต์ใช้ป้องกันความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่อื่นภายในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

- 1) สัมภาษณ์รวมการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภายในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา
- 2) วิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภายในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา
- 3) วางรูปแบบการป้องกันความเสี่ยงในการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภายในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา

1.3 ประโยชน์ของการวิจัย

- 1) ทราบภาพรวมการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภายในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา
- 2) ทราบปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภายในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา
- 3) สามารถวางรูปแบบการป้องกันความเสี่ยงในการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภายในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

❖ ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ภายในจังหวัดสงขลาซึ่งประกอบไปด้วย 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอจะนะ อำเภอเทพา อำเภอนาทวี และอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา

❖ ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

(1) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่เปิดสอนในทุกระดับในพื้นที่ที่ศึกษา

(2) นักเรียนที่ออกกลางคันและผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียนที่ออกกลางคัน

นักเรียนที่ออกกลางคันจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ที่ศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ปกครอง คนในครอบครัว คนในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **นักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม** ได้แก่ นักเรียนที่มีรายชื่อหรือเคยมีรายชื่ออยู่ในทะเบียนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในที่นี้ศึกษาทั้งนักเรียนที่ศึกษาสายศาสนาควบคู่สามัญ รวมไปถึงนักเรียนที่ศึกษาสายศาสนาเพียงอย่างเดียว

2. **นักเรียนออกกลางคัน** หมายถึง นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและออกจากระบบการศึกษากลางคัน โดยมีเหตุผลอื่นนอกเหนือจากการย้ายสถานที่เรียนไปยังโรงเรียนอื่นๆ หรือสถาบันการศึกษาประเภทอื่น ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบและการศึกษาสายศาสนา

3. **ผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียนที่ออกกลางคัน** หมายถึง ผู้มีความเกี่ยวข้องกับนักเรียนที่ออกกลางคันจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งประกอบด้วย ผู้ปกครอง ครูและผู้บริหารโรงเรียน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา

4. **โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม** หมายถึง โรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับ โดยจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานควบคู่กับหลักสูตรอิสลามศึกษา

5. **เขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา** หมายถึง พื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภोजะนะ อำเภอนาทวี อำเภเทพา อำเภอสะบ้าย้อย

6. **ความเสี่ยง** หมายถึง เหตุการณ์ต่างๆที่ทำให้การดำเนินงานอยู่ ณ ปัจจุบัน ไม่บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้วางไว้

7. **ปัจจัยเสี่ยงในการออกกลางคัน** หมายถึง เหตุการณ์ต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องกับนักเรียนและการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ปรากฏข้อมูลว่าเคยส่งผลหรือมีความเป็นไปได้ว่าจะส่งผลที่ก่อให้เกิดการผลักดันให้นักเรียนยุติการศึกษากลางคัน

8. **รูปแบบการป้องกันความเสี่ยง** หมายถึง รูปแบบการดำเนินงานของผู้ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนและผู้ปกครอง โดยมีเป้าหมายในการจัดการเพื่อป้องกันการเกิดขึ้นของปัจจัยต่างๆ ที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วอาจก่อให้เกิดการออกกลางคันของนักเรียนได้

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย และแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- 2.1 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความเสี่ยงและการบริหารความเสี่ยง
- 2.2 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการออกกลางคัน
- 2.3 ปัจจัยความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อการออกกลางคันของนักเรียน
- 2.4 รูปแบบหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความเสี่ยงและการบริหารความเสี่ยง

ดวงใจ ช่วยตระกูล (2551) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “ความเสี่ยง” คือ ภาวะหรือสถานการณ์ที่มีอุปสรรคหรือการสูญเสียโอกาส ซึ่งจะมีผลทำให้องค์กรไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

“การบริหารความเสี่ยง” คือ การจัดการกระบวนการดำเนินงานขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายโดยมีการวางแผน วิเคราะห์ กำกับ พัฒนาทางเลือกในการบริหารความเสี่ยง ตรวจสอบติดตามและควบคุมให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

กลุ่มตรวจสอบภายในระดับกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ (2556) ได้ให้ความหมายและคำจำกัดความเกี่ยวกับความเสี่ยงไว้ดังนี้

1. ความเสี่ยง (Risk) หมายถึง เหตุการณ์ที่มีความไม่แน่นอน ซึ่งมีโอกาสที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และมีผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ หากเป็นทางลบจะก่อให้เกิดความผิดพลาด ความเสียหาย การรั่วไหล ความสูญเปล่า หรือเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ทำให้การดำเนินงานขององค์กรไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จึงจำเป็นต้องพิจารณาโอกาสที่จะเกิด (Likelihood) ของเหตุการณ์และผลกระทบ (Impact) ที่จะได้รับ โดยความเสี่ยงตามแนว COSO จำแนกได้เป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

- ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategic Risk) คือ ความเสี่ยงที่เกิดจากการกำหนดแผนกลยุทธ์ แผนดำเนินงานที่นำไปปฏิบัติไม่เหมาะสมหรือไม่สอดคล้องกับปัจจัยภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก อันส่งผลกระทบต่อการบริหารวิสัยทัศน์ พันธกิจ หรือสถานะองค์กร

- ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (Operational Risk) คือ ความเสี่ยงที่เกิดจากการปฏิบัติงาน ทุกๆขั้นตอน โดยครอบคลุมถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ อุปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศ บุคลากรในการปฏิบัติงาน เป็นต้น

- ความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial Risk) คือ ความเสี่ยงที่เกิดจากการเบิกจ่ายงบประมาณ ไม่เป็นไปตามแผน งบประมาณถูกตัด งบประมาณที่ได้รับไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ของภารกิจที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้การจัดสรรไม่เพียงพอ

- ความเสี่ยงด้านกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (Compliance Risk / Event Risk) คือ ความเสี่ยงที่เกิดจากการไม่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้ หรือกฎหมายที่มีอยู่ไม่เหมาะสมหรือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน

2. ปัจจัยเสี่ยง (Risk Factor) หมายถึง ต้นเหตุหรือสาเหตุของความเสี่ยงที่จะทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการดำเนินงานที่กำหนดไว้ ทั้งปัจจัยภายนอกและภายใน ซึ่งองค์กรควรระบุนสาเหตุที่แท้จริง เพื่อจะได้วิเคราะห์และกำหนดกลยุทธ์/มาตรการ/แนวทางในการลดความเสี่ยงได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทขององค์กร

ปัจจัยภายนอก หมายถึง ปัจจัยภายนอกองค์กรที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของวัตถุประสงค์ เป็นปัจจัยที่ผู้บริหารควบคุมโอกาสที่จะเกิดขึ้นไม่ได้ แต่อาจลดผลกระทบ เช่น การติดตามศึกษาเพื่อหาแนวโน้มที่จะเกิดและวิธีที่ควรปฏิบัติไว้ล่วงหน้า เพื่อเปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาส หรือเพื่อลดผลเสียที่จะเกิดขึ้น ตัวอย่างปัจจัยภายนอก เช่น

(1) ภัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Natural Environment) การเกิดน้ำท่วม ไฟไหม้ แผ่นดินไหว คลื่นยักษ์สึนามิ โรคระบาด ที่ทำความเสียหายต่ออาคาร ทรัพย์สิน แหล่งวัตถุดิบ แรงงาน

(2) ภาวะเศรษฐกิจ (Economic) ภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด อัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยน สกุลเงิน และเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของราคา แหล่งเงินทุน ภาวะการแข่งขัน

(3) ภาวะการเมือง (Political) เหตุการณ์ที่เกี่ยวกับการประกาศใช้กฎหมาย ระเบียบ และเหตุการณ์ที่เปิดหรือจำกัดโอกาสเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงอัตราภาษี

(4) สังคม (Social) เหตุการณ์ที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของประชากร การย้ายแหล่งที่อยู่ โครงสร้างครอบครัว มาตรฐานและระสนิยมของสังคม การก่อการร้าย

(5) เทคโนโลยีสารสนเทศ (Technological) เหตุการณ์ที่เกี่ยวกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เช่น อีคอมเมิร์ซ ซึ่งมีผลต่อการใช้สารสนเทศในการบริหาร การลดโครงสร้างต้นทุน หรือความต้องการด้านเทคโนโลยี

ปัจจัยภายใน หมายถึง ปัจจัยภายในองค์กรที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของวัตถุประสงค์ เป็นปัจจัยที่ผู้บริหารสามารถจัดการควบคุมได้ ตัวอย่างเช่น

(1) โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) เหตุการณ์ที่เกี่ยวกับความต้องการเงินทุน เพื่อย้ายหรือรักษาโครงสร้างพื้นฐาน การลดเวลาที่เครื่องจักรเสีย และการเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า

(2) พนักงาน (Personnel) เหตุการณ์ที่เกี่ยวกับอุบัติเหตุ การทุจริต การหมดอายุ สัญญาจ้าง การสูญเสียพนักงานสำคัญ ที่ส่งผลต่อความเสียหายทางการเงินและชื่อเสียงและการหยุดผลิต

(3) กระบวนการ (Process) เหตุการณ์ที่เกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติงานสำคัญ การเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ ความผิดพลาดในกระบวนการ การส่งมอบสินค้า การควบคุมที่ไม่เพียงพอ ที่ส่งผลต่อความไม่มีประสิทธิภาพ ความไม่พอใจของลูกค้า การเสียส่วนแบ่งการตลาด และการเสียชื่อเสียง

(4) เทคโนโลยี (Technology) เหตุการณ์ที่เกี่ยวกับระบบไอทีและสารสนเทศภายในองค์กร ความถูกต้องครบถ้วนของสารสนเทศ ความมั่นคงปลอดภัย การทุจริต การเลือกระบบที่จะใช้ การพัฒนาและบำรุงรักษาระบบ การหยุดชะงักของระบบ และความสามารถปฏิบัติงานต่อเนื่อง

3. การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) หมายถึง กระบวนการระบุความเสี่ยง และการวิเคราะห์เพื่อจัดลำดับความเสี่ยงที่จะมีผลกระทบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยการประเมินจากโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ (Likelihood) และผลกระทบ (Impact) จากเหตุการณ์ความเสี่ยง

- โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ (Likelihood) หมายถึง ความถี่หรือโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ ความเสี่ยง

- ผลกระทบ (Impact) หมายถึง ปริมาณความรุนแรง ความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการเกิดเหตุการณ์หรือความเสี่ยง

- ระดับความเสี่ยง (Degree of Risk) หมายถึง สถานะของความเสี่ยงที่ได้จากการประเมินโอกาส และผลกระทบของแต่ละปัจจัยเสี่ยง แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ ความเสี่ยงสูงมาก ความเสี่ยงสูง ความเสี่ยงปานกลาง และความเสี่ยงน้อย

4. การจัดการความเสี่ยงหรือการบริหารความเสี่ยง (Risk Management) คือ การกำหนดแนวทาง และกระบวนการในการระบุ ประเมิน จัดการ และติดตามความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม หน่วยงาน หรือการ

ดำเนินงานขององค์กร รวมทั้งการกำหนดวิธีการในการบริหารและการควบคุมความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ผู้บริหารระดับสูงยอมรับได้ ซึ่งสามารถมองได้เป็น 2 มุมมอง คือ

- การกำจัดหรือลดปัจจัยต่างๆที่จะขัดขวางไม่ให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ นั่นคือ การปกป้องมูลค่าที่องค์กรมีอยู่ไม่ให้ถูกทำลายไป

- มองหาโอกาสที่จะสร้างความได้เปรียบในการดำเนินธุรกิจ คือ การสร้างมูลค่าให้กับองค์กร โดยการบริหารความเสี่ยง จะอาศัยการจัดลำดับความสำคัญหรือความรุนแรงของความเสี่ยงนั้นเพื่อที่จะได้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการบริหารจัดการกับสิ่งที่มีความสำคัญมาก่อน และมีการคำนึงถึงต้นทุนที่ต้องเสียไปกับผลประโยชน์ที่จะได้รับกลับมาด้วย

ศูนย์บริหารจัดการความเสี่ยง มหาวิทยาลัยมหิดล (ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายและคำจำกัดความที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยง ได้ดังนี้

ความเสี่ยง (Risk) หมายถึง ความไม่แน่นอนของเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นแล้วส่งผลให้องค์กรไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดขึ้นอาจมาจากทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน เช่น การเปลี่ยนแปลงนโยบายภาครัฐ การขยายตัวหรือการหดตัวของเศรษฐกิจ ความผันผวนทางการเงิน ความต้องการของผู้รับบริการ เป็นต้น

โอกาส (Opportunity) หมายถึง ความไม่แน่นอนของเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นแล้วส่งผลในเชิงบวกที่ส่งเสริมการรักษาและเพิ่มมูลค่าให้กับองค์กร

การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) หมายถึง กระบวนการซึ่งถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้คณะกรรมการ ผู้บริหาร และบุคลากรขององค์กรนำไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์และปฏิบัติงาน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวได้รับการออกแบบให้สามารถบ่งชี้เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้น ประเมินผลกระทบ และกำหนดวิธีการจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในระดับหนึ่งว่าการดำเนินงานในองค์กรจะบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ โดยมหาวิทยาลัยมหิดลได้กำหนดขั้นตอนและกระบวนการบริหารความเสี่ยงได้ 5 ขั้นตอน ได้แก่

(1) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective Setting)

โดยส่วนงานต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินงานที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ที่วางไว้ โดยจะต้องคำนึงถึงหลัก SMART คือ Specific (มีความชัดเจน) Measurable (สามารถวัดได้) Achievable (สามารถปฏิบัติได้) Reasonable (มีความสมเหตุสมผล) Time constrained (มีกรอบเวลา)

(2) การระบุเหตุการณ์ความเสี่ยง (Risk Event Identification)

เป็นการค้นหาว่ามีเหตุการณ์ความเสี่ยงใดบ้างที่อาจเกิดขึ้นแล้วมีผลกระทบต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหน่วยงาน โดยพิจารณาจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน ซึ่งจำแนกความเสี่ยงเป็น 4 ด้าน คือ

- ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategic Risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดจากการกำหนดกลยุทธ์ หรือปัจจัยต่างๆที่ทำให้หน่วยงานไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้ เช่น การวางแผนกลยุทธ์ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด แผนกลยุทธ์ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ขาดแคลนทรัพยากรสำคัญในการขับเคลื่อนแผนกลยุทธ์ให้สำเร็จ

- ความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ (Operational Risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดจากระบบงาน การปฏิบัติงานที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน เช่น การดำเนินโครงการล่าช้า ล้มเหลว วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานขาดประสิทธิภาพ

- ความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial Risk) เป็นความเสี่ยงทางด้านการเงินที่ทำให้องค์กรไม่บรรลุวัตถุประสงค์ รวมถึงข้อมูลและการรายงานที่ถูกต้องที่นำไปสู่การตัดสินใจของผู้บริหาร เช่น การขาดสภาพคล่องทางการเงิน รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลสำคัญผิดพลาด คลาดเคลื่อน ขาดทุนจากการลงทุน

- ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ (Compliance Risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติทั้งของมหาวิทยาลัยและของหน่วยงานภายนอก รวมถึง การที่กฎระเบียบที่ถูกกำหนดขึ้นไม่ชัดเจนต้องใช้ดุลยพินิจ หรือการตีความ

(3) การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment)

เป็นการประเมินเพื่อหาระดับความเสี่ยงโดยพิจารณาจากโอกาสในการเกิดเหตุการณ์ความเสี่ยงและผลกระทบด้านต่างๆที่ได้รับ โดยการประเมินให้ใช้เกณฑ์ที่หน่วยงานกำหนด ซึ่งการประเมินจะใช้ข้อมูลในอดีตและการคาดการณ์ในอนาคตมาพิจารณาร่วมกัน

- โอกาสเกิด (Likelihood) หมายถึง ความถี่ของการเกิดเหตุการณ์ความเสี่ยงว่ามีโอกาสเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด

- ผลกระทบ (Impact) หมายถึง ความรุนแรงของเหตุการณ์ความเสี่ยงที่หากเกิดขึ้นแล้วจะส่งผลกระทบในด้านต่างๆ ซึ่งผลกระทบนั้นพิจารณาได้ทั้งเชิงปริมาณ ได้แก่ ผลเสียหายด้านการเงิน และ

ผลกระทบเชิงคุณภาพ ได้แก่ ชื่อเสียงภาพลักษณ์ของหน่วยงาน ความปลอดภัยของบุคลากร และประสิทธิผลของการดำเนินงาน

- ความเสี่ยงที่ยอมรับได้ (Risk Appetite) คือ เหตุการณ์ความไม่แน่นอนที่หน่วยงานยอมรับให้เกิดขึ้นและคงอยู่โดยที่ภารกิจของหน่วยงานยังดำเนินไปโดยบรรลุเป้าหมายได้ ทั้งนี้หน่วยงานได้กำหนดขอบเขตความเสี่ยงที่ยอมรับได้ในระดับต่างๆ

- การจัดลำดับความเสี่ยง เป็นการพิจารณาความเสี่ยงภายใต้มิติของโอกาสเกิดและผลกระทบ ซึ่งการประเมินผลกระทบจะต้องพิจารณาผลกระทบทุกด้านแล้วเลือกผลกระทบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหน่วยงานโดยอ้างอิงกับตารางเกณฑ์ผลกระทบ หากระดับค่าคะแนนทั้งโอกาสเกิดและผลกระทบของความเสี่ยงใดไม่อยู่ในระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ ให้นำความเสี่ยงนั้นไปวางแผนบริหารจัดการโดยคำนึงถึงต้นทุนที่ใช้ในการจัดการกับคุณค่าหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับด้วย

(4) การตอบสนองความเสี่ยง (Risk Response)

เป็นการเลือกแนวทางการจัดการความเสี่ยงด้วยลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือผสมผสานกัน ดังนี้

- การยอมรับความเสี่ยง (Accept) เป็นการที่หน่วยงานไม่ต้องดำเนินกิจกรรมใดๆ เพิ่ม ใช้วิธีการควบคุมที่มีอยู่เดิมในระดับความเสี่ยงที่หน่วยงานยอมรับได้

- การลดความเสี่ยง (Reduce) เป็นการดำเนินการเพิ่มเติมเพื่อลดโอกาสหรือผลกระทบของความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่หน่วยงานยอมรับได้ เช่น การปรับปรุงระบบและกระบวนการทำงาน การพัฒนาความรู้ความสามารถบุคลากร เป็นต้น

- การถ่ายโอนความเสี่ยง (Sharing) เป็นการแบ่ง การโอนย้าย หรือกระจายความเสี่ยงให้กับบุคคลหรือองค์กรอื่น เช่น การทำประกันภัย การจ้างเหมาบริการบุคคลภายนอกในการซ่อมแซม บำรุงรักษา การจ้างเหมาทำความสะอาด การจ้างเหมาดูแลความปลอดภัย เป็นต้น

ในการประเมินทางเลือกของแต่ละกลยุทธ์ในการจัดการความเสี่ยง ผู้บริหารส่วนงานจะต้องประเมินจากปัจจัยหลัก 2 ประการ คือ ความคุ้มค่าของต้นทุนส่วนเพิ่มที่ใช้ในการบริหารจัดการและผลตอบแทนที่ได้รับกลับคืนมายังหน่วยงาน รวมทั้งความเป็นไปได้ของประสิทธิผลและความสำเร็จในการบริหารจัดการ เมื่อเลือกกลยุทธ์ในการจัดการความเสี่ยงแล้ว สามารถนำไปจัดทำแผนที่เพื่อกำหนดกิจกรรมการควบคุม (Control Activities) ขั้นตอนการปฏิบัติ (Procedure) เจ้าของความเสี่ยงที่รับผิดชอบในการปฏิบัติ (Risk Owner) รวมถึงระยะเวลาแล้วเสร็จ

กิจกรรมการควบคุม (Control Activities) เป็นกิจกรรมที่กำหนดขึ้นเพื่อจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอและเหมาะสมกับระดับความเสี่ยง มีการจัดกลุ่มของกิจกรรมควบคุมออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

- การควบคุมแบบป้องกัน (Preventive control) เป็นกิจกรรมที่กำหนดขึ้นเพื่อป้องกันหรือลดความเสี่ยงทั้งลดโอกาสในการเกิดและลดผลกระทบที่จะได้รับ
- การควบคุมแบบค้นพบ (Detective control) เป็นกิจกรรมที่กำหนดขึ้นเพื่อให้สามารถค้นหาความผิดพลาดหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว เพื่อนำไปสู่การแก้ไขได้ทันเวลา
- การควบคุมแบบแก้ไข (Corrective control) เป็นกิจกรรมที่กำหนดขึ้นเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดที่เคยเกิดขึ้นแล้วให้ถูกต้องหรือไม่ให้เกิดซ้ำ
- การควบคุมแบบส่งเสริม (Directive control) เป็นกิจกรรมที่กำหนดขึ้นเพื่อจูงใจหรือกระตุ้นให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

(5) การติดตามประเมินผลการบริหารความเสี่ยง (Monitoring)

เป็นการติดตามผลการปฏิบัติตามแผนบริหารจัดการความเสี่ยงเพื่อให้มั่นใจว่าการจัดการความเสี่ยงมีประสิทธิภาพ มีความเหมาะสม หรือควรปรับเปลี่ยนหากแผนนั้นไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ การติดตามผลควรดำเนินการโดยผู้บริหารและบุคลากรภายในส่วนงานเอง ในบางกรณีอาจให้ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญอิสระจากภายนอกส่วนงานช่วยในการติดตามเป็นครั้งคราวได้

กล่าวโดยสรุป ความเสี่ยง หมายถึง เหตุการณ์ต่างๆที่ทำให้การดำเนินงานอยู่ ณ ปัจจุบัน ไม่บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้วางไว้ สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้วางไว้คือนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่วิจัยสามารถศึกษาได้จนสำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับโดยไม่ออกจากการศึกษากลางคัน

2.2 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการออกกลางคัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายของ “เด็กออกกลางคัน” ไว้ว่า หมายถึง เด็กในวัยการศึกษาภาคบังคับที่เคยเข้าเรียนในสถานศึกษาแล้ว แต่ออกจากสถานศึกษาก่อนที่จะจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในขณะที่ให้ความหมายของคำว่า “เด็กกลุ่มเสี่ยง” ไว้ว่าเด็กที่มีแนวโน้มว่าจะออกจากสถานศึกษาก่อนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีความแตกต่างกับ “เด็กตกหล่น” ซึ่งหมายถึง เด็กในวัยการศึกษาภาคบังคับที่ยังไม่ได้เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พิมพ์ วาสนา (2554) ได้ให้ความหมายของการออกกลางคันไว้ว่า หมายถึง การพ้นสภาพของนักเรียน การลาออก การถึงแก่กรรม การที่สถานศึกษาสั่งให้พ้นสภาพ ได้แก่การขาดเรียนติดต่อกันเกิน 15 วัน โดยไม่มี

การติดต่อ การลาหรือแจ้งข้อความใดๆต่อสถานศึกษาหรือต้องโทษคดีอาญาถึงจำคุก เว้นความผิดลหุโทษหรือขาดคุณสมบัติตามที่สถานศึกษากำหนด

นฤชล พิมพ์สว่าง (2553) ได้ระบุว่า การออกกลางคัน หมายถึง การที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหยุดเรียนก่อนที่จะจบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น หรือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหยุดเรียนก่อนที่จะจบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใดๆก็ตาม แต่ไม่นับรวมถึงการขอย้ายสถานศึกษาของนักเรียน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การออกกลางคัน หมายถึง นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย ออกจากระบบการศึกษากลางคัน โดยมีเหตุผลอื่นนอกเหนือจากการย้ายสถานที่เรียนไปยังโรงเรียนอื่นๆหรือสถาบันการศึกษาประเภทอื่น ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบและการศึกษาสาขายศานา

2.3 ปัจจัยความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อการออกกลางคันของนักเรียน

ตรีภูมิ เพชรศักดิ์ศิริ และ สุวิมล ว่องวาณิช (2554) ได้สรุปปัจจัยเสี่ยงที่จำแนกนักเรียนกลุ่มออกกลางคันออกจากนักเรียนกลุ่มอื่นมีจำนวน 12 ปัจจัย ดังนี้

- 1) ปัจจัยเสี่ยงด้านครอบครัว จำนวน 4 ปัจจัย คือ รายได้ของพ่อแม่/ผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของพ่อ อาชีพของพ่อ และอาชีพของแม่
- 2) ปัจจัยเสี่ยงด้านครู/โรงเรียน จำนวน 2 ปัจจัย คือ ครูไม่ได้ไปเยี่ยมบ้านนักเรียน และปัจจัยไม่มีครูรับฟังปัญหาและให้คำปรึกษาแก่นักเรียน
- 3) ปัจจัยเสี่ยงด้านนักเรียน จำนวน 2 ปัจจัย คือ การเข้าเรียนสายและการขาดเรียน
- 4) ปัจจัยเสี่ยงด้านเพื่อน จำนวน 4 ปัจจัย คือ การมีเพื่อนที่เคยติด 0 , ร , มส. การมีเพื่อนไม่ตั้งใจเรียน การมีเพื่อนที่ออกกลางคันไปแล้ว และการมีเพื่อนที่ชอบใช้ความรุนแรง

จักรเศ อธิรัตน์ และ อำพร ผาตโผน (2552) ได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่ออกแบบอย่างมีส่วนร่วมโดยคนในชุมชนและได้สรุปถึงสภาพปัญหาและสาเหตุที่เยาวชนไม่สำเร็จการศึกษาภาคบังคับ ดังนี้

1) การดูแลนักเรียนของทางโรงเรียน

โรงเรียนไม่สามารถดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง นักเรียนบางส่วนไม่สามารถอ่านเขียนได้ การเรียนการสอนจัดไม่ตรงกับความต้องการของเด็ก เด็กไม่ชอบการเรียนบางรายวิชา ไม่มีกิจกรรมที่สนับสนุนความสามารถและความสนใจของเด็ก นักเรียนสามารถเข้าออกโรงเรียนได้อย่างอิสระเพราะไม่มีมาตรการป้องกัน

2) ทัศนคติเกี่ยวกับการศึกษาของเยาวชน

นักเรียนส่วนใหญ่ที่เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาเป็นการเรียนแบบบังคับตาม พรบ .การศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กจึงมองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา มองว่าการสำเร็จหรือไม่สำเร็จการศึกษานั้นไม่ต่างกันทำให้ขาดแรงจูงใจในการศึกษา ในบางครั้งพบว่าปัญหาต่างๆส่งผลถึงปัญหาผลการเรียน ประกอบกับขาดความตระหนัก ขาดความเข้าใจในขั้นตอนการแก้ปัญหาจึงละเลยที่จะแก้ทำให้เกิดปัญหาสะสม เมื่อถึงเวลาจะจบการศึกษาจึงแก้ไขยากขึ้น การแก้ปัญหาผลการเรียนนักเรียนจะไม่เตรียมตัว ไม่มีวิธีจัดการจึงมีปัญหางานซ้อน ไม่มีรายละเอียดของงาน ทำงานไม่ทัน และที่สำคัญคือไม่มีกรอบเวลาที่ทำงานให้แล้วเสร็จและเวลาส่งงานที่ชัดเจน การแก้ปัญหาผลการเรียนทับซ้อนกับเวลาเรียนทำให้เวลาไม่ตรงกันระหว่างนักเรียนกับครูประจำวิชา ส่งผลให้เลยเวลาตามระเบียบและปัญหาตกค้างข้ามปีการศึกษา นักเรียนที่มีปัญหาส่วนใหญ่จะไม่ปรึกษาผู้ใดแต่จะทำตามกันในกลุ่มเพื่อน นักเรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อครู

3) สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป

นักเรียนเริ่มมีปัญหาด้านพฤติกรรมในช่วง ป.6 มีการจับกลุ่มกันระหว่างผู้ที่เรียนไม่เก่ง มีการลักขโมยบ้านใกล้เรือนเคียง นักเรียนแต่งตัวมาโรงเรียนแต่ไม่เข้าเรียน มีการเปิดเพลงเสียงดัง รวมกลุ่มซุ่มมอเตอร์ไซด์ การทะเลาะวิวาทที่มีการใช้อาวุธ การลักทรัพย์ พ่อแม่เป็นคนต่างถิ่นไปทำงานที่อื่นให้ลูกอยู่กับตายายที่ตามใจมากกว่า เวลาจัดงานรื่นเริงมักจะมีการพนันมารวมด้วย เด็กรู้สิทธิตัวเองว่าตำรวจใส่กุญแจมือตนเองไม่ได้ เด็กกินเหล้าโดยอ้างว่าผู้ใหญ่กินได้ เยาวชนหญิงมีแนวโน้มในการดื่มสุราและสูบบุหรี่สูงขึ้น ปัญหายาเสพติด ปัญหาเกี่ยวกับโทรศัพท์เคลื่อนที่ ปัญหาเรื่องซู้สาวรวมถึงการออกจากการเรียนเพื่อแต่งงานตั้งแต่อายุน้อย การรายงานผลรายชื่อนักเรียนกับตัวคนไม่สอดคล้องกันโดยมีการแจ้งชื่อไปว่ายังอยู่ทั้งที่ตัวนักเรียนไม่อยู่แล้ว ปัญหาความเชื่อถือที่ผู้ปกครองมีให้โรงเรียนลดลงเนื่องมาจากความสับสนในการสื่อสาร

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) ได้ระบุถึงสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ซึ่งมีผลมาจากปัจจัยเสี่ยงต่างๆดังนี้

1) ปัจจัยจากสภาพครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันหลักของสังคมมนุษย์ มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมภายในและภายนอกของเด็กและเยาวชน การเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมก่อให้เกิดพฤติกรรมเชิงลบ ซึ่งได้สร้างปัญหาให้กับตัวเด็กและส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงสังคมรอบข้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลี้ยงดูโดยปราศจากการดูแลเอาใจใส่ การใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ปกครองบีบบังคับสร้างความกดดันหรือคาดหวังในตัวเด็กมากเกินไป หรือการขาดตัวแบบที่ดีในการดำเนินชีวิต ทำให้เด็กสับสนและขาดที่พึ่ง รวมทั้งอยู่อย่างไร้ความหวัง ไม่ได้รับการขัดเกลาทั้งกิริยามารยาทระเบียบวินัยที่ดีพอ

2) ปัจจัยจากโรงเรียน

โรงเรียนนั้นได้ชื่อว่าเป็นบ้านหลังที่สองของเด็ก เป็นสถานที่ขัดเกลาอบรมและให้ความรู้ รวมทั้งทักษะในการดำเนินชีวิตให้สามารถดำรงในสังคมได้อย่างมีความสุข พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เด็กเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของประเทศชาติ โรงเรียนที่ขาดความพร้อม ไม่มีความปลอดภัยในโรงเรียน ไม่มีมาตรการเพื่อปกป้องหรือพิทักษ์เด็กอย่างจริงจังจริงจัง ให้ความดูแลช่วยเหลือไม่ถูกต้องไม่เท่าทันหรือไม่เท่าเทียม จัดการศึกษาโดยขาดการมีส่วนร่วม บุคลากรขาดคุณธรรมจริยธรรม แก้ไขพฤติกรรมนักเรียนด้วยวิธีรุนแรงหรือจัดการศึกษาโดยไม่พิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ก็ส่งผลให้นักเรียนตัดสินใจออกกลางคัน

3) ปัจจัยจากชุมชนและสังคม

สังคมไทยเป็นสังคมเครือญาติที่มีประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงาม แต่ในปัจจุบันระบบสังคมไทยได้อ่อนแอลง มีครอบครัวเดี่ยวมากขึ้นครอบครัวขยายลดน้อยลง ขาดสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างกันและกัน ต่างคนต่างขาดความเอาใจใส่และไม่รับผิดชอบซึ่งกันและกัน ต่างแสวงหาซึ่งผลประโยชน์ส่วนตัวหรือแสวงหาผลประโยชน์จากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของเด็กและเยาวชน ใช้วิธีการประณามตอกย้ำซ้ำเติมความผิดพลาดของเด็ก โดยปราศจากการช่วยเหลือ สื่อโฆษณาสารสนเทศเป็นตัวแบบที่ดี การเติบโตและการขยายตัวของเศรษฐกิจที่ไม่สร้างสรรค์ รวมถึงค่านิยมเชิงลบของคนในสังคม ล้วนแล้วแต่เป็นสาเหตุให้นักเรียนตัดสินใจหยุดเรียนก่อนจบหลักสูตร

4) ปัจจัยจากเพื่อนหรือบุคคลใกล้ชิด

เมื่อเด็กเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น เด็กจะให้ความสำคัญกับเพื่อนมากขึ้น หากเด็กอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่ดี ไม่เรียนรู้และมุ่งหวังในความสำเร็จทางการศึกษาก็จะเป็นผลดี แต่หากเด็กอยู่ในกลุ่มเพื่อนประพฤติด้านลบก็ยากที่เด็กจะจบหลักสูตรทางการศึกษาในระยะเวลาที่กำหนด ในขณะที่เด็กวัยรุ่นบางคนก็จะเริ่มคบเพื่อนต่างเพศ ให้ความสนิทสนมใกล้ชิดในฐานะคู่รัก เพื่อนและบุคคลใกล้ชิดดังกล่าวจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเด็ก มีเด็กนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่ออกกลางคันเพราะเพื่อนบังคับ กดดันหรือชักจูง หรืออยู่ในกลุ่มเพื่อนเกเร มั่วสุมเสพสารเสพติด การขับขีรถที่ไม่ปลอดภัย การเที่ยวกลางคืน หรือการมีคู่รักเพื่อให้เป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาย่อมทำให้เด็กอยู่ในอันตราย มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน การตั้งครมร์ที่ไม่พึงประสงค์และการสูญเสียถึงชีวิต

5) ปัจจัยจากบุคลิกภาพหรือตัวของนักเรียน

เด็กแต่ละคนมีภาวะความพร้อมทางสติปัญญา ทักษะ ความสามารถทางการเรียนรู้ ความสามารถการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจแตกต่างกัน มีลักษณะทางกายภาพเฉพาะบุคคล มีจุดเด่นจุดด้อยไม่เหมือนกัน เด็กนักเรียนที่มีอาการการเจ็บป่วยไม่ว่าจะทางกาย ทางใจ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ไม่มีทักษะในการสื่อสาร

ปฏิเสธค่านิยม ควบคุมอารมณ์และความเครียดไม่ได้ จะตัดสินใจออกจากชั้น หากไม่ได้รับการช่วยเหลือ ประคับประคองจากผู้เกี่ยวข้อง

พิมพ์ วาสนา (2554) ได้กล่าวไว้ว่าการอบรมเลี้ยงดูและการขัดเกลาทางสังคมมีอิทธิพลต่อการออก กลางคั้นของนักเรียนโดยแบ่งเป็นปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1) ด้านตัวนักเรียนเอง

การที่นักเรียนไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียนนั้น ตัวแปรผลการเรียนมีบทบาทต่อการตัดสินใจออกจากชั้น ของนักเรียนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะคนที่มีการเรียนตกต่ำ การขาดเรียนบ่อย การไม่ตั้งใจเรียนและเมื่อรู้ว่า ครูไม่เกิดการยอมรับในตัวเขา การอยากอยู่ในโรงเรียนจึงมีความต้องการน้อยลง เกิดความเบื่อหน่าย อยากหนี เรียน ไม่เข้ารับการสอนตามระบบ

2) ปัจจัยด้านครอบครัว

ครอบครัว พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ผู้ปกครอง บุคคลเหล่านี้มีอิทธิพลต่อนักเรียน ขนาดของครอบครัว อาชีพ ของบิดามารดา รายได้ของครอบครัว การเอาใจใส่ผลการเรียนของนักเรียน ความคาดหวังของพ่อแม่หรือ ผู้ปกครอง การส่งเสริมการเรียนและความสัมพันธ์ในครอบครัว

นักเรียนที่มีพี่น้องร่วมสายโลหิตน้อยหรือไม่มีเลยและได้รับเงินมาโรงเรียนจำนวนมาก มีแนวโน้มได้ เลื่อนชั้นมากกว่านักเรียนที่มีพี่น้องร่วมสายโลหิตมากและได้รับเงินมาโรงเรียนน้อยหรือไม่มีเงินมาโรงเรียนเลย

อาชีพของผู้ปกครองมีอิทธิพลมากต่อนักเรียน นักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรมจะมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำเพราะผู้ปกครองเหล่านี้จะให้เด็กช่วยทำงานเพื่อหารายได้เพิ่มให้กับครอบครัวและ ต้องการให้เด็กช่วยทำงานบ้านเมื่อผู้ปกครองออกไปทำงานนอกบ้าน

3) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางชุมชนและสังคม

ด้านสภาพแวดล้อมและชุมชนมีผลต่อการเรียนของนักเรียน เช่น การย้ายถิ่นฐาน การสาธารณสุข โอกาส ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

4) ปัจจัยด้านการบริหารของโรงเรียน

ปัจจัยด้านนี้ส่งผลให้ผลการเรียนของนักเรียนมีคุณภาพ การติดต่อระหว่างบ้านกับโรงเรียน ความ ปลอดภัยของอาคารสถานที่ต่างๆ ในบริเวณโรงเรียน ถ้าการจัดการด้านนี้ดี นักเรียนก็อยู่ในโรงเรียนได้อย่างมี ความสุข

5) ปัจจัยด้านการเรียนการสอน

โรงเรียนจัดการเรียนการสอนและถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กนักเรียนอย่างเหมาะสม รวมถึงการเป็น แบบอย่างของครู ความเมตตากรุณา ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ความอดทน ความซื่อสัตย์สุจริต ความ

เชื่อมั่นในตนเอง ความกระตือรือร้น ความเสียสละ ความมีสุขภาพอนามัยที่ดีล้วนเป็นสิ่งที่ขัดเกลาให้กับเด็กได้เรียนรู้

อัญชิสา อยู่ยืนยง (2550) ได้จำแนกปัจจัยของการออกกลางคันของนักเรียนว่าเกิดจากปัจจัย 4 กลุ่ม ดังนี้

1) ปัจจัยด้านตัวนักเรียนเอง ได้แก่ นักเรียนมีผลการเรียนไม่ดี สอบตกซ้ำชั้น ไม่สนใจการเรียน ไม่อยากเรียน เปื่อหน่วยการเรียน อายุมากหรือมีร่างกายโตกว่าเด็กในระดับชั้นเดียวกัน มีปัญหากับครูหรือถูกครูลงโทษและปัญหาด้านสุขภาพ เป็นต้น

2) ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ ผู้ปกครองมีฐานะยากจนหรือรายได้ต่ำ ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ผู้ปกครองต้องเดินทางไปประกอบอาชีพที่อื่น ผู้ปกครองต้องการให้นักเรียนประกอบอาชีพหรือหารายได้ครอบครัวแตกแยก ผู้ปกครองมีการศึกษาน้อย บิดามารดาไม่เอาใจใส่ในการเรียนของบุตร และไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา เป็นต้น

3) ปัจจัยด้านโรงเรียนและครู ได้แก่ จำนวนครูไม่สมดุลกับนักเรียน ครูขาดเจตคติที่ดีต่อการสอน โรงเรียนขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน ขาดบริการด้านการแนะแนว และขาดบริการด้านการอำนวยความสะดวกในโรงเรียน การจัดโปรแกรมด้านการเรียนไม่น่าสนใจ หรือไม่สนองความต้องการของนักเรียน ครูขาดการติดตามนักเรียนที่ขาดเรียนและขาดความเป็นธรรมต่อนักเรียน เป็นต้น

4) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ชุมชน และวัฒนธรรม ได้แก่ บ้านเรือนนักเรียนอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน ห่างไกลจากแหล่งน้ำและขาดสาธารณูปโภค หรืออาศัยอยู่ในชุมชนหนาแน่น มีปัญหาเรื่องการสื่อสารที่ใช้ในโรงเรียน เนื่องจากนักเรียนถนัดภาษาถิ่นมากกว่าภาษาในชุมชน ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียนอยู่ในระดับต่ำ

2.4 รูปแบบหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน

ตรีภูมิ เพชรศักดิ์ศิริ และ สุวิมล ว่องวาณิช (2554) ได้เสนอแนวทางการป้องกันความเสี่ยงต่อการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียน ครูและผู้ปกครอง ควรประสานความร่วมมือกัน ดังนี้

- 1) โรงเรียนควรมีทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือนักเรียนยากจน
- 2) ครูควรหาช่องทางให้นักเรียนทำงานแลกเงิน เช่น ล้างรถครู ล้างจานในโรงเรียน
- 3) โรงเรียนควรมีการสอนพิเศษเพิ่มเติมให้กับนักเรียนโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย
- 4) ครูและผู้ปกครองต้องร่วมมือกันในการสอดส่องดูแลการคบเพื่อนของนักเรียน
- 5) ครูพยายามแยกนักเรียนออกจากกลุ่มเพื่อนที่ไม่ดี

6) ครูประจำชั้น ครูประจำวิชาต้องสอดส่องดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด กำกับนักเรียนเรื่องการเข้าเรียนให้ตรงเวลา อาจมีการกำหนดบทลงโทษบ้างเพื่อกระตุ้นนักเรียน

7) ครูประจำชั้น ครูประจำวิชาต้องคอยเตือนนักเรียนเสมอเกี่ยวกับเรื่องเวลาเรียนของนักเรียน

8) ผู้บริหารโรงเรียนควรมีนโยบายในการให้ครูประจำชั้นออกเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างจริงจังอย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง เพื่อทราบปัญหาอย่างแท้จริงของนักเรียน

9) โรงเรียนควรมีห้องให้คำปรึกษาปัญหาของนักเรียนและควรมีการตั้งคณะกรรมการคอยช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ

10) ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการทำความเข้าใจกับคณะครูในเรื่องของความเป็นกันเองกับนักเรียน ไม่ถือตัวจนเกินไป ครูควรพูดคุยกับนักเรียนได้ทุกเรื่อง วางตัวให้เหมือนกับเป็นพ่อแม่คนที่สองของนักเรียน

จักรธ อัฐรัตน์ และ อำพร ผาตโผน (2552) ได้เสนอรูปแบบการจัดการแก้ปัญหาเด็กนักเรียนที่ไม่จบการศึกษาภาพบังคับ ดังนี้

1) ส่วนการประเมินผล

นักเรียนที่สอบไม่ผ่านในรายวิชาต่างๆควรจัดการสอบซ่อมเพิ่มเป็นการนิเทศ มีการวางระบบและปฏิทินการสอบซ่อม แก้ว ร. และ มส. ให้แล้วเสร็จก่อนเลื่อนชั้น เพื่อลดจำนวนเด็กที่มีปัญหาในรายวิชาต่างๆ มีการจัดทำรายชื่อและจำนวนนักเรียนเพื่อประเมินปัญหาการศึกษา

2) การใช้บัญชีรายชื่อในการติดตาม

ในการใช้บัญชีรายชื่อของนักเรียนที่มีปัญหาจะช่วยให้โรงเรียนสามารถเฝ้าระวังและติดตามผลนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงอย่างมีระบบมากขึ้น กล่าวคือ บัญชีรายชื่อช่วยให้ติดตามได้ว่านักเรียนคนใดมีปัญหาในรายวิชาใดในช่วงเวลาไหน

3) มาตรการการเรียนในชั้นเรียน

ทางโรงเรียนออกมาตรการห้ามนำโทรศัพท์เคลื่อนที่ เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจตามมา หากนักเรียนฝ่าฝืนจะถูกยึดโทรศัพท์แล้วติดต่อให้ผู้ปกครองมารับคืน

4) การจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพ

แบ่งตามความสามารถความสนใจและพฤติกรรมของผู้เรียน เพิ่มกิจกรรมและการใช้สื่อในรายวิชาเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน เน้นสื่อที่มีรูปภาพประกอบ สีสันน่าสนใจ เปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมผลิตสื่อการสอนที่ตนสนใจ กรณีเด็กเรียนอ่อนจะมีครูพี่เลี้ยงคอยช่วยเหลือ รวมถึงมีการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติม รวมถึงเพิ่มความหลากหลายในรูปแบบการประเมินวัดผลการศึกษา

5) การเพิ่มการติดตามสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิด

กรณีที่กระทำผิดจะใช้การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แทนการลงโทษโดยมีสมุดบันทึกชั่วโมงการบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อบทบาทของครูฝ่ายปกครองในการเฝ้าระวังนักเรียน กรณีที่กระทำผิด 2 ครั้งขึ้นไปทางโรงเรียน ควรเชิญผู้ปกครองมาพบเพื่อปรึกษาหาแนวทางแก้ไข กรณีที่ทางโรงเรียนจัดกิจกรรมใดก็ตามควรมีหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรแจ้งรายละเอียดไปยังผู้ปกครอง ทั้งนี้ทางโรงเรียนควรจัดการประชุมเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อรับฟังความคิดเห็น เพิ่มช่องทางในการติดต่อระหว่างผู้ปกครอง ชุมชนและโรงเรียน เพื่อปรับแผนร่วมกันในอนาคตให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กุสุมา ลำนุ้ย และคณะ (2539) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการในการศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า นักเรียนเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.75) ต้องการที่จะศึกษาต่อหลังจบมัธยมศึกษาตอนต้น และมีความประสงค์ที่จะศึกษาต่อสายสามัญควบคู่ศาสนามากที่สุด (ร้อยละ 54.83) รองลงมาคือ สายสามัญอย่างเดียว (ร้อยละ 19.75) รองลงมาคือสายอาชีพ (ร้อยละ 17.23) และสายอาชีพพระยะสัน (0.42) ตามลำดับ และปัญหาที่คิดว่าจะประสบมากที่สุดในการศึกษาต่อคือปัญหาด้านค่าใช้จ่ายในการเรียน กรณีที่ไม่ต้องการศึกษาต่อส่วนใหญ่ต้องการหางานทำ และช่วยเหลือผู้ปกครองในการประกอบอาชีพ

เกษตรชัย และทีม (2553) ได้ศึกษาวิถีชีวิตของเยาวชนไทยมุสลิมเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า เยาวชนมุสลิมในเมืองและชนบทสำเร็จการศึกษาในระดับที่แตกต่างกัน โดยเยาวชนในเมืองส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและ ปวช./ปวส. แต่ในชนบทสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เยาวชนมุสลิมทั้งในเมืองและชนบทส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาด้านศาสนาในระดับอิสลามศึกษาตอนกลางซึ่งอยู่ในระดับที่ไม่แตกต่างกัน เยาวชนในเมืองส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงานเพราะต้องเรียนหนังสือ แต่เยาวชนในชนบทมีการทำงาน ส่วนใหญ่ทำงานภาคเกษตรกรรม โดยผลการวิจัยโดยรวมพบว่า เยาวชนมุสลิมปัจจุบันส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่ไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมมุสลิมและขัดกับหลักการศาสนา

กัณหา แสงรายา (ม.ป.ป.) ได้เขียนบทความเรื่อง เส้นทางนักศึกษามุสลิมชายแดนใต้ สู้หนักแบ่งแยกดินแดนจริงหรือ? ซึ่งได้มีตอนหนึ่งได้กล่าวว่า ส่วนใหญ่นักเรียนมุสลิมไม่ว่าจากพื้นที่จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง และจังหวัดภาคใต้ตอนบน รวมทั้งในส่วนกลาง (กรุงเทพฯ ปทุมธานี ออยุธยา ฯลฯ) จะสำเร็จการศึกษาทั้งภาคศาสนาและภาคสามัญได้รับประกาศนียบัตรพร้อมกันทั้งสองใบ หากจบชั้นมัธยมปลายสายสามัญ (ม.6) ก็สามารถสอบแข่งขันเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยในประเทศหรือต่างประเทศได้ตามปกติ แต่หากจบภาคศาสนาชั้น 6 หรือชั้น 10 (เทียบเท่าระดับประถมศึกษาตอนปลายหรือมัธยมศึกษาตอนต้น) ก็สามารถเอาไปประกอบกับประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลายของรัฐบาล (ม.6) เพื่อสมัครศึกษาในมหาวิทยาลัยชั้นนำในมาเลเซีย อินโดนีเซีย อียิปต์ ฯลฯ ได้ รวมทั้งสามารถขอทุนการศึกษาได้ด้วย นักเรียนมุสลิมที่ไปศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ (โดยเฉพาะประเทศในตะวันออกกลาง) ส่วนใหญ่ได้รับทุนการศึกษาจนสำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรี และอาจจะในขั้นสูงกว่าปริญญาตรีจนสำเร็จปริญญาเอก โดยเฉพาะจากมหาวิทยาลัยในประเทศซาอุดีอาระเบีย

รอฮานี ดอหะ (2546) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองที่เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการแก้ปัญหาออกกลางคันของนักเรียนศึกษาเฉพาะกรณี : โรงเรียนประถมศึกษา ตำบลมะมั่งตายอ จังหวัดนราธิวาส พบว่า สาเหตุการออกกลางคันของนักเรียน พบว่า สาเหตุที่สำคัญคือตัวนักเรียนเอง การเรียนการสอนของครู การจัดการของโรงเรียนและความสัมพันธ์ในครอบครัว แนวทางในการแก้ปัญหาออกเรียนกลางคันของนักเรียน พบว่า รูปแบบในการแก้ปัญหาต้องหลากหลายวิธีให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และเด็กแต่ละคน ตลอดจนเข้าถึงได้ง่าย เน้นการทำงานให้ครบวงจรทั้งการป้องกันและแก้ปัญหาบนฐานข้อมูลเด็กแต่ละคน ทุกฝ่ายต้องร่วมกันป้องกันให้ได้ผล บทบาทของผู้เกี่ยวข้องต้องให้ความรัก ความเอื้ออาทร ความเอาใจใส่ และความเป็นมิตร ต้องป้องกันและแก้ปัญหาให้เต็มศักยภาพและพัฒนาทักษะชีวิตให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ข้อเสนอแนะคือควรมีการสร้าง ความชัดเจนเรื่องนโยบาย แนวทาง มาตรการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยใช้แนวคิดความร่วมมือแบบเพื่อหรือหุ้นส่วนเป็นพื้นฐานในการดำเนินงาน สร้างโอกาสในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ที่เกี่ยวข้องกำหนดนโยบายของโรงเรียน โรงเรียนควรเน้นลักษณะการมีส่วนร่วมและให้ความสำคัญต่อความคิดเห็นของผู้ปกครอง

ศศิธรณ์ วชิรโชติ ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนไทยมุสลิมในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม: กรณีศึกษาโรงเรียนมูลนิธิอาชีวะสถาน อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี พบว่า ผู้ปกครองของนักเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.3) มีการศึกษาต่ำกว่าระดับชั้นมัธยมศึกษาและประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีรายได้โดย

เฉลี่ยในครัวเรือนต่ำกว่า 8,000 บาท ปัญหาอุปสรรคที่เกิดกับนักเรียนส่วนใหญ่เป็นปัญหาความยากจนอันเนื่องมาจากผู้ปกครองของนักเรียนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงมีรายได้โดยเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่ำ

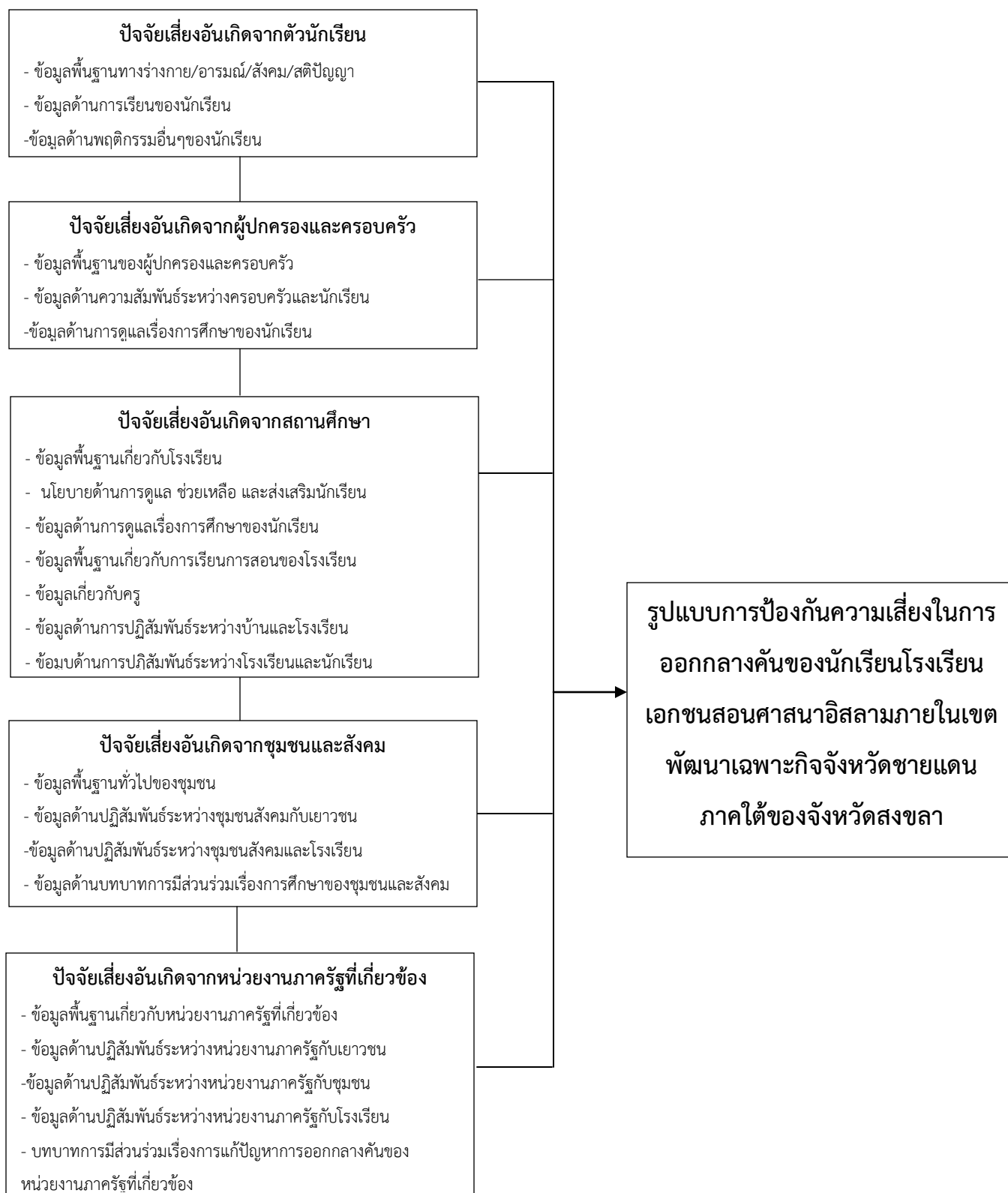
วระสา จันทะคัต (2549) ได้พัฒนาการดำเนินงานการป้องกันปัญหานักเรียนออกกลางคัน โรงเรียนคุรุราษฎร์สามัคคี อำเภอกะทู้ศรีวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าการดำเนินงานโดยใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาของการป้องกันนักเรียนออกกลางคันที่สอดคล้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาและมีเจตนารมณ์ร่วมกันที่จะให้ความร่วมมือในการป้องกันปัญหานักเรียนออกกลางคัน และกิจกรรมการเยี่ยมบ้านทำให้มีข้อมูลนักเรียนรายบุคคลที่เป็นสภาพที่แท้จริงและสามารถคัดกรองนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถหาแนวทางป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม กระบวนการนี้เทศก่ากับติดตาม ทำให้ครูได้รับการสนับสนุนส่งเสริม รวมทั้งได้รับการดูแลเอาใจใส่ทำให้การดำเนินงานเพื่อบรรลุตามเป้าหมายส่งผลทำให้นักเรียนได้รับการช่วยเหลือและดูแลเป็นอย่างดีทำให้จำนวนนักเรียนออกกลางคันลดจำนวนลง

นฤชล พิมพ์สว่าง (2553) ได้วิเคราะห์สาเหตุและการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนชนเผ่าในโรงเรียนมัธยมบนเขตพื้นที่สูง : กรณีศึกษาโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่าสาเหตุการออกกลางคันมีสาเหตุหลัก 4 สาเหตุ คือ 1) สาเหตุจากสภาพแวดล้อม ได้แก่ สาเหตุจากเพื่อนสนิท ความเสื่อมถอยของสังคมและการใช้แรงงานเด็ก 2) สาเหตุที่เกี่ยวกับครอบครัว ได้แก่ สาเหตุเกี่ยวกับความยากจน ครอบครัวแตกแยก กำพร้าและขาดผู้อุปการะ 3) สาเหตุที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน ได้แก่ สาเหตุเกี่ยวกับสติปัญญา การตั้งครร์ การปรับตัวไม่ได้และการควบคุมอารมณ์ไม่ได้ 4) สาเหตุเกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ ความไม่พร้อมของโรงเรียน วินัยและข้อบังคับของโรงเรียน โดยมีแนวทางแก้ไขที่ควรดำเนินการคือ การใช้ระบบพี่ดูแลน้อง การใช้เวทีเสวนาและผู้นำชุมชนเป็นแกนนำในการแก้ปัญหา การจัดหาที่พักและปัจจัยพื้นฐานที่เหมาะสม การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิเด็กและความสำคัญของการศึกษา การให้ทุนการศึกษา ทุนอาหารกลางวันและประสานหน่วยงานอื่นช่วยเหลือ การสนับสนุนให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน การกวดขันดูแลความประพฤติของนักเรียนอย่างใกล้ชิด การค้นหาสาเหตุที่แท้จริงและปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียนแบบค่อยเป็นค่อยไป การใช้หลักการมีส่วนร่วมในการทำงานและการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การจัดการเรียนรู้รายบุคคล และการให้ออกาสนักเรียนได้แก้ไขความผิดของตน

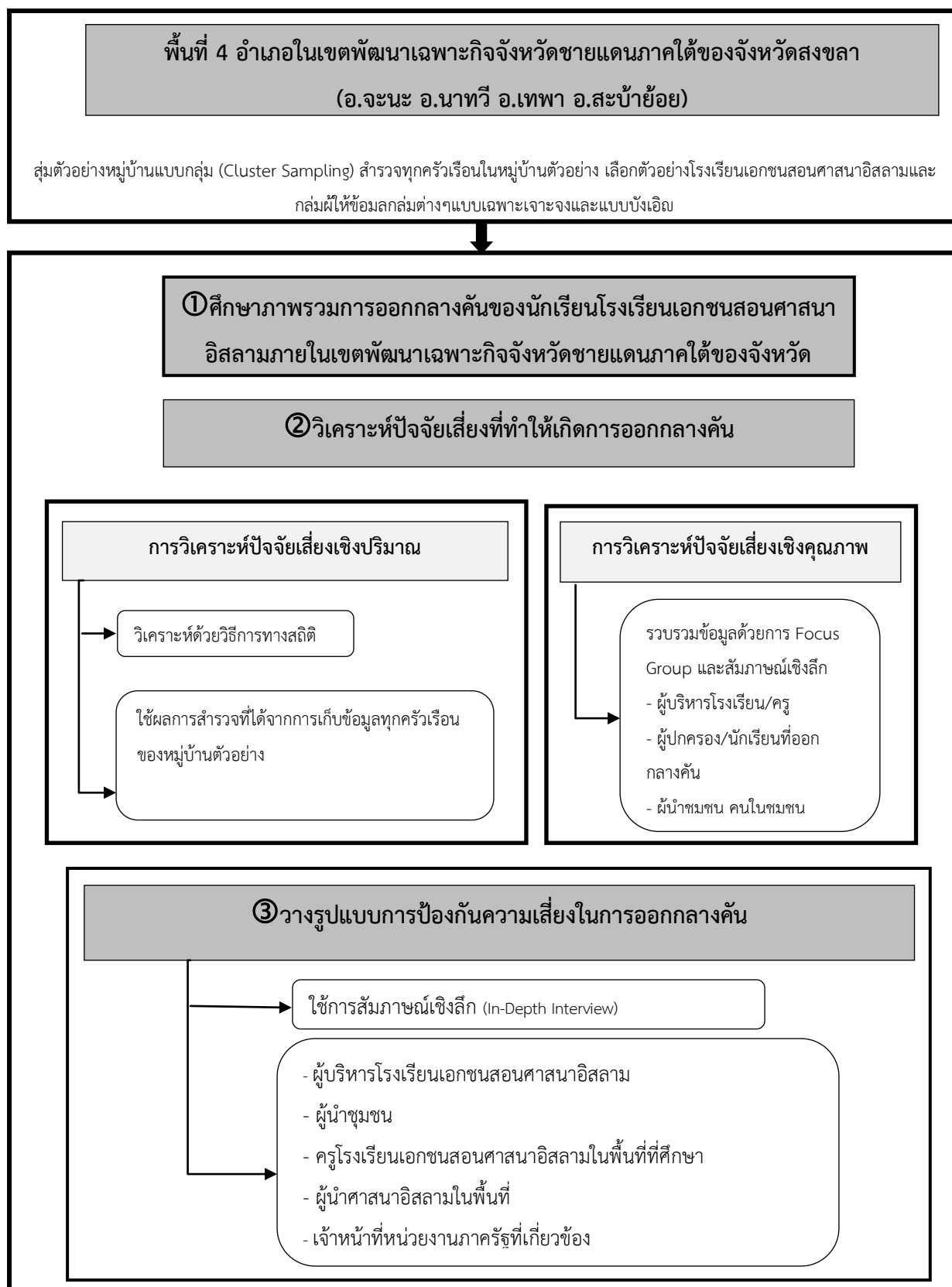
พิมพ์ วาสนา (2554) การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะเสี่ยงการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่าตัวบ่งชี้ภาวะเสี่ยงต่อการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดเชียงรายมีทั้งหมด 8 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านเจตคติและสิ่งแวดล้อมชุมชน องค์ประกอบที่ 2 ด้านผู้ปกครอง องค์ประกอบที่ 3 ด้านอาคารสถานที่ องค์ประกอบที่ 4 ด้าน

กฎระเบียบและการปรับตัวของนักเรียน องค์กรประกอบที่ 5 ด้านการจัดการเรียนการสอน องค์กรประกอบที่ 6 ด้านสังคมและชุมชน องค์กรประกอบที่ 7 ด้านความสัมพันธ์ของครอบครัว และองค์กรประกอบที่ 8 ด้านสถานบริการในชุมชน จำนวน 75 ตัวชี้วัด โดยองค์กรประกอบที่มีค่าไอเกนมากที่สุดได้แก่ องค์กรประกอบด้านเจตคติและสิ่งแวดล้อม ชุมชน รองลงมาคือด้านผู้ปกครองและด้านอาคารสถานที่ ตามลำดับ แนวทางแก้ไขภาวะเสี่ยงต่อการออกกลางคันได้แก่ พ่อแม่ไม่ควรบังคับลูกมากเกินไป สร้างกฎระเบียบให้ได้กอยู่ในระเบียบ ควรกำหนดอายุผู้ที่เข้าเที่ยวในสถานบันเทิง เพื่อนต้องคอยเตือนเพื่อนและแนะนำในสิ่งที่ถูกต้องต่อเพื่อน

2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบการดำเนินงาน

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- ❖ การวิเคราะห์เชิงปริมาณเพื่อสำรวจสถานการณ์การออกกลางคันของนักเรียนในปัจจุบัน และปัจจัยเสี่ยงเบื้องต้นที่ทำให้เกิดการออกกลางคัน

ประชากร เพื่อการสำรวจให้ทราบสถานการณ์ที่ตรงตามสภาพจริงจึงมุ่งเน้นไปที่การสำรวจผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 5 ถึง 25 ปี ในพื้นที่ที่ศึกษา ประชากรสำหรับการศึกษาในส่วนนี้จึงเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 5 ถึง 25 ปี ทุกคนที่อาศัยหรือมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ของ อำเภोजะนะ อำเภอนาหวี อำเภอเทพา และอำเภอสบไย้อยของจังหวัดสงขลา

กลุ่มตัวอย่าง เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ และเพื่อการสะท้อนลักษณะจริงของพื้นที่ กลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์ส่วนนี้จึง ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) และทำการสุ่มในระดับ “หมู่บ้าน” เพื่อใช้ข้อมูลจากหมู่บ้านดังกล่าวอธิบายสภาพของภาพรวมทั้งหมด เนื่องจากในหมู่บ้านหนึ่งๆ มักจะมีลักษณะของประชากรในลักษณะต่างๆที่หลากหลายและครบถ้วนตามสภาพจริงของภาพรวม อีกทั้งการเก็บข้อมูลในลักษณะหมู่บ้านนี้มีความสะดวกในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้สุ่มเลือก หมู่บ้านบ่อโชน หมู่ที่ 7 ตำบลสะกอม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา โดยหมู่บ้านที่ตกเป็นหมู่บ้านตัวอย่างมีทั้งสิ้น 258 ครัวเรือน โดยมีกลุ่มประชากรตัวอย่าง ซึ่งในที่นี้หมายถึงผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 5 – 25 ปี ที่อาศัยหรือมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ที่ศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 367 คน

- ❖ การหาปัจจัยเสี่ยงและการวางรูปแบบป้องกันความเสี่ยงการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

ประชากร เด็กที่ออกกลางคัน ผู้ปกครองของเด็กที่ออกกลางคัน เพื่อนของเด็กที่ออกกลางคัน ครูและผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ประชาชนภายในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้บริหารหน่วยงานของรัฐด้านการศึกษาในพื้นที่

กลุ่มตัวอย่าง บางส่วนของประชากรดังที่ได้กล่าวถึงข้างต้น ในที่นี้มีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Selection) และแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในงานวิจัยชิ้นนี้ แตกต่างกันไปในแต่ละจุดประสงค์ของการเก็บและผู้ให้ข้อมูล ซึ่งสามารถแจกแจงรายละเอียดได้ในตารางที่ 3-1

วิธี/เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	ผู้ให้ข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
➤ การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณ		
1. แบบสำรวจนักเรียน	1. หมู่บ้านตัวอย่าง	1.ทราบสถานการณ์การออกกลางคันของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ที่ศึกษา 2.ทราบข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ออกกลางคัน
➤ การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ		
1. การสนทนากลุ่ม	1. ผู้บริหารและครู 2. กลุ่มสตรีในหมู่บ้าน	1. ทราบภาพรวมของการออกกลางคัน 2. ทราบข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงที่ก่อให้เกิดการออกกลางคัน 3. ทราบข้อคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการป้องกันความเสี่ยงในการออกกลางคัน
2. สัมภาษณ์เชิงลึก	1. ผู้ปกครองของเด็กที่ออกกลางคัน 2. นักเรียนที่ออกกลางคัน 3. นักเรียนที่เคยออกกลางคันแล้วกลับมาเรียนใหม่จนสำเร็จการศึกษา	1. ทราบปัจจัยที่ทำให้เกิดการออกกลางคัน 2. ทราบปัจจัยที่ทำให้เกิดการกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาของนักเรียนที่เคยออกกลางคันแล้วกลับมาเรียนใหม่จนสำเร็จ 3. ทราบข้อคิดเห็นที่สามารถนำไปสู่การวางรูปแบบการป้องกันความเสี่ยงในการออกกลางคัน
	1. ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม 2. ผู้นำชุมชนในพื้นที่ที่ศึกษา (เช่น	1. ทราบภาพรวมในเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาในบริบทของพื้นที่ที่ศึกษา 2. ทราบข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่

	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) 3. ผู้นำศาสนาอิสลามในพื้นที่ที่ ศึกษา	ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการออกกลางคัน 3. ทราบข้อคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการ ป้องกันความเสี่ยงในการออกกลางคัน
--	--	--

ตารางที่ 3-1 แสดงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- 1) ค้นคว้ารวบรวมข้อมูล ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หาข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับสถานการณ์การออกกลางคันของนักเรียนที่หน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชนเคยรวบรวมไว้
- 2) ทำการสุ่มตัวอย่างหมู่บ้านที่อยู่ภายในบริเวณพื้นที่ที่กำหนด (อ.จะนะ อ.เทพา อ.สะบ้าย้อย อ.นาทวี) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยสุ่มในระดับหมู่บ้าน เมื่อได้หมู่บ้านที่ตกเป็นตัวอย่างแล้ว ทำการสำรวจทุกครัวเรือนเพื่อทราบสถานการณ์ด้านการศึกษาของผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 5 – 25 ปี
- 3) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจข้างต้น โดยการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ เพื่อทราบสถานการณ์ด้านการศึกษาของประชาชนในพื้นที่ สัดส่วนจำแนกตามปัจจัยต่างๆ ปัจจัยความเสี่ยงเบื้องต้นที่ทำให้เด็กนักเรียนออกกลางคัน
- 4) เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก สนทนากลุ่ม การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ในกลุ่มเด็กออกกลางคัน ผู้เกี่ยวข้องกับเด็กที่ออกกลางคัน ผู้บริหารและครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ ผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนา
- 5) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการเก็บข้อมูลข้างต้นเพื่อสรุปปัจจัยความเสี่ยงที่ทำให้นักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ที่ศึกษาออกกลางคัน
- 6) เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก สนทนากลุ่ม กับกลุ่มเด็กออกกลางคัน ผู้เกี่ยวข้องกับเด็กที่ออกกลางคัน ผู้บริหารและครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ ผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนา
- 7) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อสรุปรูปแบบการป้องกันความเสี่ยงที่ทำให้นักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ที่ศึกษาออกกลางคัน
- 8) สรุปผลการวิจัย

บทที่ 4

ผลการดำเนินงานและอภิปรายผลการศึกษา

4.1 เขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา

เขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลาสำหรับงานวิจัยชิ้นนี้หมายถึง **อำเภอจะนะ อำเภอนาทวี อำเภอเทพา และอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา** ซึ่งพื้นที่ทั้งสี่อำเภอดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่เป็นชายแดนรอยต่อระหว่างจังหวัดสงขลา กับจังหวัดปัตตานีและจังหวัดยะลา ส่วนหนึ่งของคนดั้งเดิมในพื้นที่นี้จึงมีความเกี่ยวข้องกับผู้คนใน 7 หัวเมืองของมณฑลปัตตานีสมาพันธ์ โดยเฉพาะคนดั้งเดิมที่เป็นชาวมุสลิม โดยคนมุสลิมดั้งเดิมในพื้นที่สี่อำเภอนี้ส่วนใหญ่อพยพมาจากหัวเมืองทั้ง 7 หัวเมือง จึงยังคงรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมมลายู วิถีชีวิต รวมทั้งยังมีความเข้าใจเรื่องประวัติศาสตร์ร่วมกันกับชาวมลายูปัตตานี มีกลุ่มเครือญาติในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อีกทั้งยังคงยึดมั่นในศาสนาอิสลาม อย่างไรก็ตามชาวมุสลิมในพื้นที่สี่อำเภอนี้ มีทั้งคนมุสลิมดั้งเดิมที่ไม่ได้ใช้ภาษายาวีในการสื่อสารแต่กลับภาษาไทยสำเนียงภาคใต้แทน และส่วนหนึ่งที่ยังคงใช้ภาษายาวีในการสื่อสาร ต่อมาเมื่อมีการอพยพคนไทยพุทธจากพื้นที่อื่นเข้ามาตั้งถิ่นฐาน เช่น ในพื้นที่อำเภอเทพาเป็นประชากรที่อพยพมาจากนครศรีธรรมราชในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แต่ประชากรชาวมุสลิมก็ยังคงมีจำนวนมากกว่าแม้ในสัดส่วนที่ไม่มากนัก ด้วยเหตุนี้ 4 อำเภอดังกล่าวจึงมีประชากรไทยทั้งไทยพุทธและมลายูมุสลิมในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน ในขณะที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส) มีสัดส่วนประชากรชาวมุสลิมต่อพุทธสูงถึง 75-80% ต่อ 20-25% (มูลนิธิสืบสานวัฒนธรรมและกลุ่มวิจัย จังหวัดสงขลา, ม.ป.ป.)

กลางที่มีความเจริญในด้านเศรษฐกิจและการค้าอยู่ในระดับกลาง ฐานะทางเศรษฐกิจและลักษณะการประกอบอาชีพของประชากรแตกต่างกันเล็กน้อยตามลักษณะของแต่ละพื้นที่ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพด้านการเกษตรกรรมโดยเฉพาะยางพาราซึ่งถือเป็นพืชเศรษฐกิจของภาคใต้

ถึงแม้ว่าภาพรวมการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่ 4 อำเภอนี้จะได้มีความแตกต่างในการประกอบอาชีพของประชาชนจากพื้นที่อื่น ๆ ที่มีระดับความเจริญของพื้นที่ใกล้เคียงกัน แต่ยังมีบางอาชีพที่เป็นที่แพร่หลายใน 4 อำเภอนี้มากกว่าพื้นที่อื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพการเลี้ยง เปาะพันธุ์ และ ขายนกเขาขาวเสียง ซึ่งได้ก่อให้เกิดอาชีพต่อเนื่องให้กับคนในพื้นที่อีกมากมาย เช่น การทำกรงนก การผลิตอาหารนก การผลิตวัตถุดิบอาหารนก การทำอุปกรณ์เกี่ยวกับนก การเป็นคนกลางในการซื้อขายระหว่างลูกค้า นอกพื้นที่ที่ต้องการซื้อนกกับฟาร์มที่มีชื่อเสียงต่างๆในพื้นที่ การจัดการแข่งขันประกวดนก เป็นต้น ในพื้นที่ 4 อำเภอนี้จึงมีฟาร์มนกที่มีชื่อเสียงหลากหลายฟาร์ม ทั้งฟาร์มเล็กและฟาร์มใหญ่แตกต่างกันออกไป ด้วยเป็นพื้นที่ที่เป็นจุดศูนย์กลางของนกเขาขาวเสียงในประเทศไทย แต่ละครัวเรือนในพื้นที่นี้จึงมักมีกรงนกอยู่เกือบทุกครัวเรือน ทั้งกรงสำหรับการเลี้ยงดูเพื่อแข่งขันและฟังเสียงเป็นงานอดิเรก บางครัวเรือนมีกรงผสมพันธุ์เพื่อการค้าขายเป็นรายได้เสริม บางครัวเรือนใช้การผสมพันธุ์นกเป็นอาชีพหลัก ในแต่ละปีมีเงินสะสมสำหรับธุรกิจนกในพื้นที่นี้เป็นหลักล้านสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นให้แก่หลายครัวเรือน

อำเภอจะนะและอำเภอเทพา นั้นนอกจากเป็นอำเภอที่มีพื้นที่ติดต่อกันแล้ว ลักษณะต่างๆของทั้งสองอำเภอยังมีความใกล้เคียงกันโดยเฉพาะด้านภูมิประเทศที่มีบางส่วนของพื้นที่ติดกับทะเลสาบฝั่งอ่าวไทย ทำให้ประชาชนที่อยู่ในชุมชนชายทะเลมีความชำนาญในด้านการประมงเป็นอย่างดี การประกอบอาชีพของประชาชนที่อยู่ในชุมชนชายฝั่งมักประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับทะเล ในอดีตทะเลในบริเวณนี้ยังมีความอุดมสมบูรณ์มาก ประชาชนส่วนใหญ่ของชุมชนชายทะเลจึงประกอบอาชีพเกี่ยวกับประมงชายฝั่ง ซึ่งมีการทำมาหากินในพื้นที่หรือพื้นที่ที่ไม่ไกลนักโดยการออกเรือของตนเอง บางครอบครัวมีการออกเรือโดยใช้เรือเล็กและกำลังคนภายในครอบครัวเท่านั้น บางครอบครัวมีกำลังที่จะซื้อเรือขนาดกลาง ในการออกเรือจึงใช้การว่าจ้างจากบุคคลภายในพื้นที่ร่วมด้วย หน้าที่ในการออกเรือส่วนใหญ่แล้วจะเป็นหน้าที่ของหัวหน้าครอบครัวหรือสมาชิกภายในครอบครัวที่เป็นเพศชาย สำหรับเพศหญิงนั้นมีการหารายได้จากกิจกรรมหลังการออกเรือ เช่น การแกะอวน การทำอวน การขายสัตว์น้ำที่ได้จากการออกเรือให้แก่ผู้มารับซื้อต่อซึ่งมีทั้งคนในและนอกพื้นที่ การรับซื้อสัตว์น้ำที่ได้จากการออกเรือของเจ้าอื่นๆเพื่อการขายต่อ ฯลฯ เป็นต้น ต่อมาด้วยความชำนาญเรื่อง การประมงของคนในพื้นที่โดยเฉพาะเพศชาย ประกอบกับทรัพยากรสัตว์น้ำที่ความอุดมสมบูรณ์เริ่มน้อยลง ทำให้ในระยะหลังประชากรชายในชุมชนชายทะเลเริ่มออกไปทำประมงน้ำลึกในพื้นที่ต่างๆโดยไปเป็นลูกเรือของนายทุนผู้เป็นเจ้าของเรือใหญ่นอกพื้นที่ โดยเฉพาะลูกเรือของเรือสัญชาติมาเลเซียซึ่งเป็นการออกเรือในน่านน้ำ

ของประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย ในการเดินทางไปทำงานแต่ละรอบมีการออกเรือและเข้าฝั่งหลายครั้ง เพื่อทำการขายสัตว์ทะเลที่ได้จากการออกเรือ ผู้ที่ทำงานในลักษณะนี้จึงใช้เวลาในการทำงานรอบละประมาณ 15-30 วันสำหรับเรือเล็ก และประมาณ 1-3 เดือน สำหรับเรือใหญ่ และหยุดพักยาว 1-2 เดือนในช่วงปลายปี เนื่องจากมีลมมรสุมจึงไม่สามารถออกเรือได้ ด้วยการทำงานในลักษณะนี้จึงทำให้หัวหน้าครอบครัวและสมาชิกในครอบครัวที่เป็นเพศชายส่วนหนึ่งของหมู่บ้านขายทะเลจึงอยู่นอกพื้นที่เพื่อหารายได้ส่งกลับเข้าสู่ครอบครัว โดยรายได้เฉลี่ยส่วนใหญ่ของผู้ที่ทำงานในลักษณะนี้จะอยู่ในช่วง 20,000 – 50,000 บาทต่อเดือน ซึ่งแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับผลการออกเรือ ขนาดของเรือ และหน้าที่รับผิดชอบภายในเรือ นอกจากนี้บางรายอาจเข้าสู่วงการการประมงน้ำลึกด้วยการเป็นลูกเรือและเมื่อประสบการณ์มากขึ้นอาจเปลี่ยนบทบาทเป็นได้ทั้งเรือซึ่งมีรายได้จากส่วนแบ่งตามเปอร์เซ็นต์ของผลประกอบการซึ่งทำให้ฐานะเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้น

แต่เนื่องจากปัจจัยทางด้านภูมิรัฐศาสตร์และประวัติความเป็นมาของพื้นที่ทำให้ 4 อำเภอดังกล่าวเป็นอำเภอที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้บ่อยครั้ง โดยตั้งแต่การเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในปีพุทธศักราช 2547 จนถึงเดือนมกราคม 2557 มีสถิติการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบดังตารางที่ 1-1 ซึ่งจะเห็นได้ว่าพื้นที่ 4 อำเภอดังกล่าวเป็นพื้นที่มีใช้จุดศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของจังหวัด ดังเช่นอำเภอหาดใหญ่ อำเภอเมืองสงขลา แต่ยังคงได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดภาคใต้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอำเภอสบไชยซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดยะลาโดยตรง และอำเภอเทพาซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดปัตตานีโดยตรงเช่นเดียวกัน

4.2 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา

ภาพรวมด้านการศึกษาของชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นพบว่าผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเพราะต้องการให้ได้เรียนรู้ทั้งวิชาสามัญและศาสนา (นิเลาะแวอุซึง, 2552) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาของเยาวชนมุสลิมของศูนย์สารสนเทศทางการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่า เมื่อนักเรียนเริ่มเข้าเรียนในระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษา นักเรียนส่วนใหญ่เข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐ และด้วยวิถีชีวิตของชาวมุสลิม นักเรียนไทยเชื้อสายมลายูในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐดังกล่าวจะไปเรียนศาสนาในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ที่โรงเรียนตาดีกา แต่อย่างไรก็ตามเมื่อขึ้นชั้นมัธยมศึกษา นักเรียนส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะอยู่ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมากกว่าในโรงเรียนมัธยมของรัฐ (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์,

2552) สอดคล้องกับการลงสำรวจพื้นที่ในเบื้องต้นของโครงการวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งได้พบว่าเยาวชนมุสลิมส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ศึกษาเลือกศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ นอกจากนี้ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกับคำสัมภาษณ์ของผู้นำชุมชนในพื้นที่ที่ศึกษา เช่น ผู้ใหญ่บ้านเกาะทาก ต.นาหว้า อ.จะนะ จ.สงขลา ซึ่งประชาชนในหมู่บ้านนับถือศาสนาอิสลามเกือบทั้งหมด ได้กล่าวว่า “เด็กในหมู่บ้านส่วนใหญ่เรียนสามัญในระดับประถม ส่วนมากเรียนที่โรงเรียนบ้านเกาะทาก (โรงเรียนรัฐบาลในชุมชน) พอเริ่มเข้ามัธยมก็จะย้ายไปเรียนโรงเรียนศาสนาควบคู่สามัญเกือบทั้งหมด ทั้งหมู่บ้านมีอยู่ประมาณ 2-3 ครอบครัวเท่านั้นที่เรียนสามัญล้วน” เป็นต้น ดังนั้นในพื้นที่ 4 อำเภอดังกล่าวจึงปรากฏโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามขนาดน้อยใหญ่ได้ทั่วไป ดังตารางที่ 4-1 และตารางที่ 4-2 ซึ่งแสดงข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่อำเภอจะนะ นาหว้า เทพา สะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ประจำปี 2556

อำเภอ	โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม	
	โรงเรียน (โรง)	นักเรียน (คน)
จะนะ	16	9,035
เทพา	5	1,802
นาหว้า	3	1,966
สะบ้าย้อย	2	2,288
รวม	26	15,091

ตารางที่ 4-2 : สถิติโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่อำเภอจะนะ นาหว้า เทพา สะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา 2556

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลด้านการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากตาราง 4-2 แสดงให้เห็นว่าในพื้นที่ 4 อำเภอมีจำนวนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามทั้งสิ้น 26 โรงเรียน มากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนโรงเรียนทั้งหมดเป็นโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่อำเภอจะนะ ซึ่งสอดคล้องกับสัดส่วนระหว่างประชากรไทยพุทธและมุสลิม ซึ่งถึงแม้ว่าสัดส่วนในภาพรวมทั้ง 4 อำเภอจะมีความใกล้เคียงกันแต่น้ำหนักสัดส่วนของชาวมุสลิมจะอยู่ในอำเภอจะนะมากกว่าในอำเภออื่นๆ โดยอำเภอจะนะมีสัดส่วนชาวพุทธ : มุสลิม อยู่ที่ประมาณ 25 : 75 ในขณะที่ อำเภอเทพาอยู่ที่ 30 : 70 อำเภอนาหว้า 70 : 30 และอำเภอสะบ้าย้อย 70 : 30 โดยประมาณ

นักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ 4 อำเภอนี้ นอกจากเป็นนักเรียนชาวมุสลิมในพื้นที่แล้ว อีกส่วนหนึ่งที่นับว่ามีอยู่จำนวนไม่น้อยคือนักเรียนชาวมุสลิมจากภาคใต้ตอนบน โดยเฉพาะจากจังหวัดภูเก็ต กระบี่ พังงา ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ชาวมุสลิมในบริเวณดังกล่าวต้องการให้บุตรหลานได้ศึกษา

สามัญควบคู่กับศาสนา ในขณะที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ของตนเองนั้นมีจำนวนไม่มากนัก จึงมองหาพื้นที่ที่เป็นแหล่งของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ประกอบกับสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงทำให้ประชาชนบางส่วนเกิดความกลัวที่จะส่งบุตรหลานเข้าไปอยู่ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส และถึงแม้ว่าพื้นที่ 4 อำเภอนี้จะมีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นอยู่บ้างนั้น แต่ในการรับรู้ของคนทั่วไป โดยเฉพาะคนนอกพื้นที่แล้วความหวาดกลัวต่อสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่นี้ยังมีน้อยกว่าในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัจจุบันโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ทั้ง 4 อำเภอนี้จึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่น่าสนใจต่อชาวมุสลิมในพื้นที่อื่น

ชื่อโรงเรียน	อำเภอ	นักเรียน	บุคลากร	เงินอุดหนุน	ระดับชั้น	ขนาดโรงเรียน	เกณฑ์ของ สมศ.	ปีก่อตั้ง
โรงเรียนตรุณวิทยา	อ.จะนะ	257	30	100 %	ม.1 – ม.6	กลาง	ปรับปรุง	2554
โรงเรียนดำรงศาสนวิทยามูลนิธิ	อ.จะนะ	83	7	100 %	ม.1 – ม.6	เล็ก	พอใช้	2554
โรงเรียนดีนูลอิสลาม	อ.จะนะ	267	34	100 %	ม.1 – ม.6	กลาง	ดี	2513
โรงเรียนบุستانุดดิน	อ.จะนะ	840	57	100 %	อ.1 – ม.6	ใหญ่	พอใช้	2515
โรงเรียนสรรเสริญอิสลาม	อ.จะนะ	411	25	100 %	อ.1 – ม.6	กลาง	ปรับปรุง	2513
โรงเรียนอิสลามวิทยานูเคราะห์	อ.จะนะ	420	24	100 %	อ.1 – ม.6	กลาง	พอใช้	2546
โรงเรียนดัสตักียะห์	อ.จะนะ	565	50	100 %	ม.1 – ม.6	กลาง	ดี	2512
โรงเรียนรุ่งโรจน์วิทยา	อ.จะนะ	964	50	100 %	ม.1 – ม.6	ใหญ่	ดี	ไม่ระบุ
โรงเรียนศาสนบำรุง (สอิลหุดดิน)	อ.จะนะ	1,401	37	100 %	อ.1- ม.6	ใหญ่	ดี	2513
โรงเรียนแสงธรรมวิทยามูลนิธิ	อ.จะนะ	864	58	100 %	ม.1 – ม.6	กลาง	พอใช้	ไม่ระบุ
โรงเรียนอัลมูตาวัสซิเตาะห์	อ.จะนะ	142	18	100 %	ม.1 – ม.6	กลาง	ไม่ระบุ	2515
โรงเรียนกัญมุดดิน	อ.จะนะ	373	31	100 %	อ.1 – ม.6	กลาง	ดี	2514
โรงเรียนเราะมานียะห์	อ.จะนะ	475	19	100 %	อ.1 – ม.6	กลาง	ปรับปรุง	2549
โรงเรียนจริยธรรมศึกษามูลนิธิ	อ.จะนะ	1,241	81	100 %	อ.1 – ม.6	ใหญ่	ดี	2514
โรงเรียนเจริญธรรมวิทยา	อ.จะนะ	518	29	100 %	อ.1 – ม.6	กลาง	พอใช้	2532
โรงเรียนธรรมวิทยามูลนิธิสงขลา	อ.จะนะ	214	20	100 %	ม.1 – ม.6	กลาง	ปรับปรุง	2545
โรงเรียนประทีปศาสตร์อิสลามวิทยา	อ.เทพา	206	16	100 %	ม.1 – ม.6	กลาง	ปรับปรุง	2548
โรงเรียนจริยศาสน์อิสลาม	อ.เทพา	178	7	70%	ม.1 – ม.6	กลาง	ปรับปรุง	2554
โรงเรียนทางธรรมวิทยา	อ.เทพา	59	10	100 %	ม.1 – ม.3	เล็ก	ปรับปรุง	2548

ชื่อโรงเรียน	อำเภอ	จำนวนนักเรียน	จำนวนบุคลากร	เงินอุดหนุน	ระดับชั้น	ขนาดโรงเรียน	เกณฑ์ของ สมศ.	ปีก่อตั้ง
โรงเรียนลำไพลสานติวิทย์	อ.เทพา	1,007	20	100 %	อ.1 – ม.6	ใหญ่	ดี	2546
โรงเรียนมูลนิธิอิติชอมวิทยา	อ.เทพา	352	18	100 %	ม.1 – ม.6	กลาง	ปรับปรุง	2554
โรงเรียนสมบูรณ์ศาสน์	อ.นาทวี	506	30	100 %	อ.1 – ม.6	กลาง	ปรับปรุง	2514
โรงเรียนส่งเสริมอิสลาม	อ.นาทวี	887	56	100 %	อ.1 – ม.6	ใหญ่	พอใช้	2512
โรงเรียนมิฟตาฮุดดิน (บ้านพลีไต้)	อ.นาทวี	573	18	100 %	อ.1 – ป.6	กลาง	ปรับปรุง	2548
โรงเรียนอิสลามวิทยามูลนิธิ	อ.สะบ้าย้อย	2,128	112	100 %	อ.1 – ม.6	ใหญ่	พอใช้	2514
โรงเรียนศาสนสันติธรรม	อ.สะบ้าย้อย	160	15	70%	ม.1 – ม.6	กลาง	ปรับปรุง	2513

ตารางที่ 4-3 แสดงรายละเอียดของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่อำเภอจะนะ นาทวี เทพา สะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ประจำปี 2556

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลด้านการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากบทสัมภาษณ์เกี่ยวกับภูมิลำเนาของนักเรียนจากครูท่านหนึ่ง โรงเรียนแห่งหนึ่งได้กล่าวว่า “ที่โรงเรียนเราส่วนใหญ่เป็นเด็กในพื้นที่นี้ โดยเฉพาะเด็กจะนะและใกล้เคียงซึ่งมีประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ ส่วนอีก 30 เปอร์เซ็นต์ที่เหลือเป็นเด็กนอกพื้นที่ โดยเฉพาะจากภาคใต้ตอนบน เช่น สุราษฎร์ธานี พังงา กระบี่ ภูเก็ต โดยเฉพาะพังงา กระบี่ ภูเก็ต จะเยอะที่สุดทุกปี และที่มีไกลที่สุดตอนนี้คือนักเรียนจากปทุมธานี” ในขณะที่อีกโรงเรียนหนึ่ง ครูท่านหนึ่งได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “โรงเรียนนี้ได้มีส่วนใหญ่เป็นเด็กในพื้นที่และใกล้เคียง นอกจากนั้นเป็นเด็กในพื้นที่อื่น โดยเฉพาะจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) ซึ่งมีประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ เด็กกลุ่มนี้ประมาณครึ่งหนึ่งที่มาอยู่ที่นี่เป็นเพราะตามพ่อแม่มา พ่อแม่มาทำงานละแวกนี้ เช่นมาตัดยางที่ลำลอง (ต.ลำลอง อ.นาทวี จ.สงขลา) ส่วนอีกครึ่งหนึ่งพ่อแม่ก็ส่งเฉพาะเด็กมาเพื่อเรียนที่นี้เอง” เป็นต้น

จากภูมิลำเนาของกลุ่มเด็กนอกพื้นที่ของแต่ละโรงเรียนที่มาจากพื้นที่ที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เช่น บางโรงเรียนมีเด็กนอกพื้นที่ส่วนใหญ่ที่มาจากภาคใต้ตอนบนในขณะที่บางโรงเรียนมาจากภาคใต้ตอนล่าง ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการเป็นโรงเรียนเอกชนที่ส่วนใหญ่แล้วจะมีระบบการประชาสัมพันธ์ และการประชาสัมพันธ์ของแต่ละโรงเรียนอาจมีจุดเน้นในพื้นที่ที่ต่างกัน เช่น ในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ครูท่านหนึ่งได้กล่าวถึงการประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนไว้ว่า “ของเราเน้นแนวปีละครั้ง ช่วงประมาณเดือนพฤศจิกายน ส่วนใหญ่จะไปที่โรงเรียนประถมของรัฐบาล ตามมัสยิด ตาดีกา และจะไปแค่นี้พื้นที่ 4 อำเภอไม่ได้ไปเกินนั้น” ในขณะที่บางโรงเรียนมีการแนะนำไปถึงพื้นที่อื่น ทั้งภาคใต้ตอนบนและภาคใต้ตอนล่าง นอกจากนี้บางโรงเรียนยังมีระบบการประชาสัมพันธ์และหาเด็กเข้าเรียนโดยการให้คำตอบแทนเป็นรายหัวแก่ผู้ที่แนะนำนักเรียนใหม่ ด้วยเหตุนี้เมื่อนักเรียนและบุคลากรเดินทางกลับไปภูมิลำเนา โดยเฉพาะนักเรียนและบุคลากรที่มาจากพื้นที่อื่นซึ่งการประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนประเภทนี้ในพื้นที่นี้ยังเข้าถึงไม่มากนัก จึงเป็นการง่ายที่จะชักชวนเยาวชนในลักษณะของลูกหลาน ญาติมิตร รุ่นพี่ รุ่นน้อง โดยเฉพาะในหมู่บ้านเดียวกันเข้ามาศึกษาในโรงเรียนแห่งเดียวกัน สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของครูท่านหนึ่งในโรงเรียนแห่งหนึ่งที่ว่า “โรงเรียนของเรามีครูที่มาจากจังหวัดกระบี่ นักเรียนที่มาจากกระบี่เลยมีมากตามไปด้วย” ในที่นี้เป็นผลมาจากความสบายใจของผู้ปกครองในการที่จะส่งบุตรหลานไปเรียนในพื้นที่อื่น ซึ่งส่วนใหญ่จะมีความสบายใจและไว้วางใจหากบุตรหลานไปด้วยกันเป็นกลุ่มหรือมีคนในพื้นที่ตนเองไปอยู่ในโรงเรียนนั้นๆก่อนแล้ว กลุ่มเด็กนอกพื้นที่โดยเฉพาะจากภาคใต้ตอนบนที่เข้ามาเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามโรงเรียนใดในพื้นที่ 4 อำเภอจึงมักจะเกาะกลุ่มกันมาในลักษณะมากันเป็นหมู่บ้าน

ภาพที่ 4-2 แสดงตัวอย่างของปรัชญา คำขวัญ อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

เนื่องจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเกือบทั้งหมดในทุกพื้นที่ มีที่มาจาก “ปอเนาะ” เมื่อปอเนาะใดจดทะเบียนกับรัฐและเปิดสอนวิชาสามัญควบคู่กับวิชาศาสนาด้วย ปอเนาะนั้นก็จะได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐและกลายเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามอย่างสมบูรณ์ โดยคำว่า “ปอเนาะ” เป็นคำภาษามลายู แปลว่ากระท่อมเล็กๆหรือสถานที่เรียนศาสนาของชาวมลายูมุสลิม โดยไม่มีการจำกัดอายุ ลักษณะ สถานที่เป็นกระท่อมใต้ถุนสูง ปลูกเรียงรายกันเป็นแถว แต่บางแห่งปลูกกันกระจายกระจ่ายเพื่อใช้เป็นที่พักของนักเรียน แต่หลังมีนักเรียนพักอยู่ 1-5 คน ปอเนาะใดมีกระท่อมผู้เรียนมาก แสดงว่าปอเนาะนั้นมีชื่อเสียง โต๊ะครูมีความรู้ความสามารถและได้รับความศรัทธาจากประชาชนมาก (อาสิด มรรคาเขต และคณะ,ม.ป.ป.) ต่อมาเมื่อปอเนาะกลายเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ชีวิตความเป็นอยู่ภายในโรงเรียนของนักเรียนจึงมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลายหลายด้าน โดยเฉพาะในด้านการจัดการเรียนการสอนที่เพิ่มการสอนวิชาสามัญ ผู้เรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจึงต้องเรียนรู้สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา ดังตารางที่ 4-3 โดยการจัดการเรียนรู้หลักสูตรอิสลามศึกษานั้น

สถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระที่ 1-8 ซึ่งเป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน สำหรับสาระที่ 8 ภาษามลายู/ภาษาอาหรับเสริม เป็นสาระที่สถานศึกษาสามารถเลือกจัดการเรียนรู้สาระใดสาระหนึ่ง ยกเว้นกรณีพื้นที่ที่ใช้ภาษามลายูในการสื่อสาร กำหนดให้จัดการเรียนรู้ภาษามลายู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,2553) โดยหลักสูตรได้กำหนดเกณฑ์การจบการศึกษาตามหลักสูตรทั้งแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรอิสลามศึกษาแต่ละระดับไว้ ดังตารางที่ 4-4 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,2553) แต่ในทางปฏิบัติแล้วนั้น ลักษณะการสำเร็จการศึกษาของนักเรียนอาจมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละโรงเรียน โดยบางโรงเรียนมีข้อปฏิบัติที่ทำให้นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนทั้งหมดเป็นผู้ที่สำเร็จทั้งในสายสามัญ (สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย) และสายศาสนา (สำเร็จหลักสูตรอิสลามศึกษาตอนปลาย) ในขณะที่บางโรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนกำหนดการเรียนของตนเองได้ โดยนักเรียนบางส่วนอาจเลือกและพยายามที่จะศึกษาจนสำเร็จการศึกษาทั้งในสายสามัญและสายศาสนา ซึ่งนักเรียนกลุ่มนี้สามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ทั้งสายสามัญและสายศาสนา นอกจากนี้ยังมีนักเรียนบางส่วนเลือกที่จะสำเร็จการศึกษาเพียงสายสามัญเพียงสายเดียวซึ่งนักเรียนกลุ่มนี้สามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้เพียงแคสายสามัญ และยังมีนักเรียนอีกบางส่วนที่เลือกที่จะสำเร็จการศึกษาเพียงแคสายศาสนาเท่านั้น ซึ่งนักเรียนกลุ่มนี้สามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้เพียงสายศาสนาเท่านั้น

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน	หลักสูตรอิสลามศึกษา
1. ภาษาไทย	1. อัล-กุรอาน
2. คณิตศาสตร์	2. อัล-หะดีษ
3. วิทยาศาสตร์	3. อัล-อะกีดะฮ (หลักศรัทธา)
4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	4. อัล-ฟิกฮ (ศาสนบัญญัติ)
5. สุขศึกษาและพลศึกษา	5. อัต-ตารีค (ศาสนาประวัติ)
6. ศิลปะ	6. อัล-อัคลาก (จริยธรรม)
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี	7. ภาษาอาหรับ
8. ภาษาต่างประเทศ	8. ภาษามลายู/ ภาษาอาหรับเสริม

ตารางที่ 4-4 แสดงสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และสาระการเรียนรู้ตาม

หลักสูตรอิสลามศึกษา

(ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงการศึกษา, 2553)

สำหรับการจัดการเรียนการสอนในส่วนของหลักสูตรอิสลามศึกษานั้น สถานศึกษาต้องจัดการเรียนการสอนสาระอิสลามศึกษาให้กับผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรายวิชาพื้นฐาน โดยได้กำหนดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางอิสลามศึกษาตลอดจนจัดทำคำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนสูงสุด นอกจากนี้สถานศึกษาต้องจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในรายวิชาเพิ่มเติมคือ รายวิชาอัล-กุรอานในทุกระดับชั้น โดยในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นนั้นต้องจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ชั่วโมง/สัปดาห์ (80 ชั่วโมง/ปี/ห้องเรียน) โดยจัดเป็นรายวิชาพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 40 ชั่วโมง/ปี และรายวิชาเพิ่มเติมในรายวิชา/กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้น 40 ชั่วโมง/ปี สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต้องจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาไม่น้อยกว่า 240 ชั่วโมง/3 ปี โดยจัดเป็นรายวิชาพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 80 ชั่วโมง/3 ปี และรายวิชาเพิ่มเติมในรายวิชา/กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้น 160 ชั่วโมง/3 ปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงการศึกษา, 2553) ดังตารางที่ 4-5 แสดงโครงสร้างเวลาเรียนของการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กลุ่มสาระการเรียนรู้/ กิจกรรม	เวลาเรียน									
	ระดับประถมศึกษา						ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น			ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6	ม.1	ม.2	ม.3	ม.4-6
C กลุ่มสาระการเรียนรู้										
ภาษาไทย	200	200	200	160	160	160	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
คณิตศาสตร์	200	200	200	160	160	160	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
วิทยาศาสตร์	80	80	80	80	80	80	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	120	120	120	120	120	120	160 (4 นก.)	160 (4 นก.)	160 (4 นก.)	320 (8 นก.)
- ศาสนา	(40)	(40)	(40)	(40)	(40)	(40)	(40)	(40)	(40)	(80)
- หน้าที่ เศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์	(40)	(40)	(40)	(40)	(40)	(40)	(80)	(80)	(80)	(120)
- ประวัติศาสตร์	(40)	(40)	(40)	(40)	(40)	(40)	(40)	(40)	(40)	(80)
สุขศึกษาและพลศึกษา	80	80	80	80	80	80	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	120 (3 นก.)
ศิลปะ	80	80	80	80	80	80	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	120 (3 นก.)
การทำงานอาชีพและเทคโนโลยี	40	40	40	80	80	80	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	120 (3 นก.)
ภาษาต่างประเทศ	40	40	40	80	80	80	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
รวมเวลาเรียน (พื้นฐาน)	840	840	840	840	840	840	880 (22 นก.)	880 (22 นก.)	880 (22 นก.)	1,640 (41 นก.)
C กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	120	120	120	120	120	120	120	120	120	360
C รายวิชา/กิจกรรม ที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติม ตามความพร้อมและจุดเน้น	ปีละไม่เกิน 40 ชั่วโมง (ยึดตามศึกษา 40 ชั่วโมง)						ปีละไม่เกิน 200 ชั่วโมง (ยึดตามศึกษาปีละ 40 ชั่วโมง)			ไม่น้อยกว่า 1,600 ชั่วโมง (ยึดตามศึกษา 160 ชั่วโมง)
รวมเวลาเรียนทั้งหมด	ไม่เกิน 1,000 ชั่วโมง/ปี						ไม่เกิน 1,200 ชั่วโมง/ปี			รวม 3 ปี ไม่น้อยกว่า 3,600 ชั่วโมง

ตารางที่ 4-5 แสดงโครงสร้างเวลาเรียนของการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น
พื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงการศึกษา, 2553)

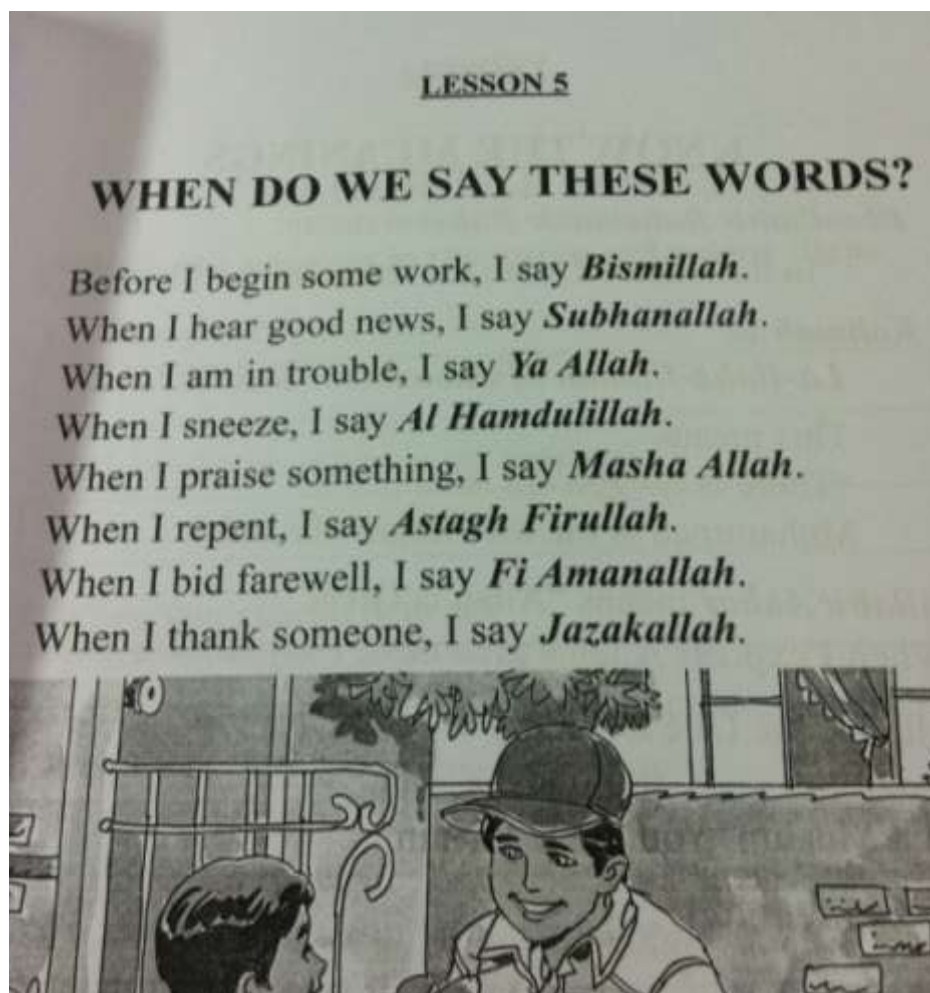
ตารางสอน

จันทร์	มลายู	กุรอาน	ภาษาไทย	คอมฯ	อาทิษฐ์	วิทย์	คณิต	กุรอาน	ประวัติ
อังคาร	สังคม	มลายู	ว่าง	สุนัทยา	การพูด	ว่าง	วิทย์	อังกฤษ	สังคม
พุธ	อาทิษฐ์	ฟิสิกส์	ศิลปะ	ภาษาไทย	จริยธรรม	คณิต	การงาน	อาหรับ	ลูกเสือ
พฤหัสบดี	อาหรับ	ฟิสิกส์	พลศึกษา	กวดวิชา	กวดวิชา	ว่าง	วิทย์	ภาษาไทย	ชุมนุม
ศุกร์	กวดวิชา	คณิต	การพูด	กวดวิชา	กวดวิชา	สังคม	ฟิสิกส์	อังกฤษ	กุรอาน

ภาพที่ 4-3 แสดงตัวอย่างตารางเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่งในพื้นที่ที่ศึกษา

ภาพที่ 4-4 แสดงตัวอย่างแบบเรียนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (จากฉบับทดลอง โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักพัฒนาการศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้)

ภาพที่ 4-5 แสดงตัวอย่างแบบเรียนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามบางแห่ง (ทางโรงเรียนจัดหาเอง)

สำหรับชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะในพื้นที่ 4 อำเภอนี้หรือในพื้นที่อื่นพบว่า มีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก โรงเรียนส่วนใหญ่มีที่พักสำหรับนักเรียนประจำ ซึ่งเป็นนักเรียนที่มาจากพื้นที่อื่น ดังเช่นที่ครูท่านหนึ่งได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “โรงเรียนเรามีเด็กที่อยู่หอพักในโรงเรียนประมาณ 30 เปอร์เซนต์จากนักเรียนทั้งหมด นักเรียนที่อยู่หอมีทั้งเด็กที่มาจากต่างจังหวัด ต่างอำเภอ หรือแม้แต่ในอำเภอเดียวกันแต่มาจากพื้นที่ที่การเดินทางค่อนข้างลำบาก โรงเรียนจัดที่พักให้เด็กทั้งในลักษณะ หอนอกและหอใน โดยหอนอกจำกัดเฉพาะให้นักเรียนชายเท่านั้น ส่วนหอในสามารถอยู่ได้ทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิง โดยคนที่อยู่หอจ่ายเพียงแค่ค่าไฟตกเทอมละประมาณ 500 บาทต่อคน และหอจะปิดเวลา 4 ทุ่ม” ที่พักของนักเรียนมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละโรงเรียน บางโรงเรียนก่อสร้างอาคารหอพักและแบ่งเป็นห้องๆ ในขณะที่บางโรงเรียนที่พักของนักเรียนยังคงมีลักษณะคล้ายปอเนาะดั้งเดิม คือมีการก่อสร้างบ้านหลังเล็กๆเป็นหลังๆ แต่ละหลังมีนักเรียนอยู่ร่วมกัน 4-5 คน ในด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษาของนักเรียน

พบว่าแต่ละโรงเรียนไม่แตกต่างกันมากนัก เช่นในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ครูท่านหนึ่งได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “เด็ก ม.1 เข้าใหม่ถ้าเข้าโรงเรียนเราจะมีค่าใช้จ่ายครั้งแรกเบ็ดเสร็จแล้วประมาณ 2,000 – 5,000 บาท ไม่เกินนั้น แตกต่างกันไปในแต่ละครอบครัว ซึ่งยอดนี้รวมทุกอย่างแล้ว ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การเรียน ที่เป็นส่วนต่างจากโครงการเรียนฟรี ซึ่งจะมีไม่กี่อย่าง เช่น ค่าบัตรนักเรียน 70 บาท ค่าชุดนักเรียนที่ต้องการซื้อเพิ่มเติม อย่างชุดนักเรียนเด็กหญิงรวมผ้าคลุมหัวแล้วก็ตกชุดละประมาณ 700 บาท ชุดพลราคา 400 กว่าบาท วันศุกร์มีชุดท้องถิ่นราคา 200 ถ้าเด็กอยู่หอพักก็จ่ายเพิ่มอีก ในราคาหลักร้อย ค่าใช้จ่ายก่อนนี้จ่ายแค่ครั้งแรก หลังจากนั้นค่าใช้จ่ายระหว่างเทอมจะไม่มีแล้ว ขึ้นเทอมใหม่เด็กไม่ต้องจ่ายอะไร ยกเว้นเด็กอยู่หอต้องจ่ายค่าหอเป็นรายเทอม ไม่กี่ร้อยบาท แต่อาจมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมบ้างเป็นบางครั้ง เช่น เวลาจะไปทัศนศึกษา เป็นต้น ก็จะมีหนังสือแจ้งผู้ปกครองก่อน” ในขณะที่อีกโรงเรียนหนึ่งก็มีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยครูท่านหนึ่งได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “นักเรียนที่เรามีค่าใช้จ่ายไม่มากนัก ขึ้นเทอมใหม่ของเราเทอมนี้จ่ายเพิ่มคนละ 350 บาทต่อเทอม แต่ถ้าเด็กอยู่หอก็จ่ายมากกว่า คือจ่ายคนละ 450 บาทต่อเทอม” ในด้านร้านอาหาร ในโรงเรียนส่วนใหญ่แต่ละโรงเรียนมีร้านอาหารในโรงเรียนไม่มากนัก เพียง 1-3 ร้านต่อโรงเรียน ราคาข้าวกลางวันโดยเฉลี่ยแล้วจะอยู่ที่ 25-30 บาทต่อจาน

ภาพที่ 4-6 แสดงตัวอย่างสถานที่ภายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (1)

ภาพที่ 4-7 แสดงตัวอย่างสถานที่ภายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (2)

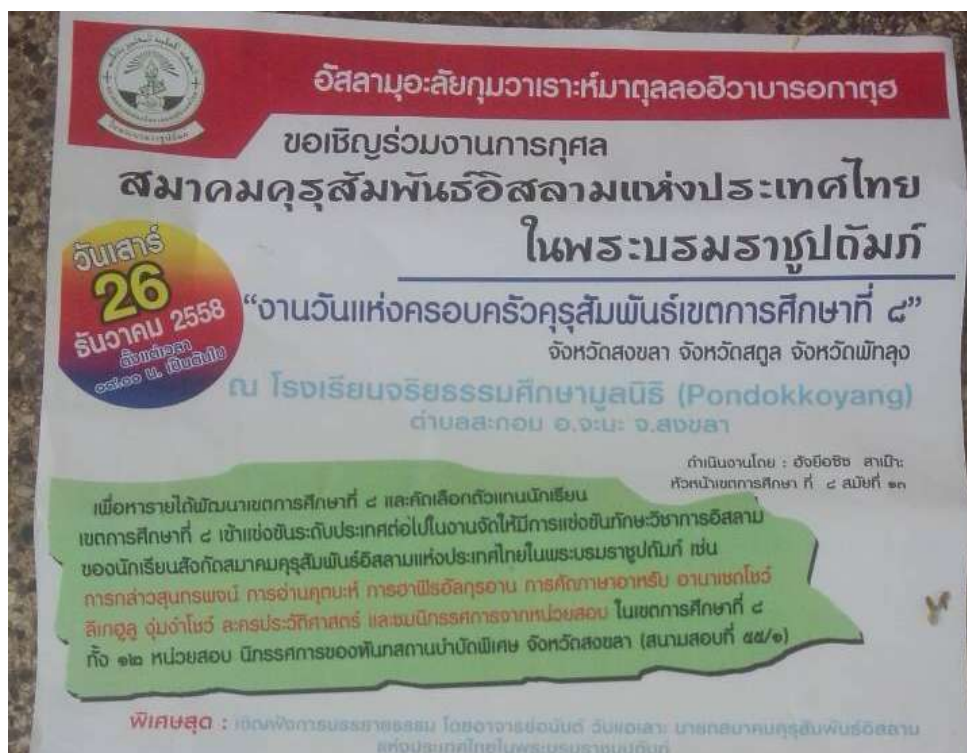
ด้วยเหตุผลที่ว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเกือบทั้งหมดมีจุดกำเนิดมาจากโรงเรียนปอเนาะ โดยปอเนาะมักเริ่มจากการที่เป็นบ้านของผู้มีความรู้ด้านศาสนาและที่พัฒนาเป็นแหล่งให้ความรู้ด้านศาสนาแก่คนในชุมชน รวมทั้งนักเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในชุมชน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจึงมีความสัมพันธ์กับชุมชนสูง นักเรียนในโรงเรียนมีกิจกรรมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น นักเรียนชายไปร่วมละหมาดในเวลาที่มีคนในชุมชนเสียชีวิต การช่วยงานมัสยิด บางครั้งอาจมีการขอความช่วยเหลือจากคนในชุมชนในงานส่วนตัวบ้างแต่ไม่มากนัก เช่น งานแต่งงาน งานทำบุญต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นการขอช่วยด้านแรงงาน เช่น การช่วยยกของ จัดโต๊ะอาหาร เสิร์ฟอาหาร เป็นต้น

ถึงแม้ว่าโรงเรียนประเภทนี้จะมีการเรียนสามัญควบคู่กับการศึกษาศาสนาอิสลาม แต่ยังพบการกวดขันเชิงวิชาการในสายสามัญเพื่อการแข่งขันของนักเรียนในทุกโรงเรียน เช่น ครูท่านหนึ่ง ณ โรงเรียนแห่งหนึ่งได้กล่าวว่า “โรงเรียนเรามีโครงการหลายโครงการเพื่อผลักดันให้เด็กสามารถสอบติดในที่ต่างๆได้ เช่น โครงการพี่สู่น้อง คือการให้รุ่นพี่ที่เรียนเก่งติวให้แก่น้องๆ โครงการครูติวเอง และนอกจากนั้นในรายวิชาที่สำคัญๆยังมีการจ้างติวเตอร์ที่มีชื่อเสียงมาติวคู่กับครูประจำวิชาอีกด้วย ศิษย์เก่าเราตอนนี้ที่ติดกันเยอะๆ คือ ม.วลัยลักษณ์

มอ. ม.ทักษิณ ราชภัฏ ” สอดคล้องกับอีกโรงเรียนหนึ่ง ครูท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “รุ่นที่แล้ว (สำเร็จการศึกษาปี 2556) ของเรามีติดทั้งในประเทศ อย่าง มอ. ม.ทักษิณ ราชภัฏ บางครั้งก็ได้ทุนต่างๆ เช่น ทุน คอบต. ทุน พยาบาล และต่างประเทศก็มีคือมีได้ทุนไปเรียนต่อประเทศอินโดนีเซีย นอกจากนี้ในปีก่อนๆเด็กเรายังมีที่ได้ทุน จุฬาชนบท 3 คน 1 ใน 3 คนนี้ กลับมาเป็นครูที่นี่ อีก 2 คน เป็นครูอยู่ที่อื่น เด็กที่ จบ ม.6 ที่เราแล้วต้องการ เรียนต่อ มีเพียงประมาณ 10 เปอร์เซนต์เท่านั้นที่ไม่ติดอะไรเลย ” แต่อย่างไรก็ตาม นักเรียนที่สำเร็จจาก โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามทั้งในพื้นที่นี้และพื้นที่อื่นๆ ไม่ได้มีความแตกต่างกัน โดยหลังจากสำเร็จ การศึกษาในแต่ละระดับแล้ว บางส่วนเลือกที่จะศึกษาต่อในสายสามัญล้วน ในขณะที่บางส่วนเลือกที่จะศึกษา ต่อในสายศาสนาล้วน บางส่วนเลือกที่จะไม่ศึกษาต่ออีกต่อไป และบางส่วนเลือกที่จะศึกษาศาสนาควบคู่สามัญ เช่นเดิมแต่มีการเปลี่ยนแปลงโรงเรียน เป็นต้น

ภาพที่ 4-8 แสดงผลงานของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่งจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้นทั้งในและนอกพื้นที่

ภาพที่ 4-9 : แสดงตัวอย่างกิจกรรมการแข่งขันทักษะวิชาการอิสลามของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลาตั้งที่กล่าวมานี้ ถึงแม้ว่าหลายต่อหลายโรงเรียนจะเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพอยู่ในระดับที่ดี แต่ในขณะเดียวกัน ด้วยสาเหตุของการเป็นพื้นที่ที่อยู่ในจังหวัดสงขลาซึ่งเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่ถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาจึงมีสถานศึกษาสามัญขนาดใหญ่หลายแห่ง ทำให้มีเยาวชนมุสลิมส่วนหนึ่งที่ตั้งใจจะไปศึกษาสายสามัญในสถานศึกษาของรัฐ และสามารถสอบผ่านการคัดเลือกเข้าศึกษาได้ เช่น โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกัลยา โรงเรียนมหาวชิราวุธ โรงเรียนนวมาริเฉลิม โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เป็นต้น ผู้ปกครองของเยาวชนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีความยินดีที่บุตรหลานของตนผ่านการคัดเลือกและยินยอมให้บุตรหลานไปศึกษาในสายสามัญ โดยบางส่วนอาจให้ศึกษาศานนอกเวลาเรียน เยาวชนในลักษณะนี้มีไม่มากนัก จากการสำรวจข้อมูลโดยการสังเกตและสอบถามพบว่าในหมู่บ้านหนึ่งมีเยาวชนในลักษณะนี้ประมาณ 3 - 6 ครอบครัวต่อหนึ่งหมู่บ้าน โดยตามหมู่บ้านรอบนอกอาจมีเพียง 1 - 2 ครอบครัวต่อหนึ่งหมู่บ้าน ซึ่งเด็กกลุ่มนี้ส่วนใหญ่แล้วไม่พบปัญหาการยุติการเรียนกลางคันเท่าไรนัก นอกจากนี้ยังมีผู้ปกครองบางส่วนที่มีความมั่นใจในคุณภาพของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีชื่อเสียงและมีขนาดใหญ่มากกว่า จึงส่งบุตรหลานออกไปศึกษานอกพื้นที่ เช่น โรงเรียนส่งเสริมศาสนาวินามูลนิธิ (ปอเนาะเกาะหมี่) อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา โรงเรียนอัสตดร์กียะห์อิสลามียะห์ จ.นราธิวาส โรงเรียนดาร์สสลาม จ.นราธิวาส โรงเรียนอิสลามวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร เป็นต้น ผู้ปกครองของ

เยาวชนกลุ่มนี้มักเป็นกลุ่มที่มีกำลังทรัพย์เพียงพอที่จะส่งบุตรหลานออกไปเรียนนอกพื้นที่ และในแต่ละหมู่บ้านจะมีครอบครัวในลักษณะนี้ไม่มากนักเช่นกัน เด็กกลุ่มนี้มีบางส่วนที่ประสบปัญหาในการเรียนแต่จำนวนไม่มากนัก โดยหากเกิดปัญหาในลักษณะดังกล่าวผู้ปกครองส่วนใหญ่จะแก้ปัญหาโดยการพาบุตรหลานกลับมาเรียนต่อในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่แทน

4.3 สถานการณ์การออกกลางคันของนักเรียนในประเทศไทยในปัจจุบัน

ปัจจุบันปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนในประเทศไทยเป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจจากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ส่วนหนึ่งเกิดจากการสำรวจและรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาอันเกิดจากการที่เยาวชนในวัยเรียนบางส่วนได้ยุติการศึกษาและหายออกไปจากระบบการศึกษา ทำให้ปรากฏผลการสำรวจเชิงสถิติจากหน่วยงานต่างๆ มากมายที่มีความเกี่ยวข้องกับการสถานการณ์การออกกลางคันในปัจจุบัน ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้สำรวจจำนวนและร้อยละของนักเรียนออกกลางคันจำแนกรายชั้นปีของนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในที่นี้ขอยกข้อมูลของปีการศึกษา 2552 – 2556 ได้ผลดังตารางที่ 4-6 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า อัตราการออกกลางคันในทุกระดับมีแนวโน้มลดลงทุกปี เมื่อพิจารณาในแต่ละระดับชั้นพบว่า อัตราการออกกลางคันในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันและเป็นระดับที่สูงกว่าอัตราการออกกลางคันของชั้นประถมศึกษา โดยเฉพาะในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่ามีอัตราการออกกลางคันที่สูงที่สุดในทุกปี

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังได้สำรวจสัดส่วนนักเรียนที่ออกกลางคันโดยจำแนกตามสาเหตุของการออกกลางคัน ซึ่งแบ่งเป็น 9 สาเหตุ จำแนกตามระดับชั้นเรียน ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีการสำรวจปีการศึกษา 2548 - 2555 ดังตารางที่ 4-7 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ในปัจจุบันสาเหตุส่วนใหญ่ของการออกกลางคันของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกระดับชั้นมีสาเหตุมาจากปัญหาด้านอื่นๆ นอกเหนือจากใน 8 เหตุที่มีการระบุสาเหตุไว้

ระดับชั้น	ปีการศึกษา 2552			ปีการศึกษา 2553			ปีการศึกษา 2554			ปีการศึกษา 2555			ปีการศึกษา 2556		
	ต้นปี	ออกก	ร้อยละ	ต้นปี	ออก	ร้อยละ	ต้นปี	ออก	ร้อยละ	ต้นปี	ออก	ร้อยละ	ต้นปี	ออกก	ร้อยละ
ระดับประถมศึกษา															
ประถมศึกษาปีที่ 1	595,814	1,653	0.28	583,255	1,440	0.25	588,967	765	0.13	567,236	839	0.15	556,810	605	0.11
ประถมศึกษาปีที่ 2	573,858	1,213	0.21	574,350	1,075	0.19	559,778	463	0.08	563,801	643	0.11	548,309	441	0.08
ประถมศึกษาปีที่ 3	592,525	1,033	0.17	569,452	934	0.16	567,425	487	0.09	551,862	578	0.10	558,496	346	0.06
ประถมศึกษาปีที่ 4	600,484	1,000	0.17	590,062	838	0.14	566,028	472	0.08	562,891	560	0.10	549,918	366	0.07
ประถมศึกษาปีที่ 5	614,904	1,502	0.24	598,534	1,104	0.18	586,801	624	0.11	561,793	798	0.14	560,722	370	0.07
ประถมศึกษาปีที่ 6	674,028	2,071	0.31	610,323	1,395	0.23	592,368	846	0.14	579,270	1,155	0.20	555,667	482	0.09
รวม	3,651,613	8,472	0.23	3,525,976	6,786	0.19	3,461,367	3,657	0.11	3,386,853	4,576	0.14	3,329,922	2,610	0.08
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น															
มัธยมศึกษาปีที่ 1	756,824	8,115	1.07	713,617	4,791	0.67	646,811	3,914	0.61	624,911	5,504	0.88	619,008	1,472	0.24
มัธยมศึกษาปีที่ 2	726,893	9,971	1.37	730,857	7,382	1.01	690,472	5,271	0.76	620,196	5,560	0.90	606,877	1,744	0.29
มัธยมศึกษาปีที่ 3	688,570	10,439	1.52	698,956	7,982	1.14	699,580	6,155	0.88	656,233	6,941	1.06	603,859	2,628	0.44
รวม	2,172,287	28,525	1.31	2,143,430	20,155	0.94	2,036,863	15,340	0.75	1,901,340	18,005	0.95	1,829,744	5,844	0.32
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย															
มัธยมศึกษาปีที่ 4	380,478	5,710	1.50	388,135	4,467	1.15	404,751	4,118	1.02	411,164	4,007	0.97	407,104	1,470	0.36
มัธยมศึกษาปีที่ 5	332,168	3,192	0.96	350,404	3,863	1.10	360,082	2,917	0.81	373,269	3,482	0.93	389,854	1,181	0.30
มัธยมศึกษาปีที่ 6	313,635	1,910	0.61	318,850	2,556	0.80	334,780	1,898	0.57	344,510	2,732	0.79	365,600	1,060	0.29
รวม	1,026,281	10,812	1.05	1,057,389	10,886	1.03	1,099,613	8,933	0.81	1,128,943	10,221	0.91	1,162,558	3,711	0.32

ตารางที่ 4-6 แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนออกกลางคัน จำแนกรายชั้นปี ปีการศึกษา 2552 – 2556

(ที่มา : กลุ่มสารนิเทศ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

ปี	สาเหตุ									
	ฐานะยากจน	ปัญหาครอบครัว	สมรสแล้ว	ปัญหาการปรับตัว	ต้องคดี	เจ็บป่วย/อุบัติเหตุ	อพยพตามผู้ปกครอง	หาเลี้ยงครอบครัว	อื่นๆ	รวม
ระดับประถมศึกษา										
2548	47.56	10.3	0.86	3.18	0.07	1.25	24.8	2.15	9.83	100
2549	56.8	8.62	0.79	2.65	0.15	1.27	19.01	1.96	8.75	100
2550	67.28	6.95	0.6	2.14	0.17	0.94	14	14.5	6.48	100
2551	62.56	6.85	0.65	2.17	0.11	0.99	17.04	1.95	7.68	100
2552	5.13	8.42	1.56	4.23	0.18	1.88	41.94	4.57	32.11	100
2553	2.89	6.6	1.5	7.25	0.16	1.46	40.89	3.07	36.18	100
2554	3.77	10.01	1.89	6.89	0.14	2.38	48.13	5.39	21.41	100
2555	3.13	9.36	2.69	6.39	0.11	3.65	46.86	5.51	22.3	100
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น										
2548	15.85	13.26	5.13	7.35	0.24	0.9	17.63	4.31	35.34	100
2549	20.62	12.75	5.53	8.83	0.31	0.81	13.13	4.89	33.13	100
2550	23.99	14.18	6.07	8.92	0.31	0.86	12.58	4.92	28.18	100
2551	22.71	15.65	6.34	8.49	0.3	0.78	11.38	5.07	29.28	100
2552	7.86	14.69	7.22	11.8	0.26	1.01	12.33	5.09	39.74	100
2553	4.81	12.37	5.72	13.78	0.2	0.79	10.67	4.87	46.78	100
2554	6.15	12.12	6.94	17.45	0.2	1.88	12.68	5.85	36.72	100
2555	5.36	12.27	6.19	17.77	0.67	3.57	11.56	6.24	36.37	100
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย										
2548	8.6	11.45	6.82	7.19	0.3	0.68	12.9	7.35	44.72	100

2549	12.54	9.8	7.73	7.75	0.16	0.49	10.16	8.15	43.22	100
2550	15.09	11.3	9.6	8.67	0.6	0.82	10.02	8.43	35.48	100
2551	15.16	12.64	8.88	9.03	0.22	0.6	8.42	8.31	36.75	100
2552	5.73	12.91	9.87	12.24	0.18	0.89	6.53	8.9	42.76	100
2553	3.21	8.63	7.2	13.93	0.21	0.86	6.01	9.58	50.37	100
2554	5.05	9.84	8.26	14.16	0.18	1.98	8.19	9.78	42.55	100
2555	3.6	11.27	8.65	16.61	0.57	3.59	8.51	9.53	37.67	100

ตารางที่ 4-7 แสดงร้อยละของนักเรียนออกกลางคัน จำแนกตามสาเหตุและระดับชั้น ปีการศึกษา 2548 – 2555

(ที่มา : สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

จากผลการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นการนำข้อมูลเฉพาะส่วนของโรงเรียนในสังกัดเท่านั้น อัตราการออกกลางคันของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจึงยังไม่ถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมด้วย

สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในปีพุทธศักราช 2552 ยังได้สำรวจจำนวนเด็กที่ตกหล่นจากระบบโรงเรียนที่ยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับในเขตพัฒนาพื้นที่พิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 9,805 คน แยกเป็นตกหล่นจากระบบโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3,331 คน ตกหล่นจากระบบโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 185 คน และตกหล่นจากระบบโรงเรียนสังกัดโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม/สถาบันการศึกษาปอเนาะ จำนวน 6,289 คน สำหรับจังหวัดที่มีกลุ่มเด็กที่ยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับสูงสุด คือ 5 อำเภอใน จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย อำเภอจะนะ อำเภอนาทวี อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย และอำเภอสะเดา ซึ่งมีทั้งสิ้นจำนวน 2,632 คน รองลงมา คือ จังหวัดปัตตานี 2,461 คน จังหวัดยะลา 2,408 คน จังหวัดนราธิวาส 1,848 คน ส่วนที่น้อยที่สุด คือ จังหวัดสตูล 456 คน (ศธ.เดินหน้าจัดการศึกษาภาคใต้ มอบ กศน.ตามเก็บเด็กตกหล่นในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ เข้าเรียน ม.ต้นสายสามัญ ,2552)

จากผลสำรวจของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในปีพุทธศักราช 2552 นั้นให้ผลสรุปที่ว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและสถาบันการศึกษาปอเนาะ ทำให้เกิดเด็กตกหล่นมากกว่าโรงเรียนประเภทอื่นๆ และเมื่อสรุปตามพื้นที่พบว่าพื้นที่ 5 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอจะนะ เทพา นาทวี สะบ้าย้อย และสะเดา เป็นพื้นที่ที่มีเด็กตกหล่นมากกว่าพื้นที่อื่นๆ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นภาพรวมของสถานการณ์การออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา (จะนะ เทพา นาทวี สะบ้าย้อย) ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรของงานวิจัยชิ้นนี้ว่าเป็นกลุ่มที่ประสบปัญหาการออกกลางคันมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ยังจัดทำการสำรวจข้อมูลคุณภาพชีวิตของครัวเรือน (จปฐ.) ของประชาชน โดยในปี 2557 นี้ตัวชี้วัดมีทั้งสิ้น 5 หมวด รวมทั้งสิ้น 30 ตัวชี้วัด ในที่นี้ในหมวดที่ 3 ด้านการฝึกฝนการศึกษา (คนไทยมีการศึกษาที่เหมาะสม) มีทั้งสิ้น 5 ตัวชี้วัด ได้แก่

- ตัวชี้วัดที่ 16 เด็กอายุ 3-5 ปีเต็ม ได้รับการเลี้ยงดูเตรียมความพร้อมก่อนวัยเรียน
- ตัวชี้วัดที่ 17 เด็กอายุ 6 -14 ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี
- ตัวชี้วัดที่ 18 เด็กจบชั้น ม.3 ได้เรียนต่อชั้น ม.4 หรือเทียบเท่า

- ตัวชี้วัดที่ 19 เด็กจบการศึกษาบังคับ 9 ปี ที่ไม่ได้เรียนต่อและยังไม่มีงานทำได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพ

- ตัวชี้วัดที่ 20 คนอายุ 15 - 60 ปีเต็ม อ่านเขียนภาษาไทยและคิดเลขอย่างง่ายได้

เมื่อนำข้อมูล จปฐ. ปี 2557 ในตัวชี้วัดเกี่ยวกับการศึกษาทั้ง 5 ตัวชี้วัดดังกล่าว ในพื้นที่เฉพาะ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลาออกมาพิจารณาในระดับตำบล ได้ผลดังตารางที่ 4-8 ซึ่งจากผลดังกล่าวจะเห็นว่าร้อยละของประชากรที่ไม่ผ่านเกณฑ์ในแต่ละตัวชี้วัดของแต่ละพื้นที่มีสัดส่วนที่น้อยมาก หากพิจารณาเฉพาะในตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงสถานการณ์ปัจจุบันของการออกกลางคันหรือเด็กตกหล่นจากระบบการศึกษา ซึ่งหมายถึง ตัวชี้วัดที่ 17 เด็กอายุ 6-14 ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี และตัวชี้วัดที่ 18 เด็กจบชั้น ม.3 ได้เรียนต่อชั้น ม.4 หรือเทียบเท่า นั้นก็พบว่าร้อยละของประชากรที่ไม่ผ่านเกณฑ์อยู่ในสัดส่วนที่น้อยมากในหลายพื้นที่เช่นกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับการสำรวจในปี 2552 ของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่สะท้อนผลว่าในช่วงเวลาดังกล่าว พื้นที่ทั้ง 4 อำเภอนี้ เป็นพื้นที่ที่มีเด็กออกกลางคันสูงที่สุด โดยมีจำนวนเด็กตกหล่น (รวมกับพื้นที่อำเภอสะเดาแล้ว) ประมาณ 2,632 คน แต่ทั้งนี้อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลาเนื่องจากการจัดเก็บในห้วงเวลาที่ต่างกันและบริบทในการจัดเก็บที่แตกต่างกัน

อำเภอ/ตำบล	ร้อยละของประชากรถูกสำรวจที่ไม่ผ่านเกณฑ์				
	ตัวชี้วัด 16	ตัวชี้วัด 17	ตัวชี้วัด 18	ตัวชี้วัด 19	ตัวชี้วัด 20
อำเภอจะนะ					
ตำบลบ้านนา	0.00	0.13	2.26	0.00	0.43
ตำบลป่าชิง	0.00	0.00	0.00	0.00	0.12
ตำบลสะพานไม้แก่น	0.00	0.00	9.09	0.00	0.23
ตำบลสะกอม	0.00	0.11	0.35	0.00	0.87
ตำบลนาหว้า	0.00	0.00	1.89	0.00	0.18
ตำบลนาทับ	0.74	0.33	0.27	33.33	0.32
ตำบลน้ำขาว	0.00	0.53	0.00	0.00	0.00
ตำบลขุนตัดหวาย	0.00	0.00	0.00	0.00	0.25
ตำบลท่าหม่อไพร	0.00	0.00	13.64	25.00	0.76
ตำบลจะโหนด	0.00	0.00	0.00	-	0.00
ตำบลคู	0.00	0.00	9.84	83.33	0.30
ตำบลแค	0.00	0.00	1.26	100.00	0.71
ตำบลคลองเปิยะ	0.69	0.00	15.38	100.00	0.22

ตำบลตลิ่งชัน	0.87	0.09	0.37	0.00	0.45
อำเภอนาทวี					
ตำบลนาทวี	0.00	0.00	0.00	0.00	0.02
ตำบลฉวาง	0.00	0.00	0.00	-	0.00
ตำบลนาหมอศรี	0.00	0.00	0.00	-	0.00
ตำบลคลองทราย	0.00	0.36	2.86	0.00	0.03
ตำบลปลักหนู	0.00	0.00	0.00	-	0.00
ตำบลท่าประดู่	0.00	0.00	0.00	-	0.00
ตำบลสะท้อน	0.00	0.00	0.00	-	0.00
ตำบลทับช้าง	0.00	0.48	4.17	0.00	0.28
ตำบลประกอบ	0.00	0.00	0.84	0.00	0.00
ตำบลคลองขวาง	0.00	0.00	0.00	-	0.00
อำเภอเทพา					
ตำบลเทพา	0.61	0.00	0.00	-	0.65
ตำบลปากบาง	0.00	0.00	0.00	-	0.00
ตำบลเกาะสะบ้า	0.00	0.00	0.00	-	0.21
ตำบลลำไพล	0.91	0.00	0.00	-	0.00
ตำบลท่าม่วง	2.48	1.13	6.34	52.38	1.75
ตำบลวังใหญ่	0.00	0.00	0.00	-	0.00
ตำบลสะกอม	0.00	0.00	0.14	0.00	0.27
อำเภอสะบ้าย้อย					
ตำบลสะบ้าย้อย	0.00	0.00	0.00	-	0.00
ตำบลทุ่งพอ	1.16	0.27	0.62	100.00	0.76
ตำบลเปียน	0.00	0.00	10.69	14.29	1.34
ตำบลบ้านโหนด	0.00	0.00	0.00	-	0.00
ตำบลจะแหน	0.85	0.71	0.00	-	0.15
ตำบลคูหา	0.00	0.17	0.00	-	0.11
ตำบลเขาแดง	0.00	0.00	0.00	-	0.00
ตำบลบาโหย	0.00	0.00	0.00	-	0.00
ตำบลธารคีรี	0.00	0.00	0.00	-	0.61

ตารางที่ 4-8 ผลที่ได้จากการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานในหมวดที่ 3 พื้นที่ อำเภอนะนาหว้า เทพา สะบ้าย้อย

ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชนจังหวัดสงขลา

4.4 สถานการณ์การออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตพัฒนาเฉพาะ กิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา

จากการลงพื้นที่ไปยังโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลายๆโรงเรียนในพื้นที่ที่ศึกษาพบว่า ทุกโรงเรียนให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดี โดยเฉพาะข้อมูลปัญหาอันเกี่ยวกับตัวนักเรียนในประเด็นต่างๆ แต่เนื่องจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามนั้นมีการได้รับเงินอุดหนุนรายหัวตามยอดของเด็กนักเรียนที่มีทั้งหมด โดยในปัจจุบันแต่ละโรงเรียนได้รับการกวาดขันและมีการตรวจสอบอยู่อย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการรายงานยอดนักเรียนให้ตรงสภาพความเป็นจริงจากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ด้วยความต้องการหลีกเลี่ยงการสอบถามในประเด็นเกี่ยวกับยอดของนักเรียนจากทางโรงเรียนซึ่งอาจเป็นประเด็นที่มีความละเอียดอ่อน การลงพื้นที่ในแต่ละโรงเรียนของคณะผู้วิจัยจึงเป็นการลงพื้นที่เพื่อการรับฟังข้อมูลเชิงคุณภาพมากกว่าเชิงปริมาณ โดยเฉพาะในประเด็นปัญหาที่เป็นสาเหตุอันส่งผลให้นักเรียนออกกลางคันเป็นหลัก สำหรับการสำรวจเพื่อทราบภาพรวมของสถานการณ์การออกกลางคันของนักเรียนในเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยจึงลงชุมชนและทำการสำรวจจากชุมชนควบคู่กันไปด้วย

❖ กรณีศึกษาจากหมู่บ้านตัวอย่าง

ชุมชนที่คณะผู้วิจัยเลือกมาในที่นี้เป็นชุมชนในระดับหมู่บ้าน โดยทำการเก็บข้อมูลของเยาวชนมุสลิมในหมู่บ้าน จำนวน 1 หมู่บ้าน โดยถือว่าหมู่บ้านนี้จะสามารถเป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมด เนื่องจากใน 1 หมู่บ้านจะมีประชากรในลักษณะต่างๆที่ครอบคลุมในทุกลักษณะ อีกทั้งการเก็บข้อมูลในลักษณะนี้ คณะผู้วิจัยสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสำรวจได้ง่ายกว่าการเก็บข้อมูลที่กระจายในทุกพื้นที่ ทั้งนี้การเก็บข้อมูลจากหมู่บ้านนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการหาสัดส่วนเชิงปริมาณในประเด็นต่างๆ แต่สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพนั้นคณะผู้วิจัยมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพกระจายในหลายชุมชน หลายพื้นที่ สำหรับชุมชนที่นำมาศึกษาเชิงปริมาณในครั้งนี้ คือ หมู่บ้านบ่อโชน หมู่ที่ 7 ตำบลสะกอม อำเภอนะ จังหัดสงขลา

หมู่บ้านบ่อโชนเป็นหมู่บ้านขนาดกลางที่มีพื้นที่ติดทะเล ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 12 กิโลเมตร ประชากรเกือบทั้งหมดเป็นชาวมุสลิม โดยทั้งหมู่บ้านมีทั้งสิ้น 258 ครัวเรือน มีครัวเรือนที่สมาชิกในครัวเรือนนับถือศาสนาพุทธเพียง 2 ครัวเรือน ไทยพุทธและมุสลิมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีการยอมรับในวัฒนธรรมของกันและกันอย่างไม่มีข้อแบ่งแยก มีโรงเรียนประจำหมู่บ้านคือ โรงเรียนบ้านบ่อโชน ซึ่งมีการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล – ประถมศึกษาปีที่ 6 มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำหมู่บ้าน นอกจากนี้โรงเรียนประจำหมู่บ้านแล้ว ภายในรัศมี 5-7 กิโลเมตรของหมู่บ้านบ่อโชน โดยประมาณแล้วอยู่ในเขตพื้นที่ของ 3 ตำบล คือ ตำบลสะกอม ตำบลตลิ่งชัน ของอำเภอนะ และตำบลสะกอม ของอำเภอเทพา ในพื้นที่ของ 3 ตำบลนี้มีโรงเรียนตั้งอยู่มากมายครอบคลุมการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา

และระดับมัธยมศึกษา และมีทั้งโรงเรียนที่จัดการศึกษาสามัญ ซึ่งมีทั้งสิ้น 14 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านปางาม โรงเรียนบ้านตลิ่งชัน โรงเรียนบ้านนนท์ โรงเรียนบ้านสุเหรา โรงเรียนบ้านเลียบ โรงเรียนบ้านบ่อโชน โรงเรียนบ้านปากบาง โรงเรียนบ้านสะกอม โรงเรียนบ้านม่วงคำ โรงเรียนวัดคงคาสวัสดิ์ โรงเรียนบ้านแซะ โรงเรียนบ้านเขาน้อย โรงเรียนบ้านพรหมภูมิ โรงเรียนบ้านปากบางสะกอม นอกจากนี้ในช่วงรัศมี 5-7 กิโลเมตรดังกล่าวยังมีโรงเรียนที่จัดการศึกษาศาสนาควบคู่สามัญ (โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม) จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนจริยธรรมศึกษามูลนิธิ โรงเรียนเจริญธรรมวิทยา และโรงเรียนธรรมวิทยามูลนิธิสงขลา ถนนภายในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยาง 2 เลน การเดินทางเข้า-ออกจากหมู่บ้านจึงมีความสะดวกพอสมควร โดยมีรถสี่ล้อประกอบหลังคาเป็นรถโดยสารประจำทางด้วยค่าโดยสารราคา 5 – 20 บาท โดยประมาณ ขึ้นอยู่กับระยะทาง

การเก็บข้อมูลในขั้นตอนนี้จากแต่ละครัวเรือนในหมู่บ้านบ่อโชนครั้งนี้ มีจุดประสงค์หลักเพื่อการสำรวจภาพรวมของสถานการณ์การออกกลางคันและปัจจัยเบื้องต้นของกลุ่มเด็กที่ออกกลางคันโดยเน้นผลลัพธ์เชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจึงใช้แบบสอบถามที่มีข้อคำถามไม่นานนักเพื่อลดความคลาดเคลื่อนจากการตอบข้อคำถาม เมื่อได้ข้อมูลครบแล้วจึงตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลอีกครั้งหนึ่งจากผู้ใหญ่บ้านและกลุ่มสตรีในหมู่บ้าน จากการเก็บข้อมูลของทุกครัวเรือนในหมู่บ้านบ่อโชน ทั้ง 258 ครัวเรือนพบว่า ทั้งหมู่บ้านมีเยาวชนที่อายุระหว่าง 5 – 25 ปี จำนวน 367 คน เมื่อจำแนกตามปัจจัยเบื้องต้น ได้ผลดังตาราง 4-9 ซึ่งพบว่าในจำนวนนี้มีผู้ที่ไม่อยู่ในระบบการศึกษาหรือไม่สำเร็จการศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่าจำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 26.4

ปัจจัย	ความถี่	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	191	52.0
ชาย	176	48.0
รวม	367	100.0
การศึกษา		
กำลังศึกษา	270	73.6
ไม่ได้ศึกษา (และยังไม่สำเร็จการศึกษา)	97	26.4
รวม	367	100.0

ตารางที่ 4-9 แสดงข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากเพศหญิงจำนวน 191 คน พบว่ามีจำนวน 152 คน ที่อยู่ในระบบการศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าแล้ว คิดเป็นร้อยละ 79.6 ในขณะที่เพศหญิงอีก 39 คน ไม่อยู่ในระบบการศึกษาและไม่สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 20.4 และจากเพศชายจำนวน 176 คน พบว่ามีจำนวน 118 คน ที่อยู่ในระบบการศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าแล้ว คิดเป็นร้อยละ 67.0 ในขณะที่เพศชายอีก 58 คน ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาและยังไม่สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 33.0 ดังตารางที่ 4-10

การศึกษา	เพศ	
	หญิง	ชาย
ศึกษา	152 (79.6%)	118 (67.0%)
ไม่ได้ศึกษา	39 (20.4%)	58 (33.0%)
รวม	191 (100%)	176 (100%)

ตารางที่ 4-10 : แสดงสัดส่วนการอยู่ในระบบการศึกษาของเพศชายและเพศหญิง

เมื่อศึกษาเฉพาะผู้ที่ยังอยู่ในระบบการศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าแล้วจำนวน 270 คน ในที่นี้มีผู้ที่ไม่ทราบข้อมูลที่แน่ชัดจำนวน 6 คน รวมการวิเคราะห์ทั้งสิ้น 264 พบว่าส่วนใหญ่กำลังศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษาภายในจังหวัดสงขลา และจะเลือกโรงเรียนที่จัดการศึกษาสายสามัญล้วนมากกว่าโรงเรียนประเภทอื่นๆ รองลงมาคือโรงเรียนที่จัดการศึกษาศาสนาคบคู่สามัญ (โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม) ถัดมาคือสถาบันการศึกษาปอเนาะซึ่งเรียนสายศาสนาล้วน การศึกษานอกระบบซึ่งส่วนใหญ่เรียน กศน.ในศูนย์ของหมู่บ้าน และส่วนหนึ่งเรียนสถาบันการศึกษาในต่างประเทศซึ่งมีเพียง 2 ประเทศเท่านั้นคือ ประเทศอินโดนีเซียและประเทศมาเลเซีย ดังตารางที่ 4-11

ปัจจัย	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทของสถานศึกษา		
โรงเรียนทั่วไปในประเทศไทยที่จัดการศึกษาในสายสามัญ	140	53.03
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม	104	39.40
สถาบันการศึกษาในต่างประเทศ	4	1.51
สถาบันการศึกษาปอเนาะ	10	3.79
การศึกษานอกระบบ	6	2.27
รวม	264	100.0

พื้นที่ของสถานศึกษา		
สถานศึกษาในจังหวัดสงขลา	243	92.05
สถานศึกษานอกจังหวัดสงขลา	21	7.95
รวม	264	100.0

ตารางที่ 4-11 : แสดงสัดส่วนของประเภทโรงเรียนที่ผู้อยู่ในระบบการศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาได้เข้าศึกษา

สำหรับผู้ที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาและไม่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า เมื่อวิเคราะห์สัดส่วนจำแนกตามปัจจัยต่างๆ ได้ผลดังตารางที่ 4-12

ปัจจัย	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	39	40.2
ชาย	58	59.8
รวม	97	100.00
ประเภทของโรงเรียนก่อนออกจากระบบการศึกษา		
โรงเรียนทั่วไปในประเทศไทยที่จัดการศึกษาในสายสามัญ	31	32.63
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม	62	65.26
สถาบันการศึกษาในต่างประเทศ	0	0
สถาบันการศึกษาปอเนาะ	0	0
การศึกษานอกระบบ	2	2.11
รวม	95	100.0
พื้นที่ของสถานศึกษาก่อนออกจากระบบการศึกษา		
สถานศึกษาในจังหวัดสงขลา	94	98.95
สถานศึกษานอกจังหวัดสงขลา	1	1.05
รวม	95	100.0
อาชีพหลักของผู้ปกครองของเด็กที่ออกกลางคัน		
รับจ้างทั่วไป	44	45.4
ข้าราชการ	3	3.1
ประมง	41	42.3
ค้าขาย	6	6.2
เกษตรกร	3	3.1
โรงงาน/บริษัท/ลูกจ้าง	0	0.00
รวม	97	100.0

การประกอบอาชีพในปัจจุบันของเด็กที่ออกกลางคัน		
รับจ้างทั่วไป	45	46.4
ข้าราชการ	1	1.0
ประมง	23	23.7
ค้าขาย	4	4.10
เกษตรกรรม	1	1.00
โรงงาน/บริษัท/ลูกจ้าง	7	7.20
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	14	14.4
รวม	97	100.0
ระดับการศึกษาสุดท้ายก่อนออกกลางคัน		
ประถมศึกษาปีที่ 3	2	2.35
ประถมศึกษาปีที่ 5	1	1.18
ประถมศึกษาปีที่ 6	14	16.47
มัธยมศึกษาปีที่ 1	7	8.24
มัธยมศึกษาปีที่ 2	24	28.24
มัธยมศึกษาปีที่ 3	19	22.35
มัธยมศึกษาปีที่ 4	6	7.06
มัธยมศึกษาปีที่ 5	3	3.53
มัธยมศึกษาปีที่ 6	9	10.58
รวม	85	100.00

ตารางที่ 4-12 : แสดงสัดส่วนของเด็กออกกลางคันจำแนกตามปัจจัยต่างๆ

เมื่อพิจารณาปัจจัยทางด้าน “เพศ” และ “ระดับการศึกษาสุดท้ายก่อนออกกลางคัน” แล้วพบว่า สัดส่วนของผู้ออกกลางคันเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นระดับชั้นที่เด็กออกกลางคันมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของหลายบุคคลเช่น ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่งในพื้นที่ซึ่งได้กล่าวว่า “เด็กที่มีปัญหาส่วนใหญ่จะเป็นเด็กผู้ชายมากกว่าหญิง เด็กหญิงไม่ค่อยมีปัญหา และส่วนใหญ่เข้ามา ม.1 ยังไม่ค่อยจะรู้เรื่องอะไรมาเลยยังไม่ค่อยมีปัญหา ส่วนใหญ่เริ่มพวกันไปตาม ม.2 จนถึง ม.3 และถ้าพ้นช่วง ม.ต้นได้ พอถึง ม.ปลายก็จะไม่ค่อยมีปัญหาอะไรมากแล้ว” นอกจากนี้ผู้ใหญ่บ้านแห่งหนึ่งยังไม่กล่าวในทิศทางเดียวกันว่า “หมู่บ้านผมเด็กส่วนใหญ่จบ ป.6 หลังจากนั้นจะติดตอน ม.2 แต่ถ้าจบ ม.ต้น แล้ว ม.ปลายจะไม่ค่อยมีปัญหา” เช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านใกล้เคียงที่ได้กล่าวว่า “หมู่บ้านนี้เด็กผู้หญิงไม่ค่อยมีปัญหา ปีๆนึงเด็กในหมู่บ้านจบปริญญาตรีกันปีละสิบกว่าคน เราก็เฮกันไปงานรับปริญญา แต่เด็กที่จบส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิง” อีกทั้งจากการสัมภาษณ์เด็กที่ออก

กลางคันหรือผู้เกี่ยวข้องกับเด็ก ผู้วิจัยยังพบว่าเด็กหญิงมีแนวโน้มที่ออกด้วยสาเหตุของความจำเป็นทางครอบครัวมากกว่าเพศชาย เมื่อนำสถิติเด็กออกกลางคันมาจำแนกตามเพศและระดับการศึกษาสุดท้ายที่ออก พบว่าถึงแม้ว่าสัดส่วนในภาพรวมของเด็กชายที่ออกกลางคันจะมากกว่าเด็กหญิง แต่สัดส่วนออกกลางคันของเด็กหญิงจะมากกว่าเด็กชายในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพียงระดับเดียว ดังตารางที่ 4-13

ระดับการศึกษาสุดท้ายก่อนออกจาก ระบบการศึกษา	เพศ	
	ชาย	หญิง
ระดับประถมศึกษา		
ประถมศึกษาปีที่ 3	1	1
ประถมศึกษาปีที่ 5	1	0
ประถมศึกษาปีที่ 6	11	3
รวม	13 (76.47%)	4 (23.53%)
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น		
มัธยมศึกษาปีที่ 1	5	2
มัธยมศึกษาปีที่ 2	16	8
มัธยมศึกษาปีที่ 3	13	6
รวม	34 (68%)	16 (32%)
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย		
มัธยมศึกษาปีที่ 4	3	3
มัธยมศึกษาปีที่ 5	0	3
มัธยมศึกษาปีที่ 6	4	5
รวม	7 (38.89%)	11 (61.1%)

ตารางที่ 4-13 : แสดงสัดส่วนของเด็กออกกลางคันจำแนกตามเพศและระดับการศึกษาสุดท้าย

เมื่อพิจารณาสถิติเด็กที่ออกจากระบบการศึกษากลางคันก่อนที่จะสำเร็จการศึกษาจำแนกตามสถานศึกษาสุดท้ายก่อนออกพบว่าส่วนใหญ่ออกจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในปีพุทธศักราช 2552 ที่ได้สำรวจจำนวนเด็กที่ตกหล่นจากระบบโรงเรียนที่ยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับในเขตพัฒนาพื้นที่พิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้มีส่วนหนึ่งของข้อสรุปส่วนหนึ่งว่าจำนวนเด็กตกหล่นจากระบบโรงเรียนสังกัดโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามและสถาบันการศึกษาเอกชนมากกว่าเด็กตกหล่นจากโรงเรียนประเภทอื่นๆ และเมื่อจำแนกตามพื้นที่ของสถานศึกษาพบว่าเด็กออกกลางคันเกือบทั้งหมดศึกษาในสถานศึกษา

ภายในจังหวัดสงขลา ก่อนออกกลางคัน สำหรับในประเด็นเรื่องพื้นที่ของสถานศึกษานั้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากนักเรียนที่ศึกษาไกลบ้านนั้น เมื่อมีปัญหาด้านการเรียน การปรับตัว หรือความเป็นอยู่ด้านต่างๆ ผู้ปกครองมักจะแก้ปัญหาโดยการย้ายนักเรียนออกจากโรงเรียนไกลบ้านดังกล่าวแล้วย้ายมาเรียนโรงเรียนในพื้นที่แทนเพื่อแก้ปัญหาในระดับหนึ่ง เช่น ผู้ปกครองของเด็กออกกลางคันคนหนึ่งที่ได้ให้ข้อมูลว่า “ตอนแรกส่งลูกไปเรียนปอเนาะ (ในที่นี่ผู้พูดหมายถึงโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม) ที่นราธิวาส เพราะโรงเรียนนี้ดี หลายคนบอกว่าดี หลังจากนั้นเริ่มเหลวไหลไม่ยอมเรียน เกเร ถูกเชิญผู้ปกครอง สุดท้ายเลยพาย้ายกลับมาเรียนแถวบ้าน แต่ก็เรียนได้ไม่นานก็ออกอีก สุดท้ายก็ไม่จบ” ในขณะที่นักเรียนที่เรียนในพื้นที่อยู่แล้วเมื่อเกิดปัญหาด้านใดด้านหนึ่ง ผู้ปกครองบางส่วนจะแก้ปัญหาโดยการย้ายโรงเรียนภายในพื้นที่จังหวัด แต่มีบางส่วนที่ผู้ปกครองหรือเด็กคิดว่าถึงย้ายโรงเรียนแล้ว แต่ถ้าเป็นโรงเรียนในพื้นที่ใกล้เคียงกับโรงเรียนเดิมก็จะไม่สามารถหนีพ้นจากสังคมเดิมๆ และข้อมูลข่าวสารภายในพื้นที่เองไหลเวียนกันอย่างทั่วถึง ทำให้บางส่วนเกิดความอับอายหากมีการกระทำความผิดก่อนที่จะย้ายโรงเรียน แต่ในขณะเดียวกันหากย้ายให้บุตรหลานไปเรียนนอกพื้นที่นั้น ผู้ปกครองก็ไม่มี ความไว้วางใจในตัวนักเรียนแล้ว หรือบางส่วนติดปัญหาเรื่องค่าใช้จ่าย สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ปรากฏผลการสำรวจที่ว่านักเรียนที่ออกกลางคันมักไม่ค่อยมาจากสถานศึกษาในพื้นที่จังหวัดนั่นเอง

หากจำแนกนักเรียนที่ออกกลางคันในพื้นที่ที่ศึกษา ออกเป็น 3 กลุ่ม โดยการจำแนกตามระดับชั้น ได้แก่ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถสรุปภาพรวมของสถานการณ์การออกกลางคันได้ดังนี้

➤ ระดับประถมศึกษา

จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า จากจำนวนเด็กออกกลางคันทั้งสิ้น 97 คน มีจำนวน 12 คน ที่ไม่สามารถระบุระดับชั้นสุดท้ายก่อนออกกลางคันได้อย่างแน่ชัด ซึ่งทั้งหมดเกิดจากเด็กกลุ่มนี้ออกกลางคันไปเป็นเวลาหลายปีแล้วและเด็กไปประกอบอาชีพอยู่นอกพื้นที่ โดยเฉพาะอาชีพเกี่ยวกับประมง (เป็นลูกเรือ) ในประเทศมาเลเซีย โดยผู้ปกครองไม่ทราบข้อมูลดังกล่าวอย่างแน่ชัดจึง จึงมีข้อมูลของเด็กที่ออกกลางคันจำนวน 85 คน เท่านั้นที่สามารถนำมาวิเคราะห์ในเชิงปริมาณได้ ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4 -14 พบว่า จากจำนวน 85 คน มีนักเรียนที่ออกกลางคันตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 20 จากจำนวนเด็กที่ออกกลางคันทั้งหมด ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่ออกในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มากที่สุด คือ 14 คน รองลงมาคือระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2 คน และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1 คน โดยนักเรียนที่ออกกลางคันทั้งหมดกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนของรัฐบาลที่จัดการศึกษาสามัญศึกษาภายในพื้นที่ เกือบทั้งหมดศึกษาอยู่ในโรงเรียนประจำหมู่บ้านโดยเฉพาะโรงเรียนบ้านบ่อโชน

จากการสำรวจข้อมูลเชิงคุณภาพเบื้องต้นพบว่านักเรียนที่ออกกลางคันในระดับประถมศึกษามีปัจจัยที่พบบ่อยที่สุดจากกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและครอบครัว สำหรับในด้านเศรษฐกิจนั้นพบว่าเด็กที่ออกกลางคันในระดับนี้เกิดจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจนั้น เป็นเด็กที่ครอบครัวไม่มีอาชีพ และไม่มีรายได้อย่างแท้จริงทำให้เกิดสถานการณ์บีบบังคับให้เด็กต้องออกจากโรงเรียนเพื่อช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ จากการพูดคุยกับผู้ปกครองของเด็กกลุ่มนี้ยังไม่พบการสนับสนุนจากผู้ปกครองในครอบครัวใดที่ต้องการให้เด็กออกจากโรงเรียนในระยะดังกล่าว โดยผู้ปกครองของเด็กกลุ่มนี้ทั้งหมดเห็นความสำคัญของการสำเร็จการศึกษาให้จบในระดับประถมศึกษาเพียงแต่สถานการณ์บังคับเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบข้อมูลที่น่าสนใจคือในระดับประถมศึกษา อัตราการออกกลางคันของเด็กเพศชายมากกว่าเพศหญิงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งสอดคล้องกับการลงพื้นที่ไปสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์โดยพบว่าครอบครัวใดที่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจนั้นโดยมากจะให้เยาวชนที่เป็นเพศชายออกจากการศึกษาก่อนเพศหญิงเพื่อมาใช้แรงงานร่วมกับบิดาในการหาเลี้ยงคนอื่นๆในครอบครัว

➤ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า จากจำนวนเด็กออกกลางคันทั้งสิ้น 97 คน มีจำนวน 12 คน ที่ไม่สามารถระบุระดับชั้นสุดท้ายก่อนออกกลางคันได้อย่างแน่ชัด จึงมีข้อมูลของเด็กที่ออกกลางคันจำนวน 85 คน เท่านั้นที่สามารถนำมาวิเคราะห์ในเชิงปริมาณได้ ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4 –14 พบว่า จากจำนวน 85 คน มีนักเรียนที่ออกกลางคันในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับระดับอื่น โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 50 คน คิดเป็นร้อยละ 58.82 จากจำนวนเด็กที่ออกกลางคันทั้งหมด ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่ออกในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มากที่สุดคือ 24 คน คิดเป็นร้อยละ 28.24

จากการสำรวจข้อมูลเชิงคุณภาพเบื้องต้นพบว่านักเรียนที่ออกกลางคันในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีปัจจัยที่พบบ่อยที่สุดจากกลุ่มตัวอย่างคือ ปัจจัยอันเกี่ยวกับตัวนักเรียนเอง โดยเฉพาะปัญหาการมีว่สุม เกรไม่ยอมเรียน ปัญหาขาดสติ ปัญหามีความสัมพันธ์ฉันท์คู่สาวระหว่างชายหญิงซึ่งยังมิได้แต่งงานตามหลักอิสลามจนนำไปสู่การถูกล่อลวงออกจากโรงเรียน ปัญหาการตั้งครรภ์ ซึ่งปัญหาในลักษณะนี้เกิดขึ้นสอดคล้องกันทั้งในเพศชายและเพศหญิง

➤ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า จากจำนวนเด็กออกกลางคันทั้งสิ้น 97 คน มีจำนวน 12 คน ที่ไม่สามารถระบุระดับชั้นสุดท้ายก่อนออกกลางคันได้อย่างแน่ชัด จึงมีข้อมูลของเด็กที่ออกกลางคันจำนวน 85 คน เท่านั้นที่สามารถนำมาวิเคราะห์ในเชิงปริมาณได้ ผลการ

วิเคราะห์ดังตารางที่ 4 –14 พบว่า จากจำนวน 85 คน มีนักเรียนที่ออกกลางคันในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสิ้นจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 21.18

จากการสำรวจข้อมูลเชิงคุณภาพเบื้องต้นพบว่านักเรียนที่ออกกลางคันในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีปัจจัยที่พบบ่อยที่สุดจากกลุ่มตัวอย่างคือ ปัจจัยอันเกี่ยวกับเศรษฐกิจและวัฒนธรรมการแต่งงานเพิ่มความรับผิดชอบ นอกจากนี้ยังพบข้อมูลที่น่าสนใจคือในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อัตราการออกกลางคันของเด็กเพศหญิงมากกว่าเพศชายอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าส่วนใหญ่ครอบครัวที่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจจะให้เยาวชนเพศชายออกจากการเรียนก่อนหน้าแล้ว นักเรียนเพศชายที่ศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่จึงพบปัญหาด้านเศรษฐกิจไม่มากนัก นอกจากนี้เยาวชนทั้งเพศชายและเพศหญิงที่ศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนั้นมักเป็นผู้ที่ผ่านพ้นการมีปัญหากับความเป็นวัยรุ่น เช่น การมั่วสุม เกล่ ยาเสพติด ชู้สาวอันเกิดจากจากตัวเด็กเองมาแล้ว เยาวชนในวัยนี้จึงประสบปัญหาในลักษณะนี้น้อยเช่นกัน ดังนั้นปัญหาที่พบบ่อยอย่างเห็นได้ชัดและแตกต่างจากระดับการศึกษาอื่นคือ ปัญหาเศรษฐกิจและวัฒนธรรมการแต่งงานเพิ่มความรับผิดชอบนั่นเอง

ระดับการศึกษา	จำนวน
ประถมศึกษา	17 (20%)
มัธยมศึกษาตอนต้น	50 (58.82%)
มัธยมศึกษาตอนปลาย	18 (21.18%)
รวม	85

ตารางที่ 4-14 : แสดงสัดส่วนของเด็กออกกลางคันจำแนกตามระดับการศึกษาสุดท้าย

4.5 เรื่องราวของนักเรียนที่ออกกลางคันในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลาและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหการออกกลางคันจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

จากการเก็บข้อมูลนักเรียนที่ออกกลางคันจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ 4 อำเภอ ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์บุคลากรในโรงเรียนโดยเฉพาะกลุ่มครูประจำชั้น ผู้นำชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มสตรีภายในหมู่บ้าน กลุ่มนักเรียนหรือผู้ปกครองของนักเรียนที่ออกกลางคัน ถึงเรื่องราวของเด็กที่ออกกลางคัน จากการเก็บข้อมูลดังกล่าวสามารถรวบรวมข้อมูลและเรื่องราวของเด็กที่ออกกลางคันได้ 60 เรื่องราว จากเด็กที่ออกกลางคัน และ/หรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็ก และพบว่าเรื่องราวของเด็กที่ออกกลางคันมีรูปแบบที่มีความคล้ายคลึงกันเป็นกลุ่มๆ โดยปัจจัยความเสี่ยงที่ทำให้ให้นักเรียนแต่ละคนตัดสินใจที่จะออกจากระบบการศึกษากลางคันนั้น เกิดจากปัจจัยมากกว่าหนึ่งปัจจัย

เกือบทุกกรณี ก่อนที่จะกล่าวสรุปถึงแต่ละปัจจัย ผู้วิจัยขอสรุปถึงเหตุการณ์หรือสถานการณ์ทั้งหมดก่อนที่จะเกิดการออกกลางคันตามข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้จากกลุ่มผู้ให้ทั้งหมด ดังนี้

❖ ปัญหาการมีสุม เกร ไม่อยากเรียน และติดยาเสพติด

จาก 60 เรื่องราวของเด็ก 60 คน พบว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนนี้ ทั้งผู้ปกครอง สังคมรอบข้างเด็ก รวมทั้งตัวเด็กเองมีความเห็นต่อการออกของเด็กว่าเป็นเพราะ “เกร น้ำกระท่อม และ/หรือยาเสพติดประเภทอื่นๆ” ซึ่งการเกรในที่นี้ความหมายของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่หมายถึงการแต่งรถหรือขับซิ่งรถมอเตอร์ไซด์เที่ยวเล่นแทนการไปโรงเรียน การมีสุมกันในชนากลางป่า นำมาซึ่งการยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด โดยเฉพาะน้ำกระท่อม เนื่องจากเป็นสารเสพติดที่มีราคาถูกกว่าสารเสพติดชนิดอื่น และสามารถหาได้ง่าย ทั้งการซื้อหรือการแอบปลูกกันในพื้นที่ส่วนบุคคลของผู้รู้จัก เด็กกลุ่มนี้จะถูกสิ่งต่างๆชักนำ จนมีความรู้สึกว่าการตื่นตอนเช้าเพื่อแต่งตัวเตรียมตัวไปโรงเรียนเป็นเรื่องที่น่าเบื่อ การอยู่ในโรงเรียนที่มีกฎระเบียบเป็นเรื่องที่น่าเบื่อ เช่น ในครอบครัวหนึ่ง ผู้ปกครองมีอาชีพประมง ฐานะปานกลางและมีความสามารถที่จะส่งบุตรเรียนในโรงเรียนในพื้นที่ได้ มีบุตร 3 คน โดยคนโตและคนกลางเป็นเพศชาย อายุ 17 และ 14 ปี ตามลำดับ ส่วนคนสุดท้องเป็นเพศหญิง อายุ 7 ปี บุตรชายทั้ง 2 คนของครอบครัวนี้ออกกลางคันในขณะที่คนโตศึกษาอยู่ชั้น ม.3 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและคนกลางอยู่ชั้น ป.6 จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานประจำหมู่บ้าน ปัจจุบันคนโตมีอาชีพรับจ้างทั่วไป แต่คนกลางยังไม่มีการประกอบอาชีพใดๆ สำหรับบุตรทั้ง 2 คนในสายตาของผู้ปกครองและคนในชุมชน ให้เหตุผลไปในทิศทางเดียวกันว่า “เกร” “ขี้เกียจเรียน” สอดคล้องกับเรื่องราวของเด็กอีกหลายคนที่ตัวเด็กเองและครอบครัวให้เหตุผลในทำนองนี้ เช่น

“จบ ม.2 จากปอเนาะ (ในที่นี้ผู้พูดหมายถึงโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม) ก็ออก มันเกร ติดน้ำกระท่อม ตอนนี้ออกอวนอยู่ทะเลบ้านเรา” (เรื่องราวของเพศชาย อายุ 17 ปี)

“ไม่ทันจบ ม.1 มันก็ออก พ่อแม่ก็ไม่ลำบาก แต่มันอยากออก ร้าย ตอนนี้นำส่งไปอยู่กับญาติที่ภูเก็ต ทำงานกับฝรั่ง” (เรื่องราวของเพศชาย อายุ 15 ปี)

“ตอนสมัยเรียน มันเกร พ่อเลยให้ออกตอนอยู่ ม.3 แล้วมาทำงานออกอวนกับพ่อ” (เรื่องราวของเพศชาย อายุ 18 ปี)

“เด็กมันเกร ไม่ยอมไปเรียน ตั้งแต่ชั้น ม.2 ติดแฟน ตอนนี้อย่างติดแฟน แฟนติดกระท่อมหรือเปล่า ก็ไม่รู้ แต่ยังไม่แต่งงานกัน งานการก็ไม่ทำ” (เรื่องราวของเพศหญิง อายุ 14 ปี)

“ที่บ้านเรามีเงินนะ ส่งได้ แต่เสียต๋ายลูกติดกระท่อม ตอนนี้ได้เมียแล้วแต่ยังไม่มิลูก เราเลยให้ลูกออกมาขายหัวหอมที่ตลาดนัด เผื่อไว้เลี้ยงดูครอบครัวตัวเอง” (เรื่องราวของเพศชาย อายุ 22 ปี)

“เด็กคนนี้เป็นลูกเฒ่าแถมรับซื้อปู ชื้อกุ้ง จากชาวบ้าน ฐานะรวยเลย แต่ดันติดกระท่อม ตอนนี่ยังไม่ได้ทำอะไร ออกตั้งแต่ตอนอยู่ ม.ต้น” (เรื่องราวของเพศชาย อายุ 16 ปี)

“กับลูกนะ เราให้เบี้ย (ในที่นี้ผู้พูดหมายถึงเงิน) อยากจะให้ตลอด ให้เบี้ยเท่าไรมันก็ไม่ยอมไป ไม่อยากเรียน เกเร ตอนนี่ยะให้ไปออกเรืออยู่ที่มาเลย์” (เรื่องราวของเพศชาย อายุ 24 ปี)

“บ้านเรามีลูกสาว 2 คน พอมีกินนะ ไม่ลำบาก แต่ออกหมด อยากออกเองทั้งคู่ ตอนนี่ยะทำอวนปู” (เรื่องราวของสองพี่น้อง เพศหญิง อายุ 21 และ 23 ปี)

“ไม่มีเหตุผลเลย มันติดกระท่อม...” (เรื่องราวของเพศชาย อายุ 19 ปี)

“ลูกชายเรา 3 คน ออกหมด ออกตอน ม.3 คนนึง ม.2 คนนึง ป.6 คนนึง สาเหตุน่าจะคล้ายๆกัน มันเกเร ติดกระท่อมหรือเปล่าไม่รู้” (เรื่องราวของสามพี่น้อง เพศชาย อายุ 23, 19 และ 17 ปี ตามลำดับ)

“เด็กคนนี้พ่อเป็นถึงสมาชิก อบต. บ้านมีฐานะดี แต่ไม่ยอมเรียนเอง ออกตอน ม.4 ว่างอยู่ช่วงนึง แต่หลังๆเริ่มโตเริ่มคิดได้ ตอนนี่ยะไปทำงานอยู่ที่ภูเก็ต” (เรื่องราวของเพศชาย อายุ 23 ปี)

“พ่อเป็นผู้ใหญ่บ้าน เค้ายากให้เรียน ไม่ยอมเรียน ออกจากปอเนาะ (ในที่นี้ผู้พูดหมายถึงโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม) ตอน ม.3 ตอนนี่ยะไปทำงานที่ภูเก็ต” (เรื่องราวของเพศชาย อายุ 21 ปี)

ภาพที่ 4-10 ตัวอย่างของ “ชนา” ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่นัดหมายของวัยรุ่นบางส่วนในหมู่บ้าน

สำหรับสาเหตุอันเกี่ยวกับตัวเด็กนักเรียนเองนั้น โดยเฉพาะเกี่ยวกับการเกเร มั่วสุม เสพสารเสพติด เป็นสาเหตุที่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นส่วนใหญ่ ทั้งตัวเด็กเอง บุคคลที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน หรือแม้แต่จากทางโรงเรียน โดยถูกสะท้อนออกมาจากความคิดเห็นเหล่านี้

“ในหมู่บ้านเรา ไม่มีหรอกพวกที่ไปเรียนไม่ได้ติดปัญหานั้นนั่น ส่วนใหญ่ปัญหาคือเด็กมันไม่
อยากเรียนเองทั้งนั้น ยิ่งเดี๋ยวนี้โรงเรียนเยอะ ยิ่งปอเนาะ (ในที่นี้ผู้พูดหมายถึงโรงเรียนเอกชนสอน
ศาสนาอิสลาม) นี่เค้าแย่งเด็กกันจะตาย” ชาวบ้านในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง

“สมัยเรา ตอนนั้นพ่อเป็นไต่ชะครู แต่โรงเรียนปอเนาะ (ในที่นี้ผู้พูดหมายถึงโรงเรียนเอกชนสอน
ศาสนาอิสลาม) ยังไม่มี พ่อแม่เลยส่งให้เรียนโรงเรียนบ้านนา (โรงเรียนรัฐบาลประจำอำเภอ) เรียน
จนถึง ป.7 ไปเรียนในวัด มีเพื่อนเป็นสามเณร มีเพื่อนสูบบุหรี่ กินเหล้า แต่เราไม่ แสดงว่าเด็กสมัย
นี้ที่มีปัญหา หลักๆคืออยู่ที่ตัวเด็ก” (เจ้าของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง)

“เมื่อก่อนโรงเรียนใกล้ๆละแวกนี้มีแค่ ป.4 เด็กก็จบ ป.4 พอโรงเรียนขยายโอกาสเข้ามา ก็มีเด็ก
จบ ม.6 แล้วไปต่อ ป.ตรี ได้ คำถามคือแล้วเด็กที่เหลืทำไมไม่จบ” (ประชาชนในหมู่บ้านแห่ง
หนึ่ง)

“จริงๆ แล้วบ้านเรามีก้อนเกี่ยวกับการศึกษา 3 ก้อนใหญ่ๆ คือ ในระบบ นอกระบบ ศาสนา แต่ไม่เข้าใจทำไมมีตั้ง 3 ก้อนแล้วยังดึงเด็กบางส่วนไม่ได้ ดึงลูกหลานเราให้จบไม่ได้ตั้งมากมาย”
(เจ้าของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง)

“จากที่เห็นแล้วแต่ละรัฐบาลก็ทุ่มสุดกำลังแล้วที่จะให้เด็กเรียน แล้วก็เห็นแล้วว่ามีเด็กเกินครึ่งเป็นไปได้ตามที่หวัง แสดงว่าที่เค้าทำไปมันก็โอเคแล้ว แต่ตัวเด็กบางส่วนเองต่างหากที่ไม่อยากจะเอาอะไรเลย” (ชาวบ้านในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง)

ในบางโรงเรียนได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดที่เฝ้าระวังการเฝ้าระวังในเด็กบางกลุ่ม ในขณะที่ทางโรงเรียนจะมีกฎเกณฑ์และบทลงโทษเกี่ยวกับเรื่องนี้แล้วก็ตาม เช่น

“ที่โรงเรียนเรามีความพยายามจะลดปัญหายาเสพติดในโรงเรียน เรามีอาคารคุมประพฤติเพื่อคุมความประพฤติของเด็กที่จับได้ว่ามีปัญหายาเสพติด ที่ฝ่ายปกครองของโรงเรียนจัดทำขึ้นมา อาคารนี้อยู่หน้าบ้านผู้อำนวยการโรงเรียนเลย (บ้านผู้อำนวยการโรงเรียนอยู่ในรั้วของโรงเรียน) เพื่อให้ ผอ. ดูแลเองอย่างใกล้ชิด มีอยู่ครั้งหนึ่งจับได้ว่าเด็กผู้ชาย 5-6 คนมีปัญหายาเสพติด เลยให้ทั้งหมดใช้ชีวิตอยู่ในอาคารคุมประพฤติ แต่ในนั้นมีเด็กคนหนึ่งมีแรงที่สุด พยายามหาอุปกรณ์ในอาคารคุมประพฤติมาเสพยา สุดท้ายจับได้ว่าเอาไม้กวาดในอาคารคุมประพฤติมาดัดแปลงเป็นปล้องกัญชาให้ตัวเองและเพื่อนๆสูบ เด็กคนนี้สุดท้ายเราปล่อย เพราะไม่อย่างนั้นจะดึงเพื่อนคนอื่นๆคนอื่นที่เหลือให้หนักมากขึ้น” (ผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง)

สำหรับปัจจัยอันเกี่ยวกับการมั่วสุม เกรง ไม่อยากเรียน และยาเสพติดนั้น มีผู้เกี่ยวข้องให้ข้อเสนอแนะในมุมมองต่างๆเพื่อการแก้ไขปัญหาหลากหลายมุมมอง เช่น

“ตอนนี้มีปอเนาะบำบัดสารเสพติดอยู่ที่เกาะแลหนัง อำเภเทพา และ อำเภโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ซึ่งบำบัดโดยใช้ศาสนาบำบัด ซึ่งตอนนี้ทางศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้ (ศอบต.) และทหารเข้ามาดูแลอยู่ คิดว่าถ้าตรงนี้มีการทำงานจริงจังและสำเร็จจริงจะช่วยเด็กติดยาในโรงเรียนศาสนาได้อีกเยอะ” (ชาวบ้านในอำเภเทพา)

สำหรับปอเนาะบำบัดสารเสพติดโดยใช้ศาสนาบำบัด ดังที่ชาวบ้านในอำเภเทพาได้กล่าวถึงนั้น หมายความว่า “ปอเนาะญาลันนันบารู” เป็นโครงการจากความร่วมมือของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค 9 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม และสถาบันธัญญารักษ์ ผู้นำชุมชนและภาคประชาชนในพื้นที่ ซึ่งคำว่า “ญาลันนันบารู” นั้นเป็นภาษามลายูที่มีความหมายว่า “ทางสายใหม่” โดยปอเนาะญาลันนันบารูนี้นี้มีจุดมุ่งหมายไปที่เด็กและเยาวชนที่พลั้งพลาดหรือมีความเสี่ยงที่จะพลั้งพลาดไปยุ่งเกี่ยวกับ

ยาเสพติด “ให้มีความศรัทธาต่อศาสนาของตนเอง รักแม่และพ่อที่สุด และเกลียดยาเสพติดที่สุด” โดยเยาวชนที่เข้ามาอยู่ในปอเนาะญาลันนันบารูนี้จะเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในปอเนาะ ซึ่งถูกสร้างอยู่บนเกาะปากแม่น้ำของหมู่บ้านเกาะแลหนัง ตำบลปากบาง อำเภอยะหา จังหวัดสงขลา ซึ่งมีระยะทางไม่ไกลจากชายฝั่งมากนัก แต่ในการเดินทางนั้นต้องเดินทางด้วยเรือเท่านั้น การใช้ชีวิตในปอเนาะเป็นลักษณะของการให้ผู้รู้ศาสนาอิสลามหรือที่เรียกกันว่า “บาบอ” เข้ามาอบรมสั่งสอนนำศรัทธาแห่งศาสนามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ รวมไปถึงการจัดวางกิจวัตรประจำวันให้มีความเคร่งครัดเพื่อให้จิตใจมุ่งสู่การดำเนินชีวิตทางบวก ห่างไกลจากยาเสพติดเพื่อเตรียมความพร้อมในการกลับสู่สังคมปกติ

ภาพที่ 4-11 : แสดงการใช้ชีวิตในปอเนาะญาลันนันบารู 1
(ภาพจากเว็บไซต์กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า)

ภาพที่ 4-12 : แสดงการใช้ชีวิตในปอเนาะญาลันนันบาร์ 2
(ภาพจากเว็บไซต์กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า)

“เด็กดี เด็กเกเร ถ้าจะแก้ปัญหามันต้องแก้ในระดับหมู่บ้าน มันจะไม่กว้างไป ให้หมู่บ้านจัดการตัวเอง แต่ต้องจริงจังนะ ไม่งั้นทำไม่ได้ แต่หมู่บ้านก็จะมีกลุ่มเด็กดีอยู่เป็นกลุ่มๆ เรียกว่าสามารถระบุชื่อได้เลยว่าใครบ้าง ถ้าจะแก้ไขต้องเรียกเด็กพวกนี้มาคุยกัน อาทิตย์ สองอาทิตย์ต่อครั้งหนึ่ง หรืออย่างน้อยที่สุดก็ต้องเดือนละครั้ง” (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแห่งหนึ่ง)

“เรื่องมั่วสุม เกเร อะไรจำพวกนี้ส่วนใหญ่เป็นเพราะเด็กมันว่าง มีหมู่บ้านเกาะทากในอำเภอจะนะจัดกีฬาฟุตบอลเยาวชนระดับหมู่บ้าน หมู่บ้านต่างๆ ส่งทีมฟุตบอลมาแข่งเยอะทั้งในอำเภอจะนะและอำเภออื่น มีการเข้าแคมป์เก็บตัวนักกีฬา คิดว่าลดปัญหายาเสพติดได้ดีมาก ดึงเด็กออกจากยาเสพติดได้จริงๆ การแข่งขันมีในช่วงกลางคืนเกือบทุกคืนของทั้งเดือน มีพิธีเปิด พิธีปิด มีเงินอัดฉีดและเงินรางวัลพอที่จะดึงดูดให้แต่ละหมู่บ้านเข้าร่วมได้ เด็กเลยเข้าร่วมกันมาก แข่งขันกันจริงจัง ช่วงเข้าแคมป์ เด็กไม่กล้าเล่นยา เพราะใครถูกจับได้ก็จะถูกคัดออก” (ชาวบ้านในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง)

ภาพที่ 4-13 : โครงการช่วยน้องด้านยาเสพติดของหมู่บ้านเกาะทาก อำเภोजะนะ (1)

ภาพที่ 4-14 : โครงการช่วยน้องด้านยาเสพติดของหมู่บ้านเกาะทาก อำเภोजะนะ (2)

ภาพที่ 4-15 : โครงการช่วยน้องด้านยาเสพติดของหมู่บ้านเกาะทาก อำเภोजะนะ (3)

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดิ่งเด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับการเกร มั่วสุม ไม่อยากเรียน และยาเสพติด เพื่อให้เด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา

“ตัวผมมีลูก 2 คน เรียนแค่คนเดียว อีกคนเกรไม่ยอมเรียน ปัจจัยทางเศรษฐกิจไม่มีผลเลย ลูกสองคนผมส่งได้ ผมเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จบแค่ ป.6 ตอนแรกไม่รู้ทำยังไงให้ลูกอีกคนมาเรียนหนังสือ หลังจากนั้นก็คิดว่าต้องทำให้เป็นตัวอย่าง ตอนนี้เลยมาเรียน กศน. ให้ลูกดู ปีนักษาก็จบแล้ว เพื่อให้ลูกกลับเข้ามาเรียนตาม ไม่คิดว่าต้องอายเด็ก และคิดว่า กศน. จัดการเรียนรวมกันแบบนี้ดีแล้วไม่ต้องแยกเรียนผู้ใหญ่กับเด็ก ” (ผู้ปกครองเด็กโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง)

“คิดว่า กศน. จะช่วยได้ ครั้งหนึ่งเจ้าหน้าที่ กศน.เข้าไปหมู่บ้าน เด็กๆที่ออกกลางคันไปแล้วจึงเกิดแรงจูงใจที่จะกลับเข้ามาศึกษา ดิ่งเด็กไปได้ในระดับหนึ่ง แต่ กศน.ต้องทำจริงจังทุกพื้นที่และสม่ำเสมอ และที่สำคัญเลยคือต้องมีการแนะแนว หน่วยงานไหนก็ได้ แต่ต้องให้เด็กและผู้ปกครองมีความรู้พื้นฐานพอที่จะตอบตัวเองให้ได้ว่า จบแล้วไปไหนต่อ จบแล้วได้อะไร อันนี้สำคัญมาก ” (ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านหนึ่งในอำเภोजะนะ)

“การจะให้ กศน. เข้าไปดิ่งเด็กทุกพื้นที่ตลอดเวลา คิดว่า กศน.ทำแค่หน่วยงานเดียวไม่ได้ สำคัญที่สุดคือในระดับหมู่บ้านที่ผู้นำชุมชนต้องพูดคุยกับคนในชุมชน ต้องรณรงค์ ให้ข้อมูล ช่วยประชาสัมพันธ์ ดึงดูดให้เด็กใน

ชุมชนมีแรงจูงใจที่จะกลับเข้ามาศึกษา เด็กตัดสินใจเข้ามาแล้วที่เหลือก็เป็นหน้าที่ของ กคน. เป็นหลัก” (ครู กคน. แห่งหนึ่งในพื้นที่ศึกษา)

❖ ผู้ปกครองเสนอทางเลือกและนำไปสู่การเป็นผู้ใช้แรงงานก่อนวัยอันควร

แต่ปัญหาที่ทำให้เด็กออกกลางคันนั้น หากโทษทุกอย่างไปยังตัวเด็กทั้งหมด คงจะไม่ถูกนัก เนื่องจากชีวิตของวัยเด็กนั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่ จากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์เชิงลึกของเด็กที่ออกกลางคันทั้ง 60 คน พบว่า ถึงแม้ว่าส่วนหนึ่งที่เด็กออกจากระบบการศึกษากลางคันเพราะใจเด็กไม่อยากจะเรียนแล้วนั้น การคล้อยตามของผู้ใหญ่ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การออกกลางคันของเด็กเป็นไปอย่างสมบูรณ์ด้วย สิ่งเหล่านี้ถูกสะท้อนออกมาจากคำให้สัมภาษณ์จากหลายฝ่าย เช่น

“ตอนนั้น ม.2 ผมไม่อยากเรียน ทะเลาะกับเพื่อน แม่เลยบอกว่าฉันเลือกมา ถ้าไม่อยากเรียน ก็ต้องทำงาน เลยเลือกทำงานดีกว่าเพราะไม่อยากเรียน” เรื่องราวของเพศชาย อายุ 17 ปี

“ตอนนั้นเราเรียนอยู่ ม.5 แม่ทำงานเป็นแม่บ้านอยู่ในโรงงาน แล้วประมวลที่ขายของในโรงงานได้ แม่เลยถามว่าเราอยากมาขายมัย เราเลยออกมาขายของดีกว่า ตอนนี้มีครอบครัว ได้ลูกแล้ว อายุ 3 เดือน” (เรื่องราวของเพศหญิง อายุ 20 ปี)

“บ้านเรามีเรือ 4 ลำ แต่ไม่มีคนออก พ่อมันออกคนเดียว เห็นลูกมันไม่อยากเรียน เลยให้มันออกจากเรียนมาออกเรือ ออกตอน ม.3 คนนึง ม.6 คนนึง” (เรื่องราวของสองพี่น้อง เพศชายอายุ 25 ปี เพศหญิง อายุ 22 ปี)

“ลูกเรามีปัญหาเลยจะย้ายโรงเรียน แต่ติดต่อกับโรงเรียนแล้วโรงเรียนยุ่งยากเหมือนไม่อยากให้ใบเกรดมา จะให้ซ้ำชั้นมันก็ไม่เอา อายุเพื่อน เลยออกมาเลย ไม่ได้ไปต่อที่ไหน” (เรื่องราวของเพศชาย 18 ปี)

ภาพที่ 4-16 การเข้ามามีส่วนร่วมของเยาวชนในการประกอบอาชีพกับผู้ปกครอง (1)

ภาพที่ 4-17 การเข้ามามีส่วนร่วมของเยาวชนในการประกอบอาชีพกับผู้ปกครอง (2)

ภาพที่ 4-18 การเข้ามามีส่วนร่วมของเยาวชนในการประกอบอาชีพกับผู้ปกครอง (3)

❖ สถานการณ์ทางครอบครัวและเศรษฐกิจบังคับ

แต่ในขณะเดียวกันสำหรับเด็กบางคน ความไม่เอื้ออำนวยในประเด็นต่างๆทำให้การใช้ชีวิตในวัยเรียนของเด็กไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างเป็นปกติสุข เด็กกลุ่มนี้จึงสามารถเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มที่ขาดโอกาสทางการศึกษาอย่างแท้จริง

“เด็กคนนี้นายเค้าเป็นโรคประสาท อยู่ที่นครศรีฯ ถูกล่อลวงไปขาย ตอนนี้อยู่ตายไปแล้ว แม่เค้าตอนแรกก็ปกติ พอคลอดลูกคนแรกเสร็จก็เป็นบ้า (โรคประสาท) เลย บ้านนี้ลำบากมาก ตอนเด็กๆ ลูกหิวขนม แม่มันให้กินขนมที่ฝานบ้าน ด้วยความที่ไม่มีเงิน แต่มีลูกเยอะ มีตั้ง 4 คน สุดท้ายยอมมาทำหมันให้เลยหยุดแค่ 4 คน พ่อต้องเป็นคนทำงานดูแลลูกเองทั้งหมด แต่ลูกๆก็ขี้โกง เรียนได้จนจบ ม.3 ตั้ง 3 คน อีกคนนึง จบแค่ ป.3 ไม่มีเงินต่อ ตอนนี้อยู่ที่ครอบครัวนี้สบายขึ้นหน่อยเพราะลูกๆออกมาทำงานกันหมดแล้ว รับจ้างบ้าง ทำโรงงานบ้าง”เรื่องราวของครอบครัวหนึ่ง ลูก 4 คน อายุ 25 (ชาย) , 23 (ชาย) , 21 (หญิง) และ 19 (หญิง) ปีตามลำดับ

“ครอบครัวนี้ที่จะอยู่ยังไม่มี ลำบาก อาศัยอยู่ดินหลวง ไปเรียนแรกๆ รอง ผอ.รู้เรื่องว่าเด็กลำบาก แล้วเมียแยกขายน้ำอยู่อีกโรงเรียนนึง รองผู้อำนวยการโรงเรียนเลยพาเด็กไปอยู่ที่บ้านแกเลย แล้วจะ

ออกค่าใช้จ่ายให้ทุกอย่าง แต่ให้ไปช่วยเมียแกทำน้ำขายไปด้วย เรียนไปด้วย แต่สุดท้าย อย่างว่านะ อยู่บ้านคนอื่น เด็กมันอึดอัด เลยออกมา ตอน ม.2 แล้วก็ไม่ได้เรียนต่อเลย ” (เรื่องราวของฮาฟิซะ เพศหญิง อายุ 23 ปี)

“พ่อแม่เด็กแยกทางกันต่างคนต่างไปแต่งงานใหม่ตอนเด็กอยู่ ม.2 ปลายๆ เด็กเลยต้องอยู่กับน้ำ โดยน้ำก็บยายช่วยกันส่งเสีย แต่น้ำก็มีลูกด้วย ซึ่งลูกน้ำคนนั้นก็เรียนอยู่ที่โรงเรียนเรา หลังๆเด็กเริ่มมีปัญหามาโรงเรียนเลยเชิญน้ำมาคุยที่โรงเรียน แต่น้ำบอกว่าไม่มีเวลาเลยใช้การโทรคุยกัน สุดท้ายเด็กก็หายไปเลย โทรไปหาน้ำ น้ำบอกว่าเด็กไม่พร้อมที่จะมาเรียน ” (เรื่องราวของเพศชาย อายุ 16 ปี)

“ตอนเด็กอยู่ ม.3 พ่อแม่เค้าเลิกกัน พ่อเอาเด็กไปอยู่ด้วยที่พัทลุง ตอนแรกครูดัดต่อไปตอนหายไปแล้วๆ พ่อบอกว่าจะมาทำเรื่องลาออกเอาใบเกรดไปสมัครเรียนที่พัทลุง แต่ตอนนี้ผ่านมานานแล้วยังไม่มาเอาใบเกรดดูในระบบชื่อเด็กก็ยังไม่ปรากฏอยู่ที่โรงเรียนอื่น เด็กคงไม่ได้เรียนต่อ ” (เรื่องราวของเพศชาย อายุ 16)

“เด็กคนนี้พอจบ ป.6 พ่อแม่แยกทางกัน พ่อพาเด็กไปด้วย ตอนนั้นก็ยังไม่เรียนต่อ ตอนนี้ออกเรือทะเลแถวบ้านเรา ” (เรื่องราวของเพศชาย อายุ 14 ปี)

“พอพ่อเค้าไปได้เมียอื่น เราก็ไม่รู้จะทำอะไรกัน มีลูกชายคนโต ตอนนั้น จบ ป.6 พอตี เลยให้ลูกชายคนโตหยุดเรียน ออกเรือช่วยหาเงินดูแลน้องๆอีกสองคน ที่เรียนอยู่ทั้งคู่ ” (เรื่องราวของเพศชาย อายุ 17 ปี)

ใน 60 กรณีของเด็กที่ออกกลางคันจำนวน 60 คน พบว่าเด็กที่ออกกลางคันด้วยสถานการณ์ทางครอบครัวและเศรษฐกิจบังคับมี 6 กรณีเท่านั้น แต่ที่น่าสนใจคือเรื่องราวของเด็กที่ถูกบีบคั้นด้วยสถานการณ์ทางครอบครัวและเศรษฐกิจบังคับนั้นมีบางกรณี ที่เด็กส่วนนั้นสามารถการเรียนจนจบในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า เช่น

“มีเด็กคนนึง พ่อเค้าแปลกๆ เหมือนมีโรคประสาทนิดๆ แม่รับจ้างปลดปูเป็นวันๆไป ยากจน แต่มีลูกติดๆกัน 5 คน ลูกสาวเค้าคนโตพยายามเรียน พวกน้ำๆช่วยๆกันออกค่าเรียน เรียนพอเนาะ (ในที่นี้ผู้พูดหมายความว่าถึงโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม) แถวบ้านเรานี้แหละ เคยออกกลางคันมาแล้วรอบนึง เรียนต่อไม่ไหว ไม่มีเงิน แต่สุดท้าย พวกน้ำๆเค้าช่วยๆกันดันจนจบได้ จบ ม.6 แล้ว ตอนนีทำงานโรงงานไปด้วย เรียน มสธ.ไปด้วย แล้วช่วยส่งน้องๆ แต่น้ำแปลกที่น้องจากเค้าทั้ง 2 คน (คนที่ 2 และ 3) ออกกันตั้งแต่อยู่ ม.1 แต่เหลือน้องอีกสองคน อายุ 11 กับ 5 ปี ก็เรียนอยู่โรงเรียนในหมู่บ้านนี้แหละ พี่สาวคนโตเค้าก็ช่วยส่งน้อง ” (เรื่องราวของครอบครัวหนึ่งในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง)

“เด็กหญิงอีกคนหนึ่งย้ายมาจากอำเภอรัตถุมิ มีปัญหาครอบครัว พ่อแม่แยกทางกัน เด็กมาอยู่กับย่า เข้ามาแรกๆเด็กไปติดต่อโรงอาหารเพื่อขอทำงานแลกค่าข้าวกลางวัน พอผู้บริหารโรงเรียนรู้เลยเรียก

เด็กมาสอบถาม ให้เด็กช่วยทำความสะอาด ตอนนี่เด็กอยู่ ม.6 แล้วใกล้จบแล้ว เรียนเก่ง เป็นพิธีกรโรงเรียน” (เรื่องราวของเด็กคนหนึ่ง ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง)

“หนูมี 8 คนพี่น้อง เป็นคนที่ 3 จบ ป.6 ที่อำเภอเบตง (จังหวัดยะลา) แล้วมาต่อโรงเรียนนี้ (โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอจะนะ) ตอนอยู่ ม.2 แม่คลอดลูกติดๆกัน พอ ม.3 เทอม 1 สงสารแม่เลยขอออกมาเลี้ยงน้องที่เพิ่งคลอด พ่อแม่ตัดยางแต่ก็ไม่ได้ช่วยอะไร ตอนนั้นมีเงินอยู่ประมาณ 5,000 บาท ก็พยายามหารายได้โดยลองรับซื้อ-ขายน้ำยาง สองอาทิตย์แรกขาดทุน หลังจากนั้นก็ได้กำไรวันละ 500 - 1,000 บาท เงินที่ได้ตอนนั้นให้พ่อแม่หมด หลังจากนั้นนำชวนไปเป็นแม่ครัวร้านอาหารที่อำเภอเบตงซึ่งรายได้ดีกว่า เลยให้น้องทำต่อ ที่ไปเป็นแม่ครัวได้เงินประมาณ 7,000-8,000/สองสัปดาห์ เก็บไว้เองครึ่งหนึ่ง ส่งให้พ่อแม่ที่จะนะอีกครึ่งหนึ่ง ทุกวันนี้เรียน กศน. 4 ปี จะจบปีหน้าแล้ว จะหาช่องทางเรียนต่อเกี่ยวกับสาธารณสุข มีเวลาอ่านหนังสือบ้างเพราะร้านเปิด 11.00 - 22.00 น. ก็จะตื่นมาละหมาดซุบฮิ (ช่วงเช้ามีด) แล้วอ่านหนังสือต่อเลย เพราะกลัวไม่เก่งเท่าเด็กที่เรียนปกติไม่ใช่ กศน.แบบเรา” (นักเรียน กศน. อดีตนักเรียนออกกลางคันโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม)

และในขณะเดียวกันยังพบว่ามีเด็กอีกส่วนหนึ่งที่อาจยังไม่ถูกนับว่าเป็นเด็กที่ออกกลางคัน แต่กำลังเผชิญกับสถานการณ์ในลักษณะนี้อีกบางส่วนที่ยังคงอยู่ในระบบการศึกษา ซึ่งทั้งนี้หากยังไม่มีการเข้าไปช่วยดูแล เด็กกลุ่มนี้อาจเป็นเด็กที่ออกกลางคันในอนาคต เช่น

“เด็กโรงเรียนเราคู่หนึ่ง มีสองคนพี่น้อง พาไข่ต้มมากินทุกวัน บางวันก็มีราดน้ำแกงมาบ้าง แต่มีเฉพาะน้ำแกงนะ พอโรงเรียนรู้จักทำตู้บริจาค ให้ครูกับนักเรียนร่วมกันบริจาค และให้ของกับเด็กเป็นอาทิตย์ๆไป เช่น ข้าวสาร ปลากระป๋อง แต่หลังๆเห็นเรื่องนี้ซาลงไป เจียบไปเลย ตอนนี่เด็กก็ยังเรียนอยู่นะ” (เรื่องราวของเด็กหญิงสองพี่น้อง โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง)

“เด็กลำบากในโรงเรียนเรากี่มี เรามีอาหารกลางวันให้ฟรีแต่ต้องแยกไปกินที่ฝั่งประถม หลังๆไม่เห็นไปกิน น่าจะอายเพื่อนอายน้องเลยไม่ไปกิน แต่ตอนนี่ก็ยังเรียนอยู่นะ ถ้าจะแก้ปัญหาตรงนี้คิดว่าต้องช่วยเป็นเงินสด โดยเฉพาะค่ารถทุกวันละ 20 บาท และค่าอาหารกลางวันทุกวันละ 20-40 บาท ก็น่าจะพอช่วยแก้ปัญหาให้เด็กได้” (ครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง)

❖ ทะเลาะวิวาทแล้วขาดพวก

นอกจากนี้แล้ว จากใน 60 เรื่องราว พบว่า มี 2 เรื่องราวที่มีที่มามาจากการทะเลาะวิวาทภายในโรงเรียนของเด็ก แล้วเด็กไม่มีพรรคพวกในโรงเรียนเหลืออยู่ นำไปสู่การไม่ยอมมาโรงเรียน หากมีปัจจัยอื่นมาสนับสนุนอีกเด็ก เด็กจึงออกกลางคันในที่สุด เช่น

“เด็กคนนี้ ตอน ม.1 – ม. 3 เรียนที่นี่ พอขึ้น ม.4 ไปต่อที่โรงเรียนแถวบ้านเค้าที่จังหวัดภูเก็ต จบ ม.4 ก็ย้ายกลับมาอยู่โรงเรียนเราตอน ม.5 ตอนนั้นมาเรียนบ้างไม่เรียนบ้าง แต่เป็นเด็กหัวดี กับเพื่อนในห้องไม่ค่อยคบ เค้าจะคบกับรุ่นพี่ ม.6 ซึ่งเป็นเด็กในหมู่บ้านเดียวกับเค้าที่มาจากภูเก็ต เป็นแกงค์เด็กภูเก็ต ต่อมาเริ่มมีปัญหาชกต่อยกับเพื่อนในชั้น เด็กก็เริ่มไม่ยอมมาเรียน พ่อแม่ขอร้องให้เรียน แรกๆยังพอฝืนๆได้อยู่ แต่พอเพื่อนรุ่นพี่ ม.6 ที่เค้าสนิทกันมาก่อนจากหมู่บ้านเดียวกันเริ่มจบบัณฑิต กลับภูเก็ตกันหมด เด็กไม่มีใคร มีเรื่องชกต่อยกับเพื่อนในรุ่นด้วย ก็ออกไปเลย คิดว่าตอนนี้เด็กคงไม่เรียนต่อเพราะจนถึงตอนนี้ยังไม่มาเอาเอกสารผลการเรียนเลย คงอยู่บ้านเฉยๆ ที่บ้านเด็กฐานะดี มีสวนปาล์มเยอะ” (เรื่องราวของเพศชาย อายุ 18 ปี)

“ตอนผมเรียนอยู่ ม.2 ทะเลาะกับเพื่อน ทำอะไรมันก็มาแกล้งมาก่อวุ่น พรรถพวกผมก็ออกกันไปหมดแล้ว เลยเบื่อ ไม่อยากมาเรียน และแม่กลัวติดยา เพราะเพื่อนแกล้งนี้ติดกันเยอะ แม่เลยส่งไปอยู่กับน้ำให้ไปทำงานบนแพกับน้ำที่มหาชัย สมุทรสาคร ตอนที่เรียนอยู่เราว่าเรียนไม่ยากนะ ได้เกรดดี ไม่มีติดศูนย์ ร. มส. เลย แต่ก็ต้องไปเพราะแม่สั่ง ทำได้สักปี เหนื่อยเลยขอแม่กลับบ้าน แม่ให้กลับแต่ให้เลือก 2 ทาง คือเรียนหรือทำงาน เราเลือกเรียน กลับมาเรียนได้พักนึง พี่โทรมาชวนไปทำงานที่มาเลเซีย ก็ไปอีกแต่สุดท้ายก็เหนื่อยก็กลับมาอีก ตอนนั้นเลยกลับมาเรียนอีกรอบ แต่คราวนี้เรียน กศน.” (เรื่องราวของเพศชาย อายุ 17 ปี)

“พวกในโรงเรียนมันเอด (ในที่นี้ผู้พูดหมายถึง เบ่) ที่นี้พรรถพวกผมมันออกกันไปหมดแล้ว ไม่มีแล้วในโรงเรียน แล้วจะอยู่ยังไงล่ะ อยู่ก็โดน ออกดีกว่า” (เรื่องราวของเพศชาย อายุ 16 ปี)

❖ การแต่งงานแล้วหลุดจากระบบการศึกษา / วัฒนธรรมการแต่งงานเพื่อเพิ่มความรับผิดชอบ

เนื่องจากนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา รวมทั้งบุคลากรทั้งหมดเป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม โดยการศึกษาหาความรู้นั้นไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในสายใด ไม่ได้เป็นสิ่งต้องห้ามในศาสนาอิสลาม ในขณะที่เดียวกันการศึกษาหาความรู้ยังเป็นสิ่งที่อิสลามส่งเสริมอีกด้วย แต่สำหรับศาสนาอิสลามนั้นการที่ชายหนุ่มและหญิงสาวมีความสัมพันธ์กันเป็นเรื่องที่ผิดต่อหลักศาสนา เรื่องราวของเด็กออกกลางคันเกือบครึ่งหนึ่งจึงมีความเกี่ยวข้องกับการมีความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาว เช่น

“เด็กย้ายมาจากอีกโรงเรียนหนึ่งใกล้ๆโรงเรียนเรานี่แหละตอน ม.5 พอขึ้น ม.6 เริ่มไม่มาเรียน มาสัปดาห์หนึ่งหายไปเดือนนึง เราเลยโทรหาผู้ปกครอง ผู้ปกครองก็บอกว่ารู้ว่าลูกไม่มาโรงเรียน แต่เราก็ไม่เห็นว่าจะอะไรนะ เหมือนปล่อยเลยตามเลย สุดท้ายก็หายไปเลย ได้ยินข่าวว่านิกะห์แล้ว (การแต่งงานตามหลักศาสนาอิสลาม) แล้วหายไปเลย” (เรื่องราวของเพศหญิง อายุ 18 ปี)

“ตอนแรกมันก็ไปเรียนบ้าง ไม่เรียนบ้าง ออกมาหลายครั้งเหมือนกัน จนกระทั่งได้ผ้า เลียออก ถาวรเลย” (เรื่องราวของเพศหญิง อายุ 23 ปี)

“ลูกๆ ไม่เรียนกันตั้งแต่ ม.1 คนนึง ตอน ม.4 คนนึง และคงไม่กลับไปเรียนกันแล้วเพราะได้ผ้าได้ เมียกันหมดแล้ว” (เรื่องราวของครอบครัวหนึ่ง เพศหญิง อายุ 22 ปี เพศชาย อายุ 20 ปี)

“เด็กคนนี้จบ ป.6 ก็ไม่เรียนแล้ว กลับไปเรียนต่อน่าจะยาก ได้เมียแล้ว” (เรื่องของเพศชาย อายุ 19 ปี)

“ลูกสาว ได้แฟนตอนเรียน เลยให้แต่งงาน ออกตั้งแต่ ม.2 ตอนนี้อยู่กันกับแฟนขายเครื่องแกงอยู่ กรุงเทพฯ” (เรื่องราวของเพศหญิง อายุ 20 ปี)

ในขณะเดียวกันจากการสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ปกครองเด็กที่ออกกลางคันหลายคนที่มีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการแต่งงาน พบว่า มีผู้ปกครองบางส่วนใช้การแต่งงานเป็นการแก้ปัญหาของลูกในด้านอื่นด้วย เช่น ปัญหาการขาดความรับผิดชอบของลูก เช่น

“ข้อเสียของพ่อแม่ของบ้านเราคือ พอมีปัญหาแล้วชอบจับลูกแต่งงาน เพราะคิดว่าแต่งงานแล้วจะ มีความรับผิดชอบมากขึ้น” (คำสัมภาษณ์ของเจ้าของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง)

“อยู่บ้านเฉยๆ เรียนก็ไม่เรียน เลยให้แต่งงาน จะได้ตั้งหน้าตั้งตาทำมาหากินบ้าง” (เรื่องราวของ ครอบครัวหนึ่ง)

ซึ่งความคิดที่เห็นว่าการแต่งงานแล้วความรับผิดชอบจะเพิ่มขึ้นนั้น เกิดจากชาวบ้านเห็นแบบอย่างของบางครอบครัวที่ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงมีการรักใคร่ชอบพอกันระหว่างเรียนจนนำมาสู่การออกกลางคัน แล้วสามารถสร้างครอบครัวและดูแลตัวเองได้ โดยไม่เป็นภาระของพ่อแม่ เช่น ในบ้านหลังหนึ่งมีสมาชิกทั้งสิ้น 3 คน โดยชาวบ้านให้ข้อมูลว่า

“บ้านหลังนั้นพ่อเค้ายอายุ 20 แม่อายุ 19 พ่อกับแม่จบประมาณประถมทั้งคู่ สักพักก็แต่งงานอยู่กินกัน ตอนนี้อยู่ 4 ขวบ ก็เรียนอยู่อนุบาลในหมู่บ้าน พ่อเค้ายับร้อยออกอวนบ้าง รับจ้างปูกระเบื้องบ้าง ส่วนแม่เค้ายก็ดูแลบ้านดูแลลูก” เรื่องราวของครอบครัวหนึ่ง

❖ การกระทำความผิดต่อกฎระเบียบของโรงเรียนและผิดต่อหลักศาสนาอิสลามอันนำไปสู่การถูกล้อออกจากโรงเรียน

จากเรื่องราวของนักเรียนที่ออกกลางคัน 60 คนนั้น พบว่ามีนักเรียนที่ถูกไล่ออกจากโรงเรียนด้วยความผิดเกี่ยวกับการมีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวในระหว่างเรียน จำนวน 2 ราย ซึ่งการมีความสัมพันธ์

ฉันท์ซุสวาระหว่างชายหญิงที่ยังมิได้แต่งงานตามหลักการของอิสลามนั้น ถือเป็นความผิดตามหลักศาสนาเป็นอย่างยิ่ง สำหรับในฝั่งของโรงเรียนนั้นพบว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามยืนอยู่บนความถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลาม ดังนั้นเมื่อมีนักเรียนที่มีความประพฤติที่ผิดต่อหลักศาสนาในด้านความสัมพันธ์ฉันท์ซุสวาระหว่างชายหญิงส่วนใหญ่มีจุดยืนที่จะให้นักเรียนทำตามหลักศาสนาให้ถูกต้อง คือการนิกะห์หรือการแต่งงานตามหลักศาสนานั้นเอง หลังจากนั้นทางโรงเรียนส่วนใหญ่มีความยืดหยุ่นที่จะให้นักเรียนที่แต่งงานตามหลักศาสนาแล้วเข้าเรียนได้ แต่ทั้งนี้ในสภาพความเป็นจริง นักเรียนส่วนใหญ่เลือกที่จะไม่เรียนต่อเองมากกว่า

“ถ้าโรงเรียนทราบแล้วว่าเค้าแอบมีเพศสัมพันธ์กัน เป็นไปไม่ได้ที่เราจะปล่อยปละละเลย เพราะผิดต่อหลักศาสนา คือยังไฉ่เด็กทั้งคู่ก็ต้องกลับไปทำให้ถูกต้องตามหลักศาสนา ก่อนคือต้องนิกะห์ก่อน (แต่งงานตามหลักศาสนาอิสลาม) แล้วโรงเรียนจะเปิดโอกาสให้เด็กกลับเข้ามาศึกษา แต่เด็กจะกลับเข้ามาหรือไม่กลับเข้ามาก็เป็นเรื่องของความรู้สึกของเด็ก บางส่วนพอนิกะห์เสร็จก็ย้ายโรงเรียนบ้าง ออกไปเลยบ้าง แต่เราต้องทำ เพราะถ้าไม่让孩子ทำให้ถูกต้องตามหลักศาสนา ก็ผิดกับบาปทั้งครู ผู้บริหาร พ่อแม่ ผิดหมด” กลุ่มครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง

“กรณีนิกะห์แล้ว (แต่งงานตามหลักศาสนาอิสลาม) โรงเรียนเราเปิดโอกาสทั้งหญิงและชาย แต่ส่วนใหญ่เด็กจะไม่กลับมา” (ครูฝ่ายปกครองโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง)

แต่สำหรับในบางโรงเรียนนั้นการกระทำผิดการกำหนดบทลงโทษในเรื่องนี้มีความชัดเจนตั้งแต่แรกเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น เช่น

“กรณีเด็กท้อง โรงเรียนเราให้ออกทั้งคู่ ทั้งชายและหญิง ถึงแม้ท้องแต่เรารู้ว่าแอบไปเที่ยวโดยมีการค้างคืนกันสองต่อสอง เราก็จะเรียกเค้ามาสอบ จนเค้ายอมรับสารภาพว่าเค้ามีอะไรกันจริง เราก็ไล่ออก” (ครูใหญ่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง)

“ปีการศึกษาที่ผ่านมาโรงเรียนเรามีการไล่ออกเรื่องซุสวาระหว่างชายหญิงไปหนึ่งราย คือเรารู้ว่าเค้าไปเที่ยวค้างคืนกัน เลยให้ครูสอบสวนจนเห็นจากรูปในโทรศัพท์และเค้าสารภาพว่ามีอะไรกันจริงก็ให้ออกทั้งคู่ ทั้งชายและหญิง” (ผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง)

อย่างไรก็ตามสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามนั้นเป็นโรงเรียนศาสนาที่การจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามบทบัญญัติของอิสลาม ดังนั้นกฎระเบียบเกี่ยวกับการกระทำความผิดด้านความสัมพันธ์ฉันท์ซุสวาระหว่างชายหญิงนั้นจึงเป็นกฎระเบียบอันเกิดจากการฝ่าฝืนบทบัญญัติของอิสลามซึ่งกฎระเบียบด้านนี้จะมีผลเข้มงวดมากกว่าโรงเรียนสามัญทั่วไป

“โรงเรียนศาสนาทุกแห่งต่างจากโรงเรียนสามัญทั่วไปตรงที่ โรงเรียนสามัญทั่วไปสอนวิธีป้องกันจากการมีเพศสัมพันธ์ แต่สำหรับโรงเรียนศาสนาอิสลามเรานั้น ห้ามตั้งแต่แรก ห้ามมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน เราจึงสอนวิธีป้องกันไม่ได้เพราะนั่นหมายถึงเรายอมให้เด็กมีเพศสัมพันธ์” (ผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง)

นอกจากนี้จาก 60 เรื่องราวของเด็กที่ออกกลางคันยังมีอีก 2 เรื่องราวที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจนนำไปสู่การถูกล่อออกจากโรงเรียน

“ที่โรงเรียนเรามีความพยายามจะลดปัญหายาเสพติดในโรงเรียน เรามีอาคารคุมประพฤติเพื่อคุมความประพฤติของเด็กที่จับได้ว่ามีปัญหาเสพติด ที่ฝ่ายปกครองของโรงเรียนจัดทำขึ้นมา อาคารนี้อยู่หน้าบ้านผู้อำนวยการโรงเรียนเลย (บ้านผู้อำนวยการโรงเรียนอยู่ในรั้วของโรงเรียน) เพื่อให้ ผอ. ดูแลเองอย่างใกล้ชิด มีอยู่ครั้งหนึ่งจับได้ว่าเด็กผู้ชาย 5-6 คนมีปัญหาเสพติด เลยให้ทั้งหมดใช้ชีวิตอยู่ในอาคารคุมประพฤติ แต่ในนั้นมีเด็กคนหนึ่งมีแรงที่สุด พยายามหาอุปกรณ์ในอาคารคุมประพฤติมาเสพยา สุดท้ายจับได้ว่าเอาไม้กวาดในอาคารคุมประพฤติมาดัดแปลงเป็นปล้องกัญชาให้ตัวเองและเพื่อนๆสูบ เด็กคนนี้สุดท้ายเราไล่ออก เพราะไม่อย่างนั้นจะดึงเพื่อนๆคนอื่นที่เหลื่อให้หนักมากขึ้น” (ผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง)

“เราทำงานเป็นแม่บ้านในโรงเรียนนี้และลูกชายก็เรียนอยู่ในโรงเรียนนี้ด้วย แต่ลูกชายติดยาหนักมาก ตอนแรกโรงเรียนก็ยังแค่ตักเตือน แต่มีอยู่ครั้งหนึ่งครูเรียกเค้าไปว่าเรื่องยาเสพติด เค้าคงโมโหเลยเอามีดวิ่งไล่จะแทงครู ครูวิ่งหนีทันและคนมาช่วยจับเค้าเลยไม่มีใครเป็นอะไร แต่โรงเรียนก็ไล่เค้าออก” (ผู้ปกครองของเด็กนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง)

สำหรับในมุมของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามนั้น พบว่าโรงเรียนแต่ละแห่งยืนยันถึงความพยายามที่จะดึงนักเรียนให้อยู่ในกรอบและกฎระเบียบของโรงเรียนรวมทั้งตามหลักศาสนาอิสลามอย่างเต็มที่ แต่อาจเกิดจากปัจจัยหลายปัจจัยในบริบทของโรงเรียนประเภทนี้ ที่ทำให้เกิดปัจจัยบางปัจจัยที่ทางโรงเรียนไม่สามารถควบคุมได้จนนำไปสู่การถูกล่อออกจากโรงเรียน เช่น

“สำหรับคำถามที่ว่าทำไมเด็กทำผิดแล้วเราไม่ caring ต่อ ต้องขอบอกเลยว่าเราเคยให้ทุกเคสแล้วที่ไล่ออกไปแล้วในทุกความผิดนั้นคือเคสที่หนักจริงๆ เพราะยิ่งปล่อยไว้ก็จะยิ่งเพาะพันธุ์ เราจะไม่ปล่อยให้เพาะพันธุ์เรื่องแบบนี้ในโรงเรียนเรา โรงเรียนดังๆในหาดใหญ่ ในสงขลา หรือแม้แต่ในกรุงเทพฯ ยังต้องสกรีนเด็ก ทั้งสอบคัดเลือกว่าคัดเกรดเด็ก เพื่อให้เด็กไปสร้างชื่อเสียงให้โรงเรียนแล้วโรงเรียนอย่างเราเปิดรับหมดเด็กทุกแบบ แต่ถ้าเด็กเข้ามาแล้วทำผิดแต่เราให้อีกาสหมดแม้กระทั่งเรื่องที่ผิดร้ายแรง ผู้ปกครองคนอื่นๆจะเชื่อใจเราได้ยังไง แล้วชุมชนอีก ชุมชนก็จะต้อง

บอกว่าถ้าติดยาไปโรงเรียนนี้เพราะมีแต่เด็กติดยาทั้งนั้น ถ้าเด็กดีๆให้ไปโรงเรียนอื่น แล้วโรงเรียนเราจะอยู่ได้อย่างไร” (ผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง)

“โรงเรียนอย่างเราให้โอกาสทุกคนตั้งแต่เริ่มต้นแล้ว ไม่เหมือนโรงเรียนประเภทอื่นที่คัดเกรด เอาเด็กดี เด็กเก่ง ของเราเป็นธรรมและให้โอกาสแก่ชุมชนแล้วเพื่อสร้างคน สร้างได้ 70-80% ก็แล้วแต่ เราทำสุดความสามารถแล้ว เราเท่าเทียมและเสมอภาคตั้งแต่ตอนรับเข้ามาแล้ว ถ้าจะแก้ปัญหาตรงนี้ได้ กระทรวงศึกษาต้องเดินพร้อมกระทรวงวัฒนธรรมและกระทรวงพัฒนาสังคมที่ต้องลงมาช่วยเรา อย่าปล่อยให้โรงเรียนเราเป็นโรงเรียนดัดสันดาน เพราะเราก็ต้องสร้างเด็กเหมือนกัน” (ครูฝ่ายปกครองโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง)

“โรงเรียนเราเปิดมาหลายสิบปีแล้วตั้งแต่ยังเป็นปอเนาะ เราให้เรียนฟรีคือฟรีจริงๆ เด็กก็มาเรียนแบบลองของฟรีแต่มันไม่เป็นระบบ ถ้าเราให้โอกาสหมดแม้กระทั่งเด็กที่ทำผิดอย่างร้ายแรงครึ่งแล้วครึ่งเล่า แน่نونว่าผู้ปกครองส่วนหนึ่งก็ดีใจ ในขณะที่เด็กอีก 400-500 คนที่เหลือก็อาจจะไม่พอใจที่เราเลี้ยงเด็ก 2-3 คนนี้อยู่ ผู้ปกครองของเด็ก 400-500 คนก็อาจจะพาลูกเค้าออก แต่พอโรงเรียนไล่เด็ก 2-3 คนนี้ออก ผู้ปกครองของเด็ก 2-3 คนนี้ก็มักจะมาโยนความผิดให้กับโรงเรียน ฝ่ายเดียวว่าโรงเรียนไม่ช่วยแก้ไข เอาจริงๆถ้าผู้ปกครองหันหน้ามาคุยกันร่วมมือกันกับโรงเรียนก็คิดว่าน่าจะช่วยกันแก้ปัญหาได้ คิดว่าผู้ปกครอง 40 โรงเรียน 40 และที่เหลือชุมชนช่วยอีก 20 แต่เท่าที่ผ่านมา 40 เปอร์เซนต์ของผู้ปกครองเด็กที่มีปัญหาจะทำไม่ได้” (ครูใหญ่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง)

“โรงเรียนเอกชนอย่างเรามีความพยายามที่จะดึงเด็กไว้และสร้างเด็กอยู่แล้ว ถ้าไม่หนักจริงๆและติดตามหลักศาสนาจริงๆเราไม่ไล่ออกหรอก เด็กจะลาออกสักคนยังต้องเข้าพบพูดคุย ผอ.ก่อน ให้ได้ลายเซ็นจาก ผอ.ก่อน ออกไปแล้วเรายังตามอยู่เลยว่าเด็กไปตามที่บอกจริงหรือเปล่า เคยตามเด็กคนหนึ่งทีบอกว่าจะย้ายออกจากเราไปเรียนโรงเรียนสามัญ ปรากฏว่าเรียนสามัญอยู่ไม่กี่วันก็ออกมาเหมือนเดิม ไม่เรียน ติดยาเสพติด เมื่อก่อนเรื่องยาเสพติดมีแค่หมู่บ้านชายทะเล แต่ปัจจุบันแพร่ไปทั่ว เด็กเสียเพราะยาเสพติดเต็มไปหมด” (ผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง)

“เห็นด้วยกับที่ให้เด็กที่ทำผิดร้ายแรงอย่างกุ่มไม่กลับเรื่องยาเสพติดออกจากโรงเรียนไปก่อน เพราะตอนแรกๆเด็กจะเป็นแค่ผู้เสพ ปล่อยไว้อีกหน่อยเด็กคนนั้นก็มีโอกาสสูงที่จะกลายเป็นเอเย่นของผู้ค้ายาเสพติดแล้วเอายาเสพติดมากระจายในโรงเรียน ให้ออกไปก่อนแล้วช่วยกันแก้ปัญหาของเด็กคนนี้ ถ้าดีขึ้นค่อยกลับมาเรียนใหม่” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ)

❖ ความเข้าใจผิดระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียนที่ไม่เอื้อต่อการศึกษาต่อของเด็ก

ประเด็นสำคัญที่คณะผู้วิจัยได้พบเจอจากการลงพื้นที่ประเด็นหนึ่งคือความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียนอันเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดการผลักดันให้เด็กต้องออกกลางคัน ในที่นี้จะเกิดขึ้นในกรณีที่นักเรียนมีความจำเป็นด้วยเหตุผลต่างๆ ที่ทำให้ต้องย้ายโรงเรียนกลางคัน เช่น ย้ายตามผู้ปกครอง มีปัญหาทะเลาะวิวาทกับเพื่อนในโรงเรียน มีความอับอายที่จะต้องเรียนต่อในโรงเรียนเดิมจากการกระทำต่างๆ เป็นต้น โดยเฉพาะเมื่อเป็นการย้ายระหว่างที่ยังไม่จบในระดับการศึกษาในช่วงชั้นหนึ่งๆ เช่น ย้ายระหว่างมัธยมศึกษาปีที่ 1 ขึ้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 , ย้ายระหว่าง มัธยมศึกษาปีที่ 2 ขึ้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 , ย้ายระหว่าง มัธยมศึกษาปีที่ 4 ขึ้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นต้น ในกรณีนี้ เด็กที่ไม่มีปัญหาด้านผลการเรียนจะไม่เกิดปัญหา แต่กรณีที่เด็กมีปัญหาด้านผลการเรียน คือ ติด 0 ร. มส. มักจะเกิดปัญหา ในการเอาผลการเรียนเพื่อเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น เช่น

“ปอเนาะบางที่ (ในที่นี้ผู้พูดหมายถึงโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม) ไม่ให้ใบ รบ. เด็ก พอเด็กจะออก คงเพราะเกี่ยวกับเงินค่าหัวของเด็กด้วย ชาวบ้านเจอหลายคนแล้ว พอไปหลายๆที่ โรงเรียนไม่ให้ก็ไม่พยายามแล้ว คือใจก็ไม่ค่อยอยากจะเรียนกันอยู่แล้ว พอใบ รบ. เอายากก็ยิ่งทำให้มีแนวโน้มที่จะไม่เรียนต่อมาก พอไม่มีใบ รบ. ก็ไปสมัครต่อที่อื่นไม่ได้ จำชั้นก็อายเพื่อน เลยออกไปเลย ไม่เรียนต่อไปเลย” บทสัมภาษณ์ของผู้นำชุมชนคนหนึ่ง

จากบทสัมภาษณ์ของผู้นำชุมชนที่ได้กล่าวถึงคนในชุมชนของเขาหลายคนที่เผชิญปัญหาในลักษณะเดียวกัน แต่ในขณะเดียวกันเมื่อลงพื้นที่ไปยังโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลายแห่ง จึงพบว่า การดำเนินการจัดการเรื่องการแก้ผลการเรียน 0 , ร , มส. ของเด็กที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง และเอื้อต่อการตัดสินใจไม่เรียนต่อของเด็ก เรื่องนี้ถูกสะท้อนออกมาจากบทสัมภาษณ์ของครูหลายๆคนในหลายโรงเรียนที่มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น

“จริงๆเรื่องใบผลการเรียน ไม่ใช่ว่าโรงเรียนอยากจะยึดของเด็กไว้ โรงเรียนไม่มีสิทธิ์ตรงนั้นอยู่แล้ว แต่ผู้ปกครองมักไม่เข้าใจ อย่างเด็กจะออกตอนขึ้น ม.3 แล้วผู้ปกครองมาขอใบเกรด ม.1-2 แต่ปรากฏว่าเด็กติดทั้ง 0 , ร , มส. หลายวิชา หลายเทอม ติดมาตั้งแต่ ม.1 เราก็ให้ไม่ได้ เด็กต้องแก้ให้หมดก่อนเราถึงจะออกให้ได้ พอถึงเวลาจะแก้ เด็กก็จะหายไปเลย ทิ้งไปเลย ” บทสัมภาษณ์ครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง

“เรื่องค้าง 0 , ร , มส. จากโรงเรียนเราแล้วจะย้ายโรงเรียน เราก็จะติดต่อโรงเรียนปลายทางที่จะย้ายไปว่าจะยอมรับการแก้มั้ย ถ้าเค้ายอมก็ให้เด็กย้ายไปที่ 0 , ร , มส. นั้นแหละ แต่ถ้าไม่ยอมเราก็ต้องให้เด็กแก้ให้เสร็จก่อนไม่นั้นก็ออกไม่ได้”

จากจุดนี้ทำให้เห็นว่าการบริหารจัดการเรื่องการแก้ผลการศึกษา 0 , ร , มส. ของเด็ก ประกอบกับความไม่เข้าใจในระบบการศึกษาของผู้ปกครองทำให้เกิดปัจจัยผลักดันเด็กออกจากระบบการศึกษาอีก โดยส่วนใหญ่แล้วโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่ผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจ พบว่า ส่วนใหญ่แล้วในทางปฏิบัติยังไม่มีกฎเกณฑ์ใดที่กำหนดว่านักเรียนที่ผลการเรียนมีปัญหาจะต้องแก้ไขจบภายในระยะเวลาใด ผลการเรียนที่มีปัญหาจึงสะสมไปเรื่อยและมักจะแก้ไขในตอนที่จะจบในแต่ละช่วงชั้นครั้งเดียว คือ ตอนจบ ม.3 หรือ ม.6 นั่นเอง

❖ ประเด็นอื่นๆ

นอกจากประเด็นส่วนใหญ่ดังที่ได้กล่าวถึงข้างต้นทั้งหมดแล้วนั้น มีกรณีของเด็กเจ็บป่วย จนไม่สามารถมาเรียนได้ เด็กต้องคดี เด็กติดยาเสพติดจนต้องเข้ารับการบำบัด ตั้งครรภ์ แต่ไม่มากนัก โดยจาก 60 เรื่องราวของเด็กออกกลางคัน 60 คน พบว่า กรณีเด็กเจ็บป่วย 2 คน ติดยาเสพติดจนต้องรับการบำบัดด้วยความสมัครใจของผู้ปกครองและเด็กเอง 1 คน และตั้งครรรจ์จึงต้องลาออกด้วยความสมัครใจของผู้ปกครองและเด็กเอง 2 คน เช่น

“เด็กคนนี้มีปัญหาสุขภาพ ชักบ่อย หลังๆชักจนไม่รู้เรื่อง ไม่ค่อยเต็ม ก็เรียนไม่ได้ จนต้องออกตั้งแต่ ป.3” เรื่องราวของเพศชาย อายุ 13 ปี

“แกชอบปวดหัว ปวดหัวบ่อย ปวดจริงๆ ไม่ได้แกล้ง แกเป็นคนแปลกหน่อยๆ พ่อแม่เลยให้ออกตอนนี้ไม่ได้ทำอะไร ไปช่วยพ่อแม่เก็บยาง” เรื่องราวของเพศชาย อายุ 17 ปี

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดเป็นข้อมูลซึ่งเป็นผลการดำเนินงานที่ได้จากการลงพื้นที่และการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ รวมทั้งการอภิปรายผลการศึกษาเพื่อตอบตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งจากข้อมูลผลการดำเนินงานทั้งหมดจะนำไปสรุปผลการศึกษาในบทที่ 5

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา

จากการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างกลุ่มต่างๆ ได้แก่ กลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน ผู้ปกครองของนักเรียนที่ออกกลางคัน ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ชาวบ้านในชุมชนต่างๆ เจ้าหน้าที่ภาครัฐบางหน่วยงาน ตลอดจนการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับทุกครัวเรือนในหมู่บ้านที่เป็นหมู่บ้านตัวอย่างและการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร โดยจะทำการสรุปผลการศึกษาโดยแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งมีทั้งสิ้น 3 วัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) ภาพรวมการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภายในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา
- 2) ปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภายในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา
- 3) รูปแบบการป้องกันความเสี่ยงในการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภายในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา

5.1 ภาพรวมการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภายในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา

สำหรับในวัตถุประสงค์นี้คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการเก็บข้อมูลนั้นใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยใช้หมู่บ้านแทนกลุ่ม ในที่นี้ใช้หมู่บ้านบ่อโชน ตำบลสะกอม อำเภोजะนะ เป็นหมู่บ้านตัวอย่างและดำเนินการเก็บข้อมูลจากทุกครัวเรือนในหมู่บ้าน โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อการสำรวจภาพรวมของสถานการณ์การออกกลางคันและปัจจัยเบื้องต้นของกลุ่มเด็กที่ออกกลางคันซึ่งเน้นผลลัพธ์เชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจึงใช้แบบสอบถามที่มีข้อความถามไม่มากนักเพื่อลดความคลาดเคลื่อนจากการตอบข้อความ เมื่อได้ข้อมูลครบแล้วจึงตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลอีกครั้งหนึ่งจากผู้ใหญ่บ้านและกลุ่มสตรีในหมู่บ้าน จากการเก็บข้อมูลของทุกครัวเรือนในหมู่บ้านบ่อโชน ทั้ง 258 ครัวเรือนพบว่า ทั้งหมู่บ้านมีเยาวชนที่อายุระหว่าง 5 – 25 ปี จำนวน 367 คน ซึ่งข้อมูลรายละเอียดทั้งหมดนั้นอยู่ในตารางต่างๆ ของบทที่ 4 โดยสามารถนำมาสรุปผลได้ดังนี้

จากในจำนวนผู้ที่มีอายุระหว่าง 5-25 ปี จำนวน 367 คนในหมู่บ้านตัวอย่างพบว่ามีผู้ที่กำลังศึกษาหรือจบการศึกษาแล้วจำนวน 270 คน (73.6%) และมีผู้ที่ไม่อยู่ในระบบการศึกษาโดยยังไม่จบการศึกษา

ทั้งสิ้นจำนวน 97 คน (26.4%) เมื่อพิจารณาตามเพศพบว่าสัดส่วนผู้ที่ไม่จบการศึกษาในแต่ละเพศมีสัดส่วนที่ต่างกันเล็กน้อย โดยจากเพศหญิงทั้งสิ้น 191 คน มีผู้ที่ไม่จบการศึกษาและไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาทั้งสิ้น 39 คน (20.4%) ในขณะที่เพศชายทั้งสิ้น 176 คน มีผู้ที่ไม่จบการศึกษาและไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาทั้งสิ้น 58 คน (33%)

เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาสุดท้ายก่อนออกจากระบบการศึกษา (ก่อนออกกลางคัน) พบว่าโดยรวมมีสถิติการออกกลางคันสูงที่สุดในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (58.82%) โดยสูงสุดคือระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (21.18%) และน้อยที่สุดคือระดับประถมศึกษา (20.0%) แต่เมื่อนำข้อมูลระดับการศึกษาสุดท้ายก่อนออกกลางคันโดยจำแนกตามเพศได้พบข้อมูลที่น่าสนใจคือ นอกจากในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีสถิติการออกกลางคันที่สูงสุดในทั้งสองเพศแล้ว อัตราการออกกลางคันของเพศชายจะสูงรองลงมาในระดับประถมศึกษา ในขณะที่อัตราการออกกลางคันของเพศหญิงจะสูงรองลงมาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งสัดส่วนการออกกลางคันของทั้งสองเพศในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลายนั้นมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน

เมื่อนำข้อมูลของผู้ที่มีอายุระหว่าง 5 – 25 ปีในหมู่บ้านตัวอย่างมาวิเคราะห์ถึงสถานศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ (หรือสถาบันการศึกษาสุดท้ายก่อนออกกลางคัน) พบว่าคนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านตัวอย่างศึกษาอยู่ในโรงเรียนทั่วไปที่จัดการศึกษาสามัญ (53.03%) รองลงมาคือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (39.40%) และส่วนใหญ่ศึกษาในสถานศึกษาภายในจังหวัด (92.05%) มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ศึกษาในสถานศึกษานอกจังหวัด (7.95%) แต่เมื่อนำข้อมูลเฉพาะของผู้ที่ออกกลางคันมาวิเคราะห์ร่วมกัน สถานศึกษาที่ศึกษาอยู่ก่อนออกกลางคันกลับพบข้อมูลที่น่าสนใจ โดยพบว่าผู้ออกกลางคันส่วนใหญ่กลับมีสถานศึกษาสุดท้ายเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (65.26%) ซึ่งจากสถิติตรงนี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในปีพุทธศักราช 2552 ที่ได้สรุปว่าเด็กตกหล่นเกินครึ่งของนักเรียนในเขตพื้นที่พัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเด็กตกหล่นจากโรงเรียนสังกัดโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและสถาบันการศึกษาปอเนาะ

เมื่อนำข้อมูลเฉพาะผู้ที่ออกกลางคันมาวิเคราะห์ตามปัจจัยต่างๆเบื้องต้นก่อนที่จะลงไปสำรวจข้อมูลเชิงลึกด้วยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าผู้ที่ออกกลางคันส่วนใหญ่มีสถาบันสุดท้ายก่อนออกกลางคันเป็นสถาบันภายในจังหวัด (98.95%) มากกว่าสถาบันนอกจังหวัด (1.05%) อย่างชัดเจน เมื่อจำแนกตามการประกอบอาชีพปัจจุบันของเด็กที่ออกกลางคันพบว่าส่วนใหญ่มีการรับจ้างทั่วไปและประมง (70.0%) และผู้ปกครองของเด็กที่ออกกลางคันส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไปและประมงเช่นกัน (87.7%)

5.2 ปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภายในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา

จากการดำเนินงานลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกตลอดจนการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม กลุ่มบุคคลต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กที่ออกกลางคัน ผู้ปกครองของเด็กที่ออกกลางคัน ซึ่งรวมทั้งสิ้นได้เรื่องราวของเด็กที่ออกกลางคันทั้งสิ้น 60 เรื่องราว ตลอดจนกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม คณะครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา เจ้าหน้าที่ภาครัฐในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้เรียบเรียงผลการดำเนินงานและอภิปรายไว้ในบทที่ 4 หน้าที่ 41-74 ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวทั้งหมดเมื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จึงสามารถสรุปผลการศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภายในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา ได้ดังนี้

ปัญหาที่เป็นปัจจัยเสี่ยงของการออก กลางคัน	แหล่งของปัจจัยเสี่ยง				
	ตัวนักเรียน	ครอบครัว	สถานศึกษา	ชุมชนและสังคม	หน่วยงานภาครัฐ
1. ปัญหาการมีวัยรุ่น เกร ไม่ อยากเรียน และยาเสพติด	- การขาดเป้าหมายในชีวิต - ถูกคนรอบข้างชักจูงไป ในที่ผิด - ความคึกคะนอง อยากรู้ อยากลอง - ขาดความรับผิดชอบ - เห็นความสำคัญของการศึกษาน้อยกว่าที่ควรจะเป็น - กรณีเยาวชนติดยาเสพติด เยาวชนยังขาดแรงจูงใจที่จะเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา	- การดูแลและปลูกฝังเด็ก ให้เห็นโทษของการมีวัยรุ่น เกร และติดยาเสพติด ยังไม่เพียงพอ - ขาดการแนะแนวและส่งเสริมการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อป้องกันการใช้เวลาว่าง อย่างเป็นโทษ - การแลกเปลี่ยนข้อมูล ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ยังไม่เพียงพอ - การให้เด็กเรียนไกลบ้าน ไกลผู้ปกครอง - กรณีเยาวชนติดยาเสพติด ผู้ปกครองยังขาดการ ผลักดันให้เข้าสู่ กระบวนการบำบัดรักษา	- การดูแลและปลูกฝังเด็ก ให้เห็นโทษของการมีวัยรุ่น เกร และติดยาเสพติด ยังไม่เพียงพอ - ขาดการแนะแนวและส่งเสริมการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อป้องกันการใช้เวลาว่าง อย่างเป็นโทษ - การแลกเปลี่ยนข้อมูล ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ยังไม่เพียงพอ - กรณีเด็กจากพื้นที่อื่นเข้ามาศึกษา (เรียนไกลบ้าน) อันเกิดจากระบบ ประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน แต่ระบบ การดูแลเด็กไกลบ้านในระหว่างการศึกษา จนสำเร็จ การศึกษาอาจยัง ถูกให้ ความสำคัญไม่เพียงพอ	- ชุมชนและสังคมเข้ามามี บทบาทในการแก้ปัญหาไม่มากนัก - การมองเห็นปัญหาการมีวัยรุ่น เกร และยาเสพติด เป็นเรื่องปกติของชุมชน จึง ทำให้ปัญหาเหล่านี้แพร่ ระบาดเข้ามาในชุมชนอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้ม เพิ่มขึ้น - กรณีเยาวชนติดยาเสพติด ชุมชนและสังคมยังขาด บทบาทในการสนับสนุน และผลักดันให้เยาวชนใน ชุมชนเข้าสู่กระบวนการ บำบัดรักษา	- การไม่สามารถควบคุม การแพร่ระบาดและการ รวมตัววัยรุ่นกันทำเรื่องผิด กฎหมายของวัยรุ่นได้ - ถึงแม้ว่าปัจจุบันหน่วยงาน ภาครัฐจะเพิ่มการ บำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด โดยใช้การบำบัดรักษาตาม หลักอิสลามแล้ว แต่พบว่า ข้อมูลดังกล่าวยังไม่เป็นที่ ทราบต่อประชาชนในพื้นที่ อย่างกว้างขวางนัก
2. ปัญหาด้านการเรียน	- ขาดเป้าหมายในชีวิต - เห็นความสำคัญของการ	- การส่งเสริมและสนับสนุน ด้านการเรียนน้อยกว่าที่	- ความเหมาะสมในการ จัดการเรียนการสอนและ		- ไม่มีการพัฒนาหลักสูตรที่ เป็นการบูรณาการด้าน

	การศึกษาน้อยกว่าที่ควรจะเป็น - ขาดความรับผิดชอบ - ระดับสติปัญญา	ควรจะเป็น - ผู้ปกครองไม่เข้าใจ / ไม่มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับระบบการศึกษาในปัจจุบัน - ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษาน้อยกว่าที่ควรจะเป็น - การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบ้านกับโรงเรียน ยังไม่เพียงพอ	การกวาดค้นยังไม่เพียงพอ - การแนะนำแนวเส้นทางการศึกษาให้นักเรียนและผู้ปกครองยังไม่เพียงพอ - การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบ้านกับโรงเรียน ยังไม่เพียงพอ - ระบบการแก้ 0 , ร , มส. ของบางโรงเรียนยังไม่เหมาะสม		วิชาการระหว่างสายสามัญและอิสลามศึกษา จึงทำให้นักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามต้องเรียนทั้งหลักสูตรแกนกลางฯ และหลักสูตรอิสลามศึกษา
3. ปัญหาความสัมพันธ์เชิงคู่ระหว่างเรียนอันนำไปสู่การออกจากระบบการศึกษาอย่างสมบูรณ์	- ขาดเป้าหมายในชีวิต - ขาดความเกรงกลัวในกฎระเบียบและบทลงโทษเกี่ยวกับการมีความสัมพันธ์เชิงคู่ของโรงเรียน - เอกชนสอนศาสนาอิสลาม - ความดึกค่อนง อยากรู้ อยากรอง - ขาดความรับผิดชอบ - เห็นความสำคัญของการศึกษาน้อยกว่าที่ควรจะเป็น	- การปลุกฝังและการเน้นย้ำเรื่องความสัมพันธ์เชิงคู่สาวตามหลักอิสลามยังไม่เพียงพอ - ขาดการแนะนำและส่งเสริมการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อป้องกันการใช้เวลาว่างอย่างเป็นโทษ - การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบ้านกับโรงเรียน ยังไม่เพียงพอ	- การปลุกฝังและเน้นย้ำเรื่องการกระทำความผิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงคู่สาวตามหลักอิสลามยังไม่เพียงพอ - เนื่องจากบทลงโทษและกฎระเบียบเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงคู่สาวของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีความเข้มงวดกว่าโรงเรียนประเภทอื่นๆ ดังนั้นสภาพแวดล้อมของ	- สถาบันทางศาสนาในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการกวาดค้นเยาวชนเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงคู่สาวตามหลักอิสลามไม่มากนัก - ขาดการผลักดันจากชุมชนและสังคมในการที่จะให้ผู้ที่ไม่หลุดจากระบบการศึกษาและมีวิถีชีวิตในรูปแบบต่างๆ กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาในรูปแบบที่ภาครัฐได้มีความพยายาม	- ถึงแม้ว่าหน่วยงานด้านการศึกษามีการจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน แต่การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ตลอดจนการผลักดันให้ประชาชนเข้าสู่ระบบการศึกษายังไม่เพียงพอ จึงทำให้ประชาชนทราบข้อมูลและสมัครใจกลับเข้าศึกษาในรูปแบบต่างๆ ที่ภาครัฐจัดไว้ให้น้อย

			โรงเรียนและการจัดการเรียนการสอนควรปิดช่องทางหรือเอื้อต่อการกระทำผิดให้น้อยที่สุด - การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบ้านกับโรงเรียน ยังไม่เพียงพอ - ขาดการแนะแนวและส่งเสริมการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อป้องกันการใช้เวลาว่างอย่างเป็นโทษ	จัดไว้ให้โดยคำนึงถึงสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน	กว่าที่ควรจะเป็น - รูปแบบการจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆที่ภาครัฐได้จัดเตรียมไว้ให้สำหรับผู้ที่เคยหลุดจากระบบการศึกษาอาจจะยังไม่เอื้ออำนวยและยังไม่สอดคล้องตามวิถีชีวิตของประชาชนจริง ตลอดจนอาจจะยังไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน
4. วัฒนธรรมการแต่งงานเพิ่มความรับผิดชอบและหลุดจากระบบการศึกษาอย่างถาวร	- ขาดเป้าหมายในชีวิต - ขาดความรับผิดชอบ - เห็นความสำคัญของการศึกษาน้อยกว่าที่ควรจะเป็น	- การมีค่านิยมเกี่ยวกับการให้เยาวชนแต่งงานมีครอบครัวเพื่อแก้ปัญหาต่างๆโดยเฉพาะปัญหาการขาดความรับผิดชอบ - ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษาน้อยกว่าที่ควรจะเป็น	- การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบ้านกับโรงเรียน ยังไม่เพียงพอ	- ชุมชนและสังคมยังมีค่านิยมเกี่ยวกับการแต่งงานเพิ่มเพิ่มความรับผิดชอบของเยาวชนมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน - ขาดการผลักดันจากชุมชนและสังคมในการที่จะให้ผู้หลุดจากระบบการศึกษาและมีวิถีชีวิตในรูปแบบต่างๆกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาในรูปแบบที่	- ถึงแม้ว่าหน่วยงานด้านการศึกษาจะมีการจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน แต่การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการผลักดันให้ประชาชนเข้าสู่ระบบการศึกษายังไม่เพียงพอ จึงทำให้ประชาชนทราบข้อมูลและสมัครใจกลับเข้าศึกษาในรูปแบบ

				ภาครัฐได้มีความพยายามจัดไว้ให้โดยคำนึงถึงสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน	ต่างๆที่ภาครัฐจัดไว้ให้น้อยกว่าที่ควรจะเป็น - รูปแบบการจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆที่ภาครัฐได้จัดเตรียมไว้ให้สำหรับผู้ที่เคยหลุดจากระบบการศึกษาอาจจะยังไม่เอื้ออำนวยและยังไม่สอดคล้องตามวิถีชีวิตของประชาชนจริง ตลอดจนอาจจะยังไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน
5. เยาวชนถูกเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ใช้แรงงานก่อนวัยอันควร	- เห็นความสำคัญของการศึกษาน้อยกว่าที่ควรจะเป็น - ไม่ชอบการศึกษาจึงเลือกทางเลือกอื่นที่ทำให้สามารถออกจากระบบการศึกษาได้	- เห็นความสำคัญของการศึกษาน้อยกว่าที่ควรจะเป็น - ผู้ปกครองเสนอทางเลือกระหว่างการเป็นผู้ใช้แรงงานกับการกลับไปเข้าสู่ระบบการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาของเยาวชนในความดูแล	- การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบ้านกับโรงเรียน ยังไม่เพียงพอ	- ขาดการผลักดันจากชุมชนและสังคมในการที่จะให้ผู้ที่เคยหลุดจากระบบการศึกษาและมีวิถีชีวิตในรูปแบบต่างๆกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาในรูปแบบที่ภาครัฐได้มีความพยายามจัดไว้ให้โดยคำนึงถึง	- การไม่สามารถควบคุมการใช้แรงงานเด็กได้ในทุกกลุ่มอาชีพ โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบ - ถึงแม้ว่าหน่วยงานด้านการศึกษามีการจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของ

				สอดคล้องกับวิถีชีวิตของ ประชาชน	ประชาชน แต่การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ตลอดจนการ ผลักดันให้ประชาชนเข้าสู่ ระบบการศึกษายังไม่ เพียงพอ จึงทำให้ประชาชน ทราบข้อมูลและสนใจ กลับเข้าศึกษาในรูปแบบ ต่างๆที่ภาครัฐจัดไว้ให้น้อย กว่าที่ควรจะเป็น - รูปแบบการจัดการศึกษา ในรูปแบบต่างๆที่ภาครัฐได้ จัดเตรียมไว้สำหรับผู้ เคยหลุดจากระบบ การศึกษาอาจจะยังไม่ เอื้ออำนวยและยังไม่ สอดคล้องตามวิถีชีวิตของ ประชาชนจริง ตลอดจน อาจจะยังไม่สอดคล้องกับ ความต้องการที่แท้จริงของ ประชาชน
6. สภาพเศรษฐกิจและปัญหาครอบครัว บีบบังคับ		- การไม่เปิดเผยข้อมูลเพื่อ ขอความช่วยเหลือจาก สังคมและชุมชนตลอดจน	- การแลกเปลี่ยนข้อมูล ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ยัง ไม่เพียงพอ	- ชุมชนและสังคมเข้ามามี บทบาทเบื้องต้นไม่เพียงพอ ในการดูแลเยาวชนที่	- หน่วยงานภาครัฐไม่ สามารถรวบรวมข้อมูลของ เยาวชนที่ประสบปัญหา

		โรงเรียนและหน่วยงาน ภาครัฐในด้านการศึกษา ของเยาวชนในความดูแล	- การดำเนินการในระบบ การดูแลและช่วยเหลือ นักเรียนที่มีปัญหาด้าน การศึกษาจากสภาพ เศรษฐกิจและครอบครัวยังไม่เพียงพอ - การไม่ส่งต่อข้อมูลของ นักเรียนในโรงเรียนที่ ประสบปัญหาด้าน การศึกษาจากสภาพ เศรษฐกิจและครอบครัวไปยังหน่วยงานภาครัฐหรือ องค์กรต่างๆที่มีความพร้อม ในการช่วยเหลือ	ประสบปัญหาด้าน การศึกษาจากสภาพ เศรษฐกิจและครอบครัว - การไม่ส่งต่อข้อมูลของ นักเรียนในโรงเรียนที่ ประสบปัญหาด้าน การศึกษาจากสภาพ เศรษฐกิจและครอบครัวไปยังหน่วยงานภาครัฐหรือ องค์กรต่างๆที่มีความพร้อม ในการช่วยเหลือ	ด้านการศึกษาจากสภาพ เศรษฐกิจและครอบครัวได้อย่างทั่วถึง - การสนับสนุนเยาวชนที่มี ปัญหาด้านการศึกษาจาก สภาพเศรษฐกิจและ ครอบครัวยังไม่เพียงพอ และครอบคลุมเยาวชนที่ ประสบปัญหาจริงๆ - ระบบการดูแลและ ช่วยเหลือเยาวชนที่มีปัญหา ด้านการศึกษาจากสภาพ เศรษฐกิจและครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นเพียงการ ช่วยเหลือในลักษณะระยะ สั้นมากกว่าการดูแลจน สำเร็จการศึกษาตาม เป้าหมายของเยาวชนและ ครอบครัว
--	--	--	--	--	--

ตารางที่ 5-1 แสดงปัจจัยเสี่ยงและแหล่งของปัจจัยเสี่ยงในการออกกลางคันของนักเรียนฯ

จากตารางที่ 5-1 ที่รวบรวมปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภายในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลาจากการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มต่างๆ พบว่าปัญหาหลักที่เป็นปัจจัยเสี่ยงประกอบด้วยปัญหา ดังนี้

- 1) ปัญหาการมีว่สุม เกร ไม่อยากเรียน และยาเสพติด
- 2) ปัญหาด้านการเรียน
- 3) ปัญหาความสัมพันธ์เชิงคู่สวาระหว่างเรียนอันนำไปสู่การออกจากระบบการศึกษาอย่างสมบูรณ์
- 4) วัฒนธรรมการแต่งงานเพิ่มความรับผิดชอบและหลุดจากระบบการศึกษาอย่างถาวร
- 5) เยาวชนถูกเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ใช้แรงงานก่อนวัยอันควร
- 6) สภาพเศรษฐกิจและปัญหาครอบครัวบีบบังคับ

จากตารางที่ 5-1 ปัญหาหลักทั้ง 6 ปัญหาที่เป็นปัจจัยเสี่ยงในการออกกลางคันนั้น เมื่อกระจายลงไปยังผู้เกี่ยวข้องต่างๆ พบว่าแหล่งของปัจจัยเสี่ยงมีทั้งสิ้น 5 แหล่ง ได้แก่ ตัวนักเรียน ครอบครัว สถานศึกษา ชุมชนและสังคม หน่วยงานภาครัฐต่างๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถกระจายปัญหาอันเป็นปัจจัยเสี่ยงที่สามารถควบคุมได้ลงไปยังแหล่งของปัจจัยเสี่ยง ได้ดังนี้

1) ปัจจัยเสี่ยงอันเกิดจากตัวนักเรียน

- การขาดเป้าหมายในชีวิต
- ถูกคนรอบข้างชักจูงไป ในที่ผิด
- ความศึคคะนอง อยากรู้ อยากลอง
- ขาดความรับผิดชอบ
- เห็นความสำคัญของการศึกษาน้อยกว่าที่ควรจะเป็น
- กรณีเยาวชนติดยาเสพติด เยาวชนยังขาดแรงจูงใจที่จะเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา
- ระดับสติปัญญา
- ขาดความเกรงกลัวในกฎระเบียบและบทลงโทษเกี่ยวกับการมีความสัมพันธ์เชิงคู่สวของ

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

- ไม่ชอบการศึกษาจึงเลือกทางเลือกอื่นที่ทำให้สามารถออกจากระบบการศึกษาได้

2) ปัจจัยเสี่ยงอันเกิดจากครอบครัว

- การดูแลและปลูกฝังเด็ก ให้เห็นโทษของการมั่วสุม เกร และติดยาเสพติด ยังไม่เพียงพอ
- กรณีเยาวชนติดยาเสพติด ผู้ปกครองยังขาดการผลักดันให้เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา
- ขาดการแนะแนวและส่งเสริมการทำกิจกรรม เพื่อป้องกันการใช้เวลาว่างอย่างเป็นโทษ
- การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบ้านกับโรงเรียนยังไม่เพียงพอ
- การให้เด็กเรียนไกลบ้าน ไกลผู้ปกครอง
- ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษาน้อยกว่าที่ควรจะเป็น
- การส่งเสริมและสนับสนุนด้านการเรียนของเด็กนักเรียนน้อยกว่าที่ควรจะเป็น
- ผู้ปกครองไม่เข้าใจ / ไม่มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับระบบการศึกษาในปัจจุบัน
- การปลูกฝังและการเน้นย้ำเรื่องความสัมพันธ์เชิงคู่สาวตามหลักอิสลามยังไม่เพียงพอ
- การมีค่านิยมเกี่ยวกับการให้เยาวชนแต่งงานมีครอบครัวเพื่อแก้ปัญหาต่างๆโดยเฉพาะ

ปัญหาการขาดความรับผิดชอบ

- ผู้ปกครองเสนอทางเลือกระหว่างการเป็นผู้ใช้แรงงานกับการกลับไปเข้าสู่ระบบการศึกษา เพื่อแก้ปัญหาของเยาวชนในความดูแล

- การไม่เปิดเผยข้อมูลความยากลำบากในการศึกษาของเยาวชนในความดูแลเพื่อขอความช่วยเหลือจากสังคมและชุมชนตลอดจนโรงเรียนและหน่วยงานภาครัฐในด้านการศึกษา

3) ปัจจัยเสี่ยงอันเกิดจากสถานศึกษา

- การดูแลและปลูกฝังเด็กให้เห็นโทษของการมั่วสุม เกร และติดยาเสพติดยังไม่เพียงพอ

- ขาดการแนะแนวและส่งเสริมการทำกิจกรรม เพื่อป้องกันการใช้เวลาว่างอย่างเป็นโทษ

- การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบ้านกับโรงเรียนยังไม่เพียงพอ

- กรณีเด็กจากพื้นที่อื่นเข้ามาศึกษา(เรียนไกลบ้าน) อันเกิดจากระบบประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน แต่ระบบการดูแลเด็กไกลบ้านในระหว่างการศึกษาจนสำเร็จการศึกษาอาจยังถูกให้ความสำคัญไม่เพียงพอ

- ความเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนและการกวดขันยังไม่เพียงพอ

- การแนะแนวเส้นทางการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนและผู้ปกครองยังไม่เพียงพอ

- ระบบการแก้ 0 , ร , มส. ของบางโรงเรียนยังไม่เหมาะสม

- การปลูกฝังและเน้นย้ำเรื่องการกระทำความผิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงคู่สาวตามหลักอิสลามยังไม่เพียงพอ

- เนื่องจากบทลงโทษและกฎระเบียบเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงชู้สาวของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีความเข้มงวดกว่าโรงเรียนประเภทอื่นๆ ดังนั้นสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอนควรปิดช่องทางหรือเอื้อต่อการกระทำผิดให้น้อยที่สุด
- การดำเนินการในระบบการดูแลและช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางการศึกษาจากสภาพเศรษฐกิจและปัญหาครอบครัวยังไม่เพียงพอ
- การไม่ส่งต่อข้อมูลของนักเรียนในโรงเรียนที่ประสบปัญหาทางการศึกษาจากสภาพเศรษฐกิจและครอบครัวไปยังหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรต่างๆ ที่มีความพร้อมในการช่วยเหลือ

4) ปัจจัยเสี่ยงอันเกิดจากชุมชนและสังคม

- ชุมชนและสังคมเข้ามามีบทบาทในการแก้ปัญหาเรื่องการออกกลางคันไม่มากนัก
- การมองเห็นปัญหาการมั่วสุม เกลเร และยาเสพติด เป็นเรื่องปกติของชุมชน จึงทำให้ปัญหาเหล่านี้แพร่ระบาดเข้ามาในชุมชนอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น
- กรณีเยาวชนติดยาเสพติด ชุมชนและสังคมยังขาดบทบาทในการสนับสนุนและผลักดันให้เยาวชนในชุมชนเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา
- สถาบันทางศาสนาในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการกวดขันเยาวชนเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงชู้สาวตามหลักอิสลามไม่มากนัก
- ขาดการผลักดันจากชุมชนและสังคมในการที่จะให้ผู้หลุดจากระบบการศึกษาและมีวิถีชีวิตในรูปแบบต่างๆ กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาในรูปแบบที่ภาครัฐได้มีความพยายามจัดไว้ให้โดยคำนึงถึงสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน
- ชุมชนและสังคมเข้ามามีบทบาทเบื้องต้นไม่เพียงพอในการดูแลเยาวชนที่ประสบปัญหาทางการศึกษาจากสภาพเศรษฐกิจและครอบครัว
- การไม่ตรวจสอบและส่งต่อข้อมูลของนักเรียนในโรงเรียนที่ประสบปัญหาทางการศึกษาจากสภาพเศรษฐกิจและครอบครัวไปยังหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรต่างๆ ที่มีความพร้อมในการช่วยเหลือ

5) ปัจจัยเสี่ยงอันเกิดจากหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

- การไม่สามารถควบคุมการแพร่ระบาดและการ รวมตัวมั่วสุมกันทำเรื่องผิดกฎหมายของวัยรุ่นได้
- ถึงแม้ว่าปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐจะเพิ่มการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดโดยใช้การบำบัดรักษาตามหลักอิสลามแล้ว ซึ่งนับว่ากลุ่มนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามน่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ แต่พบว่าข้อมูลดังกล่าวยังไม่เป็นที่ทราบต่อประชาชนในพื้นที่อย่างกว้างขวางนัก

- ขาดหลักสูตรที่เป็นการบูรณาการด้านวิชาการระหว่างสายสามัญและอิสลามศึกษา จึงทำให้นักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามต้องเรียนทั้งหลักสูตรแกนกลางฯ และหลักสูตรอิสลามศึกษา

- ถึงแม้ว่าหน่วยงานด้านการศึกษามีการจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน แต่การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ตลอดจนการผลักดันให้ประชาชนเข้าสู่ระบบการศึกษายังไม่เพียงพอ จึงทำให้ประชาชนทราบข้อมูลและสมัครใจกลับเข้าศึกษาในรูปแบบต่างๆ ที่ภาครัฐจัดไว้ให้น้อยกว่าที่ควรจะเป็น

- รูปแบบการจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ที่ภาครัฐได้จัดเตรียมไว้ให้สำหรับผู้ที่เคยหลุดจากระบบการศึกษาอาจจะยังไม่เอื้ออำนวยและยังไม่สอดคล้องตามวิถีชีวิตของประชาชนจริง ตลอดจนอาจจะยังไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

- การไม่สามารถควบคุมการใช้แรงงานเด็กได้ในทุกกลุ่มอาชีพ โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบ

- หน่วยงานภาครัฐไม่สามารถรวบรวมข้อมูลของเยาวชนที่ประสบปัญหาทางการศึกษาจากสภาพเศรษฐกิจและครอบครัวได้อย่างทั่วถึง

- การสนับสนุนเยาวชนที่มีปัญหาทางการศึกษาจากสภาพเศรษฐกิจและครอบครัวยังไม่เพียงพอและครอบคลุมเยาวชนที่ประสบปัญหาจริงๆ

- ระบบการดูแลและช่วยเหลือเยาวชนที่มีปัญหาทางการศึกษาจากสภาพเศรษฐกิจและครอบครัวส่วนใหญ่เป็นเพียงการช่วยเหลือในลักษณะระยะสั้นมากกว่าการดูแลจนสำเร็จการศึกษาตามเป้าหมายของเยาวชนและครอบครัว

5.3) รูปแบบการป้องกันความเสี่ยงในการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ภายในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา

จากการกระจายปัญหาที่เป็นปัจจัยเสี่ยงในการออกกลางคันไปยังผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ทั้ง 5 กลุ่มข้างต้น เพื่อให้สะดวกต่อการกำหนดรูปแบบของการป้องกันความเสี่ยงในการออกกลางคันจากผู้เกี่ยวข้องทั้ง 5 กลุ่ม จึงสามารถสรุปรูปแบบการป้องกันความเสี่ยงในการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภายในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา ได้ดังนี้

1) รูปแบบการป้องกันความเสี่ยงฯ ของตัวนักเรียน

- การกำหนดเป้าหมายในชีวิตของตนเองและมีความหนักแน่นในการที่จะดำเนินชีวิตให้อยู่ในทางที่ถูกที่ควร
- ตระหนักถึงการมีความรับผิดชอบต่องานหน้าที่ของตนเอง
- ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา
- กรณีเยาวชนติดยาเสพติด ควรรีบเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา
- ตระหนักถึงบทลงโทษที่เกิดจากการกระทำผิดต่อบทบัญญัติของศาสนาและกฎระเบียบของโรงเรียนเกี่ยวกับการมีความสัมพันธ์เชิงคู่สวาระหว่างชายหญิงที่ยังมิได้แต่งงานตามหลักศาสนาอิสลาม

2) รูปแบบการป้องกันความเสี่ยงฯ ของผู้ปกครอง

- ผู้ปกครองเพิ่มการดูแลและปลูกฝังให้เยาวชนเห็นโทษของการมั่วสุม เกร และติดยาเสพติด
- กรณีเยาวชนติดยาเสพติด ผู้ปกครองควรตระหนักถึงการผลักดันให้เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาอย่างรวดเร็วที่สุด
- ควรแนะแนวและส่งเสริมการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อป้องกันการใช้เวลาว่างอย่างเป็นโทษ
- ควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบ้านกับโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
- ไม่ควรให้เด็กเรียนไกลบ้าน ไกลผู้ปกครอง ก่อนเวลาอันควรของเด็กแต่ละคน
- ผู้ปกครองควรตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา รวมทั้งควรส่งเสริมและสนับสนุนด้านการเรียนของเด็กนักเรียน
- ผู้ปกครองควรทำความเข้าใจเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับระบบการศึกษาในปัจจุบัน
- ควรปลูกฝังและการเน้นย้ำเรื่องบทลงโทษอันเกิดจากการกระทำผิดต่อบทบัญญัติของศาสนาและกฎระเบียบของโรงเรียนเกี่ยวกับการมีความสัมพันธ์เชิงคู่สวาระหว่างชายหญิงที่ยังมิได้แต่งงานตามหลักศาสนาอิสลาม

- ผู้ปกครองไม่ควรมีค่านิยม/วัฒนธรรมเกี่ยวกับการให้เยาวชนแต่งงานมีครอบครัวเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาการขาดความรับผิดชอบ
- ผู้ปกครองไม่ควรเสนอทางเลือกระหว่างการเป็นผู้ใช้แรงงานกับการกลับไปเข้าสู่ระบบการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาของเยาวชนในความดูแล
- หากเยาวชนในความดูแลมีความยากลำบากในการรับการศึกษา ผู้ปกครองควรพยายามและมุ่งมั่นในการเปิดเผยข้อมูลความยากลำบากในการศึกษาของเยาวชนในความดูแลเพื่อขอความช่วยเหลือจากสังคมและชุมชนตลอดจนโรงเรียนและหน่วยงานภาครัฐในด้านการศึกษา

3) ปัจจัยเสี่ยงอันเกิดจากสถานศึกษา

- สถานศึกษาควรเพิ่มการดูแลและปลูกฝังเด็กให้เห็นโทษของการมั่วสุม เกลเร และติดยาเสพติด
- สถานศึกษาควรเพิ่มการแนะแนวและส่งเสริมการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อป้องกันการใช้เวลาว่างอย่างเป็นโทษ
- ควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบ้านกับโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
- กรณีเด็กจากพื้นที่อื่นเข้ามาศึกษา(เรียนไกลบ้าน) อันเกิดจากระบบประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน โรงเรียนควรเห็นความสำคัญต่อการมีระบบการดูแลเด็กไกลบ้านในระหว่างการศึกษาจนสำเร็จการศึกษา
- สถานศึกษาควรเพิ่มการแนะแนวเส้นทางการศึกษาให้แก่นักเรียนและผู้ปกครอง
- สถานศึกษาควรวางระบบการแก้ 0 , ร , มส. ให้มีความเหมาะสมต่อการย้ายโรงเรียนกลางคันของนักเรียน เพื่อลดปัญหาการไม่ศึกษาต่อและหลุดจากระบบการศึกษาอย่างถาวร
- สถานศึกษาควรปลูกฝังและการเน้นย้ำเรื่องบทลงโทษอันเกิดจากการกระทำผิดต่อบทบัญญัติของศาสนาและกฎระเบียบของโรงเรียนเกี่ยวกับกับการมีความสัมพันธ์เชิงชู้สาวระหว่างชายหญิงที่ยังมิได้แต่งงานตามหลักศาสนาอิสลามอย่างต่อเนื่อง
- เนื่องจากบทลงโทษและกฎระเบียบเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงชู้สาวของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีความเข้มงวดกว่าโรงเรียนประเภทอื่นๆ ดังนั้นสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอนควรปิดช่องทางหรือเอื้อต่อการกระทำผิดให้น้อยที่สุด
- สถานศึกษาควรวางระบบการดูแลและช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านการศึกษาจากสภาพเศรษฐกิจและปัญหาครอบครัวทั้งในระยะสั้นและระยะยาว
- สถานศึกษาควรหมั่นตรวจสอบและส่งต่อข้อมูลของนักเรียนในโรงเรียนที่ประสบปัญหาด้านการศึกษาจากสภาพเศรษฐกิจและครอบครัวไปยังหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรต่างๆ ที่มีความพร้อมในการช่วยเหลือ

4) ปัจจัยเสี่ยงอันเกิดจากชุมชนและสังคม

- ชุมชนและสังคมควรเข้ามามีบทบาทในการแก้ปัญหาเรื่องการออกกลางคัน
- ชุมชนและสังคมควรตระหนักถึงปัญหาการมั่วสุม เกลเร และยาเสพติด อันปัญหาที่เลวร้าย และมีความสำคัญที่ต้องร่วมกันแก้ปัญหา
- กรณีเยาวชนติดยาเสพติด ชุมชนและสังคมควรมีส่วนร่วมในการผลักดันให้เยาวชนในชุมชน รับผิดชอบต่อกระบวนการบำบัดรักษา
- สถาบันทางศาสนาในชุมชนควรเข้ามามีบทบาทในการกวดขันเยาวชนเกี่ยวกับการแก้ปัญหาความสัมพันธ์เชิงชั่วสาวก่อนการแต่งงานตามหลักอิสลามในเยาวชน
- ชุมชนและสังคมควรมีบทบาทในการผลักดันให้ผู้หลุดจากระบบการศึกษาและมีวิถีชีวิตในรูปแบบต่างๆ กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาในรูปแบบที่ภาครัฐได้มีความพยายามจัดไว้ให้โดยคำนึงถึงสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน
- ชุมชนและสังคมควรมีบทบาทเบื้องต้นในการดูแลเยาวชนที่ประสบปัญหาทางการศึกษา จากสภาพเศรษฐกิจและครอบครัว
- ชุมชนและสังคมควรหมั่นตรวจสอบและส่งต่อข้อมูลของนักเรียนในโรงเรียนที่ประสบปัญหา ทางการศึกษาจากสภาพเศรษฐกิจและครอบครัวไปยังหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรต่างๆ ที่มีความพร้อมในการช่วยเหลือ

5) ปัจจัยเสี่ยงอันเกิดจากหน่วยงานภาครัฐต่างๆที่เกี่ยวข้อง

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยควรเพิ่มการกวดขันเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดและการรวมตัวมั่วสุมกันทำเรื่องผิดกฎหมายของวัยรุ่น
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ควรเร่งประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเข้าสู่ระบบการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดโดยหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะการบำบัดรักษาโดยใช้ศาสนาอิสลามบำบัด (เช่น ปอเนาะญาลันนันบารู) เนื่องจากการบำบัดที่สอดคล้องกับกลุ่มนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
- หน่วยงานด้านการศึกษาคควรตระหนักถึงการบูรณาการด้านวิชาการระหว่างสามัญศึกษา และอิสลามศึกษา เพื่อลดภาระการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
- หน่วยงานด้านการศึกษานอกระบบควรลงชุมชนและเพิ่มการประชาสัมพันธ์เพื่อผลักดันให้ประชาชนที่หลุดจากระบบการศึกษาและมีความสนใจที่จะกลับมาศึกษาต่อ สามารถเข้าถึงการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตแต่ละรูปแบบ

- หน่วยงานด้านการศึกษานอกระบบควรวางรูปแบบการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมรูปแบบต่างๆ เพื่อเอื้ออำนวยและสอดคล้องตามวิถีชีวิตเพื่อรองรับผู้ที่เคยหลุดจากระบบการศึกษาและมีความสนใจที่จะกลับเข้ามาศึกษาต่อ
 - หน่วยงานเกี่ยวกับแรงงานควรเพิ่มการกวดขันในการควบคุมการใช้แรงงานเด็กได้ในทุกกลุ่มอาชีพโดยเฉพาะแรงงานนอกระบบ
 - หน่วยงานภาครัฐควรเพิ่มการตรวจสอบเพื่อรวบรวมข้อมูลของเยาวชนที่ประสบปัญหาด้านการศึกษาจากสภาพเศรษฐกิจและครอบครัวให้ทั่วถึง
 - ระบบการดูแลและช่วยเหลือเยาวชนที่มีปัญหาด้านการศึกษาจากสภาพเศรษฐกิจและปัญหาครอบครัวนั้นควรเป็นระบบที่ดูแลช่วยเหลือจนสำเร็จการศึกษาตามเป้าหมายของเยาวชนและครอบครัวมากกว่าการช่วยเหลือในระยะสั้น
-

บรรณานุกรม

กลุ่มตรวจสอบภายในระดับกระทรวง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2556). คู่มือการบริหารความเสี่ยง

ตรีภูมิ เพชรศักดิ์ศิริ และ สุวิมล ว่องวาณิช. (2554). ความเสี่ยงต่อการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารวิชาการ, 14(3), 14-27.

จักรเศ อัฐรัตน์ และ อำพร ผาดโผน.(2552). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องการพัฒนาศักยภาพเยาวชนและครอบครัวกลุ่มเสี่ยงเครือข่ายนาโพธิ์ บ้านแมตอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พิมพ์ วาสนา. (2554). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะเสี่ยงการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ดวงใจ ช่วยตระกูล. (2551). การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เดชา หันหาบุญ.(2553). ปัญหาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ :ศึกษากรณีสถาบันศึกษาปอเนาะ. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชิดดิ๊ก อาลี. (2554). วิวัฒนาการการเรียนการสอนอิสลามศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

นรินทร์ สังข์รักษา. (2552). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนภาพแห่งตนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.รายงานวิจัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2553). โครงการสำรวจคุณภาพชีวิตของประชาชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2552. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่1. รายงานปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้: บทวิเคราะห์และแนวทางการแก้ปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืนด้วยสันติวิธี, สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า.

กุสุมา ลำน้ำ และคณะ.(2539). ความต้องการในการศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้.รายงานการวิจัย, ว.สงขลานครินทร์.

เกษรชัย และหิ้ม และคณะ.(2553). การศึกษาวิถีชีวิตของเยาวชนไทยมุสลิมเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. บทความวิจัย, ว.สงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

รอฮานี ดอหะ. (2546). การศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองที่เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการแก้ปัญหาออกกลางคันของนักเรียนศึกษาเฉพาะกรณี :โรงเรียนประถมศึกษา ตำบลมะมั่ง ตายอ จังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กัณหา แสงรายา. เส้นทางนักศึกษามุสลิมชายแดนใต้ สู้หนักแบ่งแยกดินแดนจริงหรือ?.รายงานพิเศษ.โต๊ะข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา.

ศศิรัศมี วชิรโชติ.(2540). คุณภาพชีวิตของนักเรียนไทยมุสลิมในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม : กรณีศึกษาโรงเรียนมูลนิธิอาชีวะสถาน อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ศูนย์บริหารจัดการความเสี่ยง มหาวิทยาลัยมหิดล. (ม.ป.ป.). คู่มือการบริหารความเสี่ยง มหาวิทยาลัยมหิดล.

วระสา จันทะคัด.(2549). การพัฒนาการดำเนินงานการป้องกันปัญหานักเรียนออกกลางคัน โรงเรียนครูราษฎร์สามัคคี อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

นฤชล พิมพ์สว่าง.(2553). การวิเคราะห์สาเหตุและการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนชนเผ่าในโรงเรียนมัธยมศึกษาบนเขตพื้นที่สูง : กรณีศึกษาโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อัญชิสา อยู่ยืนยง. (2550). การศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลส่งผลให้เยาวชนตัดสินใจออกจากโรงเรียนกลางคันในระดับมัธยมศึกษา กรณีศึกษา ตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์.กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นฤชล พิมพ์สว่าง. (2553). การวิเคราะห์สาเหตุและการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน
ชนเผ่าในโรงเรียนมัธยมศึกษาบนเขตพื้นที่สูง : กรณีศึกษาโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

แบบสอบถามที่ใช้ในการสำรวจสถานการณ์ด้านการศึกษาของประชาชนในพื้นที่

บ้านเลขที่.....

บ้านบ่อโชน อ.จะนะ จ.สงขลา

1. อาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัว..... 2. รายได้ครัวเรือนต่อเดือน (โดยประมาณ).....

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี มีทั้งหมด.....คน

➢ ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ มีจำนวน.....คน

- 1) ชื่อ..... เพศ () หญิง () ชาย อายุ.....ปี
กำลังศึกษาระดับ.....โรงเรียน.....จังหวัด.....
- 2) ชื่อ..... เพศ () หญิง () ชาย อายุ.....ปี
กำลังศึกษาระดับ.....โรงเรียน.....จังหวัด.....
- 3) ชื่อ..... เพศ () หญิง () ชาย อายุ.....ปี
กำลังศึกษาระดับ.....โรงเรียน.....จังหวัด.....
- 4) ชื่อ..... เพศ () หญิง () ชาย อายุ.....ปี
กำลังศึกษาระดับ.....โรงเรียน.....จังหวัด.....
- 5) ชื่อ..... เพศ () หญิง () ชาย อายุ.....ปี
กำลังศึกษาระดับ.....โรงเรียน.....จังหวัด.....

➢ ผู้ที่ไม่ได้ศึกษาต่อหรือออกกลางคัน มีจำนวน.....คน

- 1) ชื่อ..... เพศ () หญิง () ชาย อายุ.....ปี
ระดับการศึกษาสุดท้ายก่อนออก.....โรงเรียน.....
จังหวัด.....ปัจจุบันประกอบอาชีพ.....
- 2) ชื่อ..... เพศ () หญิง () ชาย อายุ.....ปี
ระดับการศึกษาสุดท้ายก่อนออก.....โรงเรียน.....
จังหวัด.....ปัจจุบันประกอบอาชีพ.....
- 3) ชื่อ..... เพศ () หญิง () ชาย อายุ.....ปี
ระดับการศึกษาสุดท้ายก่อนออก.....โรงเรียน.....
จังหวัด.....ปัจจุบันประกอบอาชีพ.....
- 4) ชื่อ..... เพศ () หญิง () ชาย อายุ.....ปี
ระดับการศึกษาสุดท้ายก่อนออก.....โรงเรียน.....
จังหวัด.....ปัจจุบันประกอบอาชีพ.....

* ข้อมูลนี้ใช้สำหรับการทำวิจัยเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนที่ศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม/สถาบันปอเนาะ สามารถศึกษาจนจบการศึกษา